



İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Psikoloji Anabilim Dalı

**FARKLI CİNSEL YÖNELİMLERDEN BİREYLERİN
ROMANTİK AŞKA İLİŞKİN SÖYLEMLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

Pınar YAVUZ

175101104

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Umut ŞAH

İstanbul, 2019



İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Psikoloji Anabilim Dalı

**FARKLI CİNSEL YÖNELİMLERDEN
BİREYLERİN ROMANTİK AŞKA İLİŞKİN
SÖYLEMLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan: Pınar YAVUZ

KABUL VE ONAY

Pınar Yavuz tarafından hazırlanan “Farklı Cinsel Yönelimlerden Bireylerin Romantik Aşka İlişkin Söylemleri” başlıklı bu çalışma, 17/07/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Umut ŞAH (Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi Göklem TEKDEMİR YURTDAŞ

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep MAÇKALI

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

İMZA

Prof. Dr. Ahmet Mete

TAPAN

Enstitü Müdürü

Not: bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge ve şekillerin, kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Farklı Cinsel Yönelimlerden Bireylerin Romantik Aşka İlişkin Söylemleri” başlıklı çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Pınar YAVUZ

16/07/2019



ONAY

Tezimin / raporunun kağıt ve elektronik kopyalarının İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- ✓ Tezimin / raporunun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim / raporum sadece İstanbul Arel yerleşkelerinde erişime açılabilir.
- Tezimin / raporunun 5 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Pınar YAVUZ

ÖZET

FARKLI CİNSEL YÖNELİMLERDEN BİREYLERİN ROMANTİK AŞKA İLİŞKİN SÖYLEMLERİ

Pınar YAVUZ

Yüksek Lisans Tezi, Genel Psikoloji Ana Bilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Umut ŞAH

Temmuz, 2019 – 91 Sayfa

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de yaşayan farklı cinsel yönelimlerden bireylerin romantik aşkın anlamını güncel söylemlerde nasıl inşa ettiklerini ve bu inşayı oluştururken kullandıkları açıklayıcı repertuarların söylem analizi ile incelenmesidir. Aşk, çoğu insanın üzerinde rahatlıkla konuştuğu, deneyimlediği, temsillerine sık rastladığı konulardan biri olmasına karşın, aynı zamanda karmaşıklığı ve anlaşılabilirliği ile de ilgi çekmektedir. Bu çalışmada heteronormatif bakış açısının dışına çıkılarak sadece heteroseksüellerin değil tüm cinsel yönelimlerden bireylerin romantik aşka dair söylemleri anlaşılabilirliğe çalışılmıştır.

Çalışmanın katılımcılarını 21-43 yaş arası farklı cinsel yönelimlerden 15 kişi oluşturmaktadır. Her bir katılımcıyla bireysel olarak 15 ayrı görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler ses kayıt cihazına kaydedilmiş ve yazılı olarak metne dönüştürülmüştür. Görüşme metinleri söylem analizi ile incelenmiştir.

Analiz sonucunda; ‘sevgiden farklı olarak aşk’, ‘referans alınan aşk’, ‘stratejiye dayanan aşk’, ‘bilinmezlikten beslenen aşk’, ‘bireyi etkileyen aşk’, ‘ihtiyaç olarak aşk’ ve ‘heteroseksüel olmayan aşk’ olmak üzere yedi açıklayıcı repertuara ulaşılmıştır.

Bulgulara genel olarak bakıldığında, romantik aşkın farklı alanlarda ve farklı söylemsel bağlamlarda yansımaları olduğu görülmektedir. “Sevgiden farklı olarak aşk” repertuarı, aşkla ilgili söylemlere kaynaklık eden *baskın* repertuardır ve bu repertuarda aşk sevgiden ayrıştırılarak inşa edilmiştir. “Stratejiye dayanan aşk” repertuarında “maç, oyun, pazarlama” gibi stratejilerle, romantik ilişkilerin toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde inşa edilmekte

olduğu bulgular arasındadır. “Bilinmezlikten beslenen aşk” repertuarında aşkın, “bilinmezlik ve “keşfetme” üzerinden inşa edildiği görölmüştür. Çalışmaya katılan farklı cinsel yönelimlerden bireylerin söylemlerinde romantik aşka ilişkin belirli düzeyde ortaklaşılan bir anlam dünyası olmakla birlikte, “heteroseksüel olmayan aşk” söylemi açısından durum farklılaşmaktadır. Eşcinsel katılımcıların, heteroseksüellerden farklı olarak, bu söylemle aşkı egemen heteronormatif kültürün içinden sıyrılarak inşa etmeye çalıştıkları görölmüştür.

Sonuç olarak, romantik aşk, egemen kültürün ataerkil düzeni içinde, toplumsal cinsiyet normlarının, heteronormatif söylemlerin ve popüler kültürün pompaladığı aşk temsilleriyle ve öznel deneyimlerle yoğurulurken tek bir düzlemde onu tanımlamaya çalışmak mümkün görünmemektedir.

Anahtar Kelimeler: Romantik aşk, kültür, söylem, cinsel yönelim, açıklayıcı repertuarlar

ABSTRACT

DISCOURSES OF INDIVIDUALS FROM DIFFERENT SEXUAL ORIENTATIONS ON ROMANTIC LOVE

Pınar Yavuz

Master's Thesis, Department of Psychology

Advisor: Assistant Professor Umut ŞAH

July, 2019 - 91 Pages

The aim of this study is to examine how individuals living in Turkey construct the meaning of romantic love in the current discourses and the intertextive repertoire they use with discourse analysis while creating this construction. Although love is one of the issues that most people easily talk about, experience, and whose representations are frequently encountered, it also attracts attention with its complexity and incomprehensibility. In this study, it is tried to understand the individuals' discourses related to romantic love not only from heterosexuals but also from all sexual orientations by going beyond the heteronormative point of view.

The participants of the study consist of 15 people from different sexual orientations between the ages of 21-43. 15 individual in-depth interviews were conducted with each participant. The interviews were recorded with a voice recorder and transcribed. Interview texts were analyzed with discourse analysis.

As a result of the analysis seven interpretative repertoires has been obtained; 'love unlike affection', 'love taken as reference', 'love as strategy', 'love nurtured by obscurity', 'love as influence', 'love as a need' and 'non-heterosexual love'.

When the findings are examined in general, it is observed that romantic love has reflections in different fields and different discursive contexts. In the "love unlike affection" repertoire, which is the dominant repertoire, love is

constructed by separating from affection. In the repertoire of “love as strategy”, romantic relationships are constructed within the framework of gender roles with strategies such as “match, game, marketing”. In the repertoire of “love nurtured by obscurity”, it is observed that love is constructed on “unknownness” and “discovery”. Although in the discourses of participants there is a common world of meaning regarding romantic love, the situation differs about “non-heterosexual love” discourse. Unlike heterosexuals, within this discourse, it is observed that gay participants try to construct love out of the dominant culture.

While romantic love, in the patriarchal order of dominant culture, is oppressed with gender representations, heteronormative discourses, and love representations and subjective experiences pumped by popular culture, it does not seem to be possible to define it in a single way.

Key Words: Romantic love, culture, discourse, sexual orientation, interpretative repertoires

ÖNSÖZ

*Aşk yaşamın yeniden icat edilmesidir.
Aşkı yeniden icat etmek demek, o yeniden icat etme işini
yeniden icat etmek demektir.
Alain Badiou (2011, s. 34)*

Çoğu insanın hayatının bir döneminde yaşadığı, yaşamayı umduğu ya da yaşamak istemediği aşka dair düşünmek ve araştırmak uzun zamandır önem verdiğim bir konuydu. Farklı söylemsel bağlamlarda çeşitli şekillerde inşa edilen romantik aşkın, teorik arka planına dair yaptığım okumalar süresince onun tekinsizliği, çerçevenemeyen zenginliği, farklı bağlamlarda farklı duygularla iç içe geçen yapısının çalışma süresince motivasyonumu yüksek tutmamda etkili olduğunu söyleyebilirim. Tüm bunlarla birlikte tez çalışmamı bu konu üzerinde yapacağımı paylaştığım çevremdeki kişilerin ve özellikle katılımcıların ilgi ve meraklı tepkileri bu konuyu belirlemenin doğru bir karar olduğu düşüncemi destekler nitelikteydi.

Bu çalışmanın tamamlanmasında çok kişinin emeği var. Emeği geçen herkese teşekkür etmek isterim.

Bu çalışmada derslerinde birçok meseleyi farklı ve geniş bakış açısıyla ele alan, bu açıdan benim de anlamlandırmalarımında önemli bir etkisi olan, tüm yoğunluğuna rağmen destekleyen, yol gösterici önerilerde bulunan, yapıcı eleştirileriyle katkı sağlayan tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Umut Şah'a teşekkür ederim.

Tez jürimde yer almayı kabul eden Dr. Öğr. Üyesi Göklem Tekdemir Yurtdaş ve Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Maçkalı' ya teşekkür ederim.

Tez sürecim boyunca bilgi ve deneyimleriyle bakış açımı zenginleştiren, eleştirileriyle fark yaratan, her zaman yanımda olduğunu hissettiren arkadaşım Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Türkmen'e teşekkür ederim.

Yorgunluklarımın kimi zaman yılgınlıklarımın üstesinden gelmemi kolaylaştıran, yandaşım, tez süreci ortağım ve itici gücüm olan Dilek Özkan'a teşekkür ederim.

Süreç boyunca düşüncelerimi paylaşabildiğim, tartışabildiğim akademik çalışmalarıyla, adanmışlığıyla her zaman ilgimi çeken Dr. Öğr. Üyesi Fatmanur

Güder'e ve araladığım her kapıya dikkatle göz atan, desteğini fazlasıyla hissettiğim Nagehan Güder'e teşekkür ederim.

Beni yüreklendiren, olamayışlarımı mazur gören, yaşama dair birçok anlamı birlikte inşa ettiğimiz sevgili dostlarım Nilgün Tural ve Sulhiye Baştüzel'e teşekkürler.

Çalışmanın başından itibaren görüşmelerime aracı olanlara ve görüşme yaptığım tüm katılımcılara katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Heyecanıma ortak olan, güvenini omuzumda hissettiğim anneme, ortaklaşa geçireceğimiz zamanları kaçırışıma endişelendiğim, hoşgörü ve desteklerine sığındığım beni güçlü kılan kızım Defne ve eşim İbrahim'e teşekkürler.

Pınar Yavuz
Temmuz, 2019

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YEMİN METNİ	ii
ONAY	iii
ÖZET	1
ABSTRACT	3
ÖNSÖZ	5
İÇİNDEKİLER	7
1. BÖLÜM	9
GİRİŞ	9
2. BÖLÜM	12
KURAMSAL ÇERÇEVE	12
2.1. Romantik Aşk	12
2.2. Aşk Kuramları	18
2.2.1. Rubin'in Kuramı	18
2.2.2. Bağlanma Kuramı	19
2.2.3. Lee'nin Kuramı	21
2.2.4. Sternberg'in Üçgen Aşk Kuramı	23
2.2.5. Sternberg'in Aşk Öyküleri	24
2.3. Romantik Seçimleri Etkileyen Faktörler	25
2.3.1. Benzerlik	25
2.3.2. Karşılıklı Hoşlanma	26
2.3.3. Uyarılmanın Etkisi	27
2.3.4. Fiziksel Çekicilik.....	28
2.3.5. Sürekli Temas.....	30
2.3.6. İçsel Romantik İmge.....	30
2.3.7. Toplumsal Cinsiyet	31
2.4. Aşk ve Kültür	33
2. 5. Sosyal İnşacılık ve Söylemsel Psikoloji	35
2.5.1. Aşk ve Söylem	37
3. BÖLÜM	43

YÖNTEM	43
3.1. Araştırma Modeli	43
3.2. Söylem Analizi	43
3.3. Katılımcılar	44
3.4. Prosedür ve Uygulama	44
4. BÖLÜM	46
ANALİZ SONUÇLARI	46
4.1. Açıklayıcı Repertuarlar	46
4.1.1. Sevgiden Farklı Olarak Aşk	46
4.1.2. Referans Alınan Aşk	51
4.1.3. Stratejiye Dayanan Aşk	53
4.1.4. Bilinmezlikten Beslenen Aşk	56
4.1.5. Bireyi Etkileyen Aşk	59
4.1.6. İhtiyaç Olarak Aşk	61
4.1.7. Heteroseksüel Olmayan Aşk	63
5. BÖLÜM	68
TARTIŞMA	68
5.1. Sınırlılıklar	75
5.2. Öneriler	76
KAYNAKÇA	77
ÖZGEÇMİŞ	86

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Günümüzde popüler dünyayı en çok meşgul eden konuların başında aşk gelmektedir. Aşkın sıklıkla yer aldığı magazin içerikleri, televizyon dizileri ya da sinema filmleri olduğu gibi sosyal medyadaki birçok profilin etrafında aşkın çeşitli hallerini görmekte, söylemlere ve anlam dünyalarına şahit olmaktadır. Aşkın bu kadar çok konuşulmasında şüphesiz ki birçok insanın hayatında karmaşık, coşkulu, derin ve ilgi çekici bir deneyim olarak yaşıyor olmasının payı büyüktür.

Tüm bunlarla birlikte aşkın, arzu, öfke, korku, kıskançlık, yetersizlik hissi, sevinç, coşku, reddedilmişlik, anlaşılama, güven ve hayal kırıklığı gibi birçok yoğun duyguyla yan yana olma hali onu daha da ilginç kılmakta, merak uyandırmaktadır. Çoğu insanın yaşamında yaşadığı, yaşamak istediği ya da istemediği aşk, kimi zaman mutluluk söylemlerinde yer alırken kimi zaman da ayrılık, aşk acısı gibi söylemlerde yer bulmaktadır.

Aşkın, insan yaşamının vazgeçilmeyen bir yanını oluşturmasına karşın, ancak yakın bir geçmişte psikolojik araştırmaların konusu olduğu görülmüştür. Özellikle 1950'li yıllarda aşka ilişkin konuların araştırılmasının bilimsel olmadığına dair düşünce ve siyasi baskıların olması uzun bir dönem görmezden gelinmesine sebep olmuştur (Büyüksahin, 2004).

Thorne, Hegarty ve Hepper'a (2019) göre 1970'lerden itibaren aşk ilişkileriyle ilgili araştırmalar çoğalmıştır. Ancak teori ve yöntemleri heteronormatif kültürel bağlamda kalmıştır. Heteronormatif bakış açısında, heteroseksüellik homoseksüellikten daha doğal ve üstün bir inanç sistemi olarak tanımlanmaktadır (Morin, 1977).

1980'lerde, bilişsel teoriler aşk teorilerini birleştirmiş ve daha geçerli kılmıştır. Bu süreçte Stenberg'in Üçgen Aşk Teorisi, Hazan ve Shaver'ın Bağlanma Teorisini genişletmeleri ve Ainswort'un tipolojisi aşk tiplerindeki bireysel farkların, bebeklikteki bağlanma stillerinden kaynaklandığını ve yetişkinlikte de sürdürüldüğü ortaya konulmuştur.

Aşkla ilgili yapılan bu ilk çalışmaların büyük bölümü, araştırma sonuçlarının heteroseksüellere genellenebileceğini vurgulamaktadır. Bu

araştırmaların katılımcıları içinde gey, lezbiyen ve biseksüeller bulunsa da yine de genellemeler heteroseksüellere yönelik yapılmıştır. 1990'larla birlikte bu geleneksel bakış açısı kırılmış ve araştırmalara yeterli miktarda heteroseksüel olmayan katılımcı eklenerek aşkın heteronormatif bakış açılı ön kabulünün önüne geçilmiştir (Thorne ve ark., 2019). LGBTİ hareketinin güçlenmesi ve eşcinselliğin kazandığı özgürlük alanı, bilim çevrelerinin daha açık fikirli bakmasına ve homofobik önyargıların belirli oranlarda azalmasını sağlamıştır (Terry, 1999).

Aşk birçok haliyle araştırmalara konu olmuştur. Bu araştırmalarda benzerlik, fiziksel çekicilik, statü, coğrafî yakınlık, uyarılma gibi değişkenler ışığında bilinçli etkenler ele almıştır. Bununla birlikte bu etkenlerin tam olarak açıklayamadığı süreçleri anlamlandırma çabasıyla bilinçdışı süreçlere odaklanan araştırmalar da yapılmıştır.

Peki, aşkın gerçeğliği nedir? Bu gerçeğlik kimi zaman medyadaki aşk temsilleriyle kimi zaman sosyal çevredeki bireylerin aşk deneyimlerine dair gözlemlerle kimi zaman ise kültürel bir ürün olarak aşkın evrenselliğine inanılarak kurgulanmaktadır. Böylece nasıl başlaması, yaşanması ve sürdürülmesi gerektiğine dair anlamlar inşa edilmektedir. Elbette toplumlar arasında üzerinde uzlaşılmış tek bir aşk tanımı yoktur. Bütün toplumlar içinde farklı anlamlarla inşa edilmiş aşk biçimleri vardır. Fakat bireyler aşka dair anlamları etkin bir şekilde inşa ederken, içinde bulunduğu kültürün rehberliğinde söylemleri bir araya getirerek kendi gerçeğliklerini de kurgulamaktadırlar. Yani aşkı tanımlamak için tek bir gerçeğlik yoktur. Bu açıdan romantik aşk sosyal bir inşadır (Pines, 2017, s. 197).

Sosyal inşa yaklaşımına göre gerçeğlik, sosyal etkileşimlerle kolektif bir şekilde inşa edilmektedir. Bu açıdan aşkın da sosyal olarak inşa edildiği göz önüne alındığında, kültürde var olan aşk hakkındaki inançlardan güçlü bir şekilde etkilenebileceğini ve bu inançların bazılarının işlevsel bazılarının ise işlevsiz olduğu görülebilir (Noller, 1996). Çok sayıda ve türlü söylemsel bağlamlarla inşa edilen aşk bir yandan sürekli söylemi kışkırtırken bir yandan da bu söylemlerin içinde dağılmaktadır. Bu yüzden aşk, gerçeğe ulaşmaya çalıřtıķça kaçışan bir şeydir. Benlik, toplumsal cinsiyet, öznellik, cinsellik, kültür vb. birçok kavramla karmaşık halde iç içe geçerek işleyen bir olgudur. Bu kadar fazla anlam taşıyan bir kavram oluşu sosyal bilim analizlerini

zorlaştırmaktadır. Bu nedenle aşkı kuşatan farklı bağlamlardaki yansımaları odaklanarak farklı bakış açılarından bakarak onun kompleks yapısı aydınlatılabilir (Özkazanç, 2019, s: 8). Aşk kültürel olarak tanımlanmakla birlikte, kültür ve zaman değıştikçe aşka ve onun doğasına ilişkin tanımlarda değışmektedir (Beall & Sternberg, 1995). Aşka ilişkin çalışmalar ve aşkı açıklamaya yönelik kuramlar arasında ortak bir dile ulaşılammış olması bu görüşü desteklemektedir.

Buradan yola çıkarak, bu çalışmanın amacı, farklı cinsel yönelimlerden bireylerin aşkı nasıl ve ne şekilde açıkladıklarının ortaya konulması olarak belirlenmiştir. Çalışmanın odak noktası, aşka ve aşık olmaya ilişkin karşılıklı konuşmalarda açıklamaların hangi zemin üzerinden üretildiğı, bu açıklamalarla ne yapıldığı, başka bir ifade ile aşkı nasıl anlamlandırdıklarıdır.

2. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Romantik Aşk

Romantik aşk, sevgi ve arzunun gerilimiyle ortaya çıkan çelişik bir süreçtir. Evrensel ve kültürlerarası nitelikte bir olgu olmanın dışında belirli bir tarihsel kültüre ve bireye ilişkin karmaşık bir kurgudan oluşmaktadır (Mitchell, 2010, s. 102). Aşk, kişilerin birbirlerine karşı güçlü bir çekim duyması, duygularını derinleştirmesi ve birlikteliği devam ettirmek konusunda istekli olmasıyla oluşmaktadır. Aşık olma deneyiminde, sevilen kişinin sıklıkla düşünülmesi, yoğunlaşan duygusallık ve fiziksel uyarılma meydana gelmektedir (Hendrick, 2016, s. 75).

Aşkın nörobiyolojik temellerinde beyinde duygularımızdan sorumlu olan limbik sistemin aktivasyonunun yer aldığı belirtilmektedir. Aşk ve sevgi ilişkisi yaşandığında fiziksel ve bilişsel stres algısı, eleştirel sosyal değerlendirme gibi olumsuz duygularla ilgili beyin sistemleri baskılanmaktadır (Tufan & Yaluğ, 2010).

Aşk, yöneldiği nesne ve kişilere göre farklı biçimler almaktadır. Farklı aşk biçimleri arasında kardeş, çocuk, ebeveyn, tanrı sevgisi gibi türler bulunmaktadır. Sevmek edilgen olmaktan öte, bir şeyin içinde olmaktır. Sevginin bu etkin özelliğinin, almak değil vermekle ortaya çıktığı, verme ise güçle dolu olmak ve canlılığın ortaya dökülmesi olarak tanımlanmaktadır. (Fromm, 1995, s. 29). Aşkı tanrı sevgisinin kutsallığıyla benzeştiren tanımlamalar vardır. Becker, romantik aşkı bireylere kahraman olduğu hissi veren yaşamın varoluşsal anlamını görmeye ve kutsal bir şeyle birleşme gereksinimimizi karşılama şekillerinden biri olduğunu söylemektedir. Kutsal ideale benzeşen sevgiliyle yaşamı doyurucu hale getiren kahramanlık gereksinimini karşılanmaktadır (Becker, 1997).

May (2017), her gerçek aşk deneyiminin, dört çeşit aşkın bir karışımından oluştuğunu öne sürmektedir. Bunlardan birincisi; cinsellik ya da şehvet olarak tanımlanan libido, ikincisi; daha yüksek bir varlık ve ilişki biçimine ihtiyaç duyan eros, üçüncüsü; dostluk, kardeş sevgisi, dördüncüsünün ise; diğer kişi için adanmış sevgi, tanrı sevgisi olduğunu söylemektedir. May, günümüzde cinselliğin, romantik aşkın bir parçası olduğunu, romantik aşkın

erotizm ya da cinsel heyecanın eş anlamlısı olarak kullanıldığını söylemektedir. Fakat romantik aşkla cinsellik arasında fark olduğunu seksin bir gereksinim, erosun ise bir başkasını anlama hali, bir arzu olduğunu belirtmektedir. May' e göre psikoterapide insanları sağlığa iten, erostur. Erosun, benliği genişletme, dünyayı iyileştirme, geliştirme ve biçimlendirmeye zorlayan, sürekli yenilenen itici bir güç olduğunu söylemektedir. May, seksi kendini yok etmekten erosun kurtardığını, fakat erosun da kardeş sevgisi ve dostluk olmadan yaşayamayacağını belirtmektedir. Çünkü sürekli çekim ve tutku içinde olmanın sonsuza kadar sürmesinin çekilmez olacağını varsaymaktadır. Dostluk ve kardeş sevgisinin de tanrı sevgisine yani ötekinin iyiliğini isteme, ötekine duyulan saygı ve çıkarısız sevgiye ihtiyacı olduğunu söylemektedir (s. 346).

Uğurlu ve Şakiroğlu'na (2013) göre aşk, üreme motivasyonunun kaynaklık ettiği çiftleşme arzusuyla şekillenen bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Üremek için insanların çevrelerinde birçok olasılık olmasına karşın, yalnızca bir tanesine odaklanır ve çiftleşmek için o kişiye yöneliriz. Yani aşk yaşamın devamlılığını sürdürülebilmesi, genlerin geleceğe taşınabilmesi için doğal bir gereksinimdir (s. 29).

Frankl (2018), sevgiyi cinsel dürtülerin ve içgüdülerin ikincil bir ögesi olarak tanımlanamayacağını, aksine sevginin de cinsellik kadar temel bir olgu olduğunu belirtmektedir. Bir insanı, kişiliğinin en derininden anlamının yolunun sevgi olduğunu söylemektedir. Aynı zamanda yaşamın anlamını keşfetmenin ikinci yolu olarak da bir şey yaşamak yani doğruluk, güzellik gibi, bunlarla birlikte de en önemli unsurun bir insanı sevmek olduğunu söylemektedir (s. 125).

Reik (2006), aşkın bir iyileşme girişimi ve egonun bilinçdışı huzursuzluğundan kurtulma çabası olduğunu söylemektedir. Aşkın başlangıç döneminde kişilerde içsel hoşnutsuzluk ve huzursuzluğun belirleyici olduğunu aşık olduğunda bu sıkıcı egonun eriyerek bir başkasının parçası halini aldığını belirtmektedir (s: 48).

Aron ve Aron'a (1996) göre insanlar, yaşantılarını ve hatta sahibi oldukları şeyleri kendi benlik kavramları içinde eriterek, benliklerini genişletmeye çalışırlar. Bu bağlamda diğer kişiyle yaşanan aşk ya da ilişki benliği genişletmenin bir yolu olabilmektedir.

Pines'e (2015) göre aşka dair bilinçli faktörler ve bilinenler incelendikten sonra bile bazı şeyler yerine tam oturmamakta, araştırmaların ve kuramların yakalayamadığı, en gizemli öge, yani aşkın büyüü açıkta kalmaktadır. İnsanların tutumları, fiziksel özellikleri, geçmişleri kendilerine daha çok benzeyen ve daha çok karşılaştığı kişiler varken neden bir başkasına aşık olduğunu bilinçdışı süreçlere odaklanarak açıklanabileceğini söylemektedir (s. 206).

Aşka duyulan özlemin içinde onaylanmak, sevilmek, anlaşılma ihtiyacı gibi kolaylıkla bilince çıkarılabilecek isteklerin yanında aşkla birlikte güvende hissetmeye "bir olma" ya duyulan bilinçdışı bir arzu olduğu belirtilmektedir. Diğerinin iç dünyasına yerleşme ve mutlulukla iç içe geçme özleminin yani bu "bir olma" halinin herhangi bir hedefi yoktur, aşk kendi kendisinin hedefi olmaktadır (Hasanoğlu, 2016, s. 49).

Botton' a (2005) göre aşk, bireyin benliğinin sürekli onaylanması anlamına gelmektedir ve hatta aşk olmadan kimlik edinme yeteneğinin kaybedileceğini söylemektedir. Dinlerde Tanrı'nın bakışının önemli olmasını varoluşun onaylanması ve gözlenir olmakla ilişkilendirerek, aşkın bir başkasının gözünde varlığımıza meşruluk kazandıracağını belirtmektedir (s. 128)

Freud (1914), *narsisist aşk* ve *anaklitik aşk* olmak üzere iki aşk biçimi belirlemiştir. Narsisist aşkta, kişinin kendine benzeyen narsisist bir aşk nesnesine aşık olduğunu; anaklitik aşkta ise kişinin ebeveynlerine benzer özellikteki kişilere aşık olduğunu belirtmektedir. Freud, anneye ya da babaya benzeyen birine aşık olmanın olgun bir yetişkin aşkının işareti olduğunu, narsisist aşkın ise çocuksu bir istek olduğunu öne sürmüştür (akt. Pines, 2015, s. 247).

Kişilerin birbirine aşık olmasına neden olan etkenleri bulmak için birçok araştırma yapılmıştır. Araştırmacılar kişilik özellikleri, zeka, değerler, sosyal statü, yalnızlık ve sosyallığe karşı eğilimleri, fiziksel çekicilik, fiziksel özellikler, psikolojik olgunluk, ebeveyne karşı tavır, arkadaş sayısı, aile geçmişi gibi birçok değişken açısından benzerlikler bulmuşlardır. Belirtilen bu özellikler bakımdan benzeşen iki kişinin aşık olmalarının arkasındaki gerçek nedenin bu değişkenler değilmiş gibi bir düşünceye sahip oldukları görülmektedir. Fakat bu kişilerin romantik seçimlerini yaptıktan sonra, seçimin doğru olduğunu gösterenlerin bu değişkenler olduğu ortaya çıkmaktadır. Romantik seçimlerin

bireylerin içselleştirdikleri romantik imgelere bağlı olduğu düşünülmektedir. Romantik imge, bireyleri yetiştiren kişilerden etkilenmektedir ve bu etkide onların olumlu ve olumsuz özellikleri arasında fark vardır. Özellikle olumsuz özelliklerin romantik imgeyi oluşturmada daha etkili olduğu görülmüştür. İnsanlar romantik imgelerine uyan kişilerle karşılaştıklarında içselleştirdikleri imajı karşısındaki kişiye yansıtmaktadırlar. Hayranlık dönemi bittiğinde insanlarda oluşan şaşkınlığın nedeni bundan kaynaklanmaktadır. İnsanların birçoğunda çocukluktan kalma çözümlenmemiş çelişkiler bulunmaktadır. Bu çelişkileri alınganlık ve güvensizlik olarak ilişkilerinde yaşayabilmektedirler. Aşık olduğunda bu korkular azalmaktadır, çünkü mükemmel olmamalarına rağmen sevildiklerini düşünmektedirler. Bu durum kişilerin kendini güvende hissetmelerine neden olmaktadır (Pines, 2003, s. 36-37).

Aşk, duygu, davranış ve tutumları bütünleştiren bir kavramdır. Kaynağını olumlu duygulardan alabildiği gibi yetersizlik gibi olumsuz duygulardan da alabilmektedir (Atalay, 2004). Reik (2006) egonun idealini tamamlamak için bilinçdışı bir çabayla ideal imaja uyan bir eş seçtiğini söylemektedir. Aşık olmadan önce kişilerin ruhsal durumunda hoşnutsuzluk, yoksunluk ve yalnızlık duygularının olduğunu yaşattığı kaygının bilinçdışı olduğunu bu nedenle kişinin genellikle nedeni bilinmeyen üzüntü ve tedirginlik hissettiğini ifade etmektedir. Birisine aşık olmak için ona hayranlık duymanın zorunlu bir duygu olduğunu, bu hayranlığın ya da imrenmenin tutkusuz, kişisel bir beğeniden öte bir özellikte olduğunu belirtmektedir. Yani kişinin kendi özüne daha yakın, karanlık arzuları uyandıran meydan okumaya benzer bir durum olduğunu söylemektedir. Bu imrenmenin karşıdaki kişinin zaaflarını, hatalarını görmeye engel olduğunu, çünkü nesnenin üstünlüğü ile kişinin etkilendiğini belirtmektedir. Sevilen kişiye yönelik imrenmenin ya da kıskançlığın tuhaf ve şaşırtıcı olmasının tamamen bilinçdışı olmasından kaynaklandığını öne sürmektedir. Reik romantik aşkı, yetişkin konuşması öncesinde görülen çocuksu bir konuşmaya benzetmektedir. Romantik aşkın değerinin, çılgınlıktan, sevgiye dönüştüğü zaman anlaşılabilirliğini söylemektedir. Romantik aşktan sevgiye geçişi histeri vakalarındaki iyileşme sürecine benzetmektedir ve idealleştirilen aşk nesnesinin gerçekçi değerlendirilmesinin sakinleşen sevginin derinleşmesiyle ortaya çıkacağını öne sürmektedir (s. 48, 216). İnsanların kendilerinde olmadığını düşündükleri, arzulanan özelliklere sahip kişilere aşık

olma eğilimini Centers'ın (1972) araştırma sonuçları da desteklemektedir. 50 nişanlı çiftle yaptığı araştırmasında, deneklerin çoğunun sosyal açıdan arzu edilirlilik ve iyi zaman geçirme yeteneği açısından kendilerine denk olan kişilerle nişanlandıkları görülmüştür. Kişilerarası çekim ve aşktaki ortak dinamik, arzu edilir özellikteki kişilere yönelimi işaret etmektedir.

Johnson (2001), bir bilmeceye benzettiği romantik aşkı, bilinçdışının keşfedilmemiş derinliklerinden, anlamlandırılmayan parçalarından gelen bir enerji sistemi olarak tanımlamaktadır. Aşkın insanları alt üst ettiğini, önceliklerin, bağlılıkların sırasını değiştirdiğini söylemektedir. Romantik aşkın bu denetimsiz özelliğinin onun gerçek doğası hakkındaki en önemli ipucunu gösterdiğini belirtmektedir. Ayrıca insani aşk ve romantik aşk arasındaki ayırımı dikkat çekmektedir. İnsani aşta, kişinin karşısındakini birey olarak algıladığını, onunla bireysel bir ilişki kurduğunu ve doğası gereği arkadaşlığı da içerdiğini söylemektedir. Romantik aşta ise arkadaşlık olmadığını, kişinin karşısındaki kişiyi bir dramda oyuncu olarak gördüğünü ve karşısındaki kişiyi ancak yansıttığı ideallerinin aynası olduğu zaman mutlu edebileceğini belirtmektedir. Evli bireylerin “kocamla arkadaş olmak istemiyorum, evliliğimizdeki romansı yok ediyor” söyleminin doğru olduğunu ifade etmektedir. Çünkü arkadaşlığın dramı ve ilişkideki yoğunluğu yok ettiğini fakat aynı zamanda da benmerkezciliği de yok ettiğini böylece dramın yerine gerçek ve insani bir şeylerin konduğunu söylemektedir (s. 182).

Asırlarca yazarlar, filozoflar, sanatçılar ve müzisyenler aşka dair birçok duyguyu tanımlamışlar ve onu farklı yönleriyle ele almışlardır. Fakat bilimsel olarak aşkı incelemeye yönelik sistematik çalışmalar yakın zamanda başlamıştır ve bilimsel araştırmalarla da popülerleşmiştir. 1980'lerden itibaren, çeşitli ülkelerdeki akademisyenler evrimsel ve kültürel bakış açısından aşk kavramını ele almışlardır. Romantik aşkı farklı kültürlerde inceleyerek evrensel bir duygu olup olmadığı, aşk deneyimlerindeki benzerlikler ve farklılıkların neler olduğu, aşkın farklı kültürlerdeki ve zaman dilimlerindeki varlığını araştırmışlardır (Karandashev, 2015, s. 3).

Badiou (2011, s. 23, 39) aşkın hayatımızdaki önemine rağmen onun bu öneminin bilim, sanat, felsefe ve edebiyatta yok sayılmasına karşı çıkmakla birlikte aşkın kişiye sağladığı gücün farkında olarak aşka övgüde bulunulması gerektiğini söylemektedir. Aşkın yalnızca cinselliğe indirgenmesi ya da

kutsallaştırılması yerine yaşanan an içinde o an oluşan bir şey olarak tasarlanması ve bu doğrultuda araştırılması gerektiğini söylemektedir. Ona göre aşk sadece bir tesadüf ya da karşılaşma değil bir inşadır ve süreç gerektirmektedir. Aşkın devamlılıkla birlikte sürekli icat edilmesi yaşamın yeniden icat edilmesi anlamına gelmektedir. Reik de (2006) benzer bir şekilde aşka gereken önemin gösterilmemiş olmasına dikkat çekmektedir. Ona göre aşk sözcük dağarcığımızda en sık kullanılan kelimelerden biridir. Psikolojide, felsefede, dinde, ahlakta eğitimde sıklıkla adının geçtiğini, bir kelimenin bu kadar çok anlamı karşılamaının mümkün olamayacağını belirtmektedir. Üzerinde en çok yazı yazılan, toplumsal alanda sık bahsedilen bir konu olmasına karşın psikoloji biliminin aşka gereken önemi göstermemesini eleştirmektedir. Çoğu insan tarafından aşkın deneyimleniyor olmasına rağmen bu durumun aşkı anlamayı kolaylaştırmadığını belirtmektedir. Psikologların cinsellik konusunu açıkça ele aldıkları gibi aşkın da kökenlerinin ve dinamiklerinin araştırılmasını, aşkın bilimin sorunlu çocuğu olmaktan çıkarılması gerektiğini söylemektedir (s. 22- 23).

İnsanların bir yandan tutarlılık, istikrar, sevgi ve şefkat duyguları sayesinde güvende hissetmeye ihtiyaç duydukları diğer yandan da merak, heyecan, bilinmezlik ve aşık olmaya neden olan tutkulu arzular arasında birbiriyle çelişir istekleri olduğu varsayılmaktadır. İlişkiler üzerindeki bilinmezlik ve heyecanın her şey bilinir olduğunda aşkı azaltacağı yönünde genel bir düşünce vardır. Fakat bu düşüncenin aksine uzun süreli ilişkilerde çiftler farklı hız ve biçimlerde değiştiklerinden birbirleri için hiçbir zaman tam olarak bilinebilir olamayacaklardır (Mitchell, 2010, s. 48). Birbiriyle çelişir gibi duran istekler istikrarlı bir aşk ilişkisi ile bağımsız bir yaşam arzusu, başka ilişkiler ve özgürlük, yaşam boyunca devam etmektedir. Bu durum aşık olduğunda ya da ilişki yaşarken bitmemektedir. Bu çelişkinin hissedilmemesi her iki ihtiyacın da en uygun düzeyde giderildiği veya bilince çıkmasının engellendiği anlamına gelmektedir (Hasanoğlu, 2016, s. 45).

Sternberg'e (2000) göre, aşk ilişkilerinde insanların birden çok öyküsü vardır. Kişilerin ne bu öykülerin ne de öykülerin onları etkileme derecesinin genellikle farkında olmadıklarını söylemektedir. Kişiler diğerlerine tercih ettikleri ve içindeki değişik öyküleri ortaya çıkaran farklı eşlerle karşılaşabileceklerini belirtir. Böyle bir durumda kişilerin seçim hiyerarşisinin

daha yukarisında bulunan bir öyküyle çarpışan, başka bir kişiye rastladıklarında eski eşlerinin albenisini muhtemelen yitireceğini söylemektedir. Bu değişimlerin öykülerin hiyerarşisinden ve öykülerin kişiler üzerindeki etkisinden habersiz olduğunda meydana geldiğini belirtmektedir (s. 29).

Johnson (2001) aşkı, süregelen bir insan ilişkisinden çok yabancılaştırıldığını ve dramatize edilip, dönüştürüldüğünü söylemektedir. Romantik aşkın ve romantik idealin birbirinden farklı olduğunu ve ayrıştırılması gerektiğini belirtmektedir. Aşka nesnel olarak bakmanın zor olduğunu, çünkü insanlarda gerçeğin aşkı yok sayacağı, soğuk ve sıkıntılı olacağına dair korku oluştuğunu söylemektedir. Aşkın, romantik aşka dair inançlarından kurtulduğunda ancak iyiye gidebileceğini öne sürmektedir. Analizin psikolojideki anlamıyla kişinin birbirine karışan değerlerini, bağlılıklarını ve duygularını yeni bir şekilde birleştirmek üzere ayrıldığı gibi romantik aşkın da insan hayatındaki yerini anlamak için analiz edilmesi gerektiğini söylemektedir. Bu doğrultuda ancak bireylerin romantik aşkın ardındaki psikolojik dinamiği anladıklarında ve bilinçli kullandıklarında, hem kendileriyle hem de diğerleriyle ilişkilerinde yeni fırsatlar bulabileceklerini belirtmektedir (s. 54).

Aşkla ilgili bilimsel araştırmaların büyük bölümü aşkın karmaşık bir yapı olduğunu ortaya koymaktadır. Çünkü her zaman aynı şekilde yaşanmamaktadır (Baugman ve Derow, 2017). Aşkın karmaşık yapısına, çok farklı yaşantı ve duyguyu içermesiyle birlikte, çözümlenmesindeki en büyük engellerden biri, bu sözcüğün gelişigüzel kullanılmasıdır. Bu nedenle araştırmacılar aşkın farklı çeşitlerini ayırmak ve tanımlamak için uzun zaman harcamışlardır (Wilson ve McLaughlin, 2002, s. 11).

2.2. Aşk Kuramları

Aşk fenomeninin psikoloji çalışmalarına girmesiyle beraber aşkın türleri ve bileşenleri araştırmacılar tarafından sınıflandırılmaya çalışılmıştır.

2.2.1. Rubin'in Kuramı

İnsanların birisini sevdiklerinde ne anlatmaya çalıştıklarını belirlemeye çalışan Rubin (1970), duyguların en derin ve anlamlısı olarak kabul edilen aşkın, sanatta ve edebiyatta önemli bir pozisyonu olduğunu, batı kültüründe evlilik ve ilişkilerde eşsiz konumu olduğunu belirtmektedir. Buna rağmen sosyal

psikologların aşka ilgi göstermemiş olmalarını tuhaf olarak değerlendirmektedir. Araştırmasının, sosyal-psikolojik açıdan bir romantik aşk anlayışı getirerek bu durumu iyileştirme girişimi olduğunu belirtmektedir. Rubin'in kuramı daha önceki tek boyutlu açıklamalardan farklı olarak aşk ve hoşlanma arasında bir ayrımı içermektedir. Hoşlanma ve aşkın benzerlikleri olduğunu fakat farklı duygu, düşünce ve davranışları içerdiğini belirtmektedir. Yani arkadaşta duyulan hoşlanma ile sevgiliye hissedilen aşk duygusu benzer fakat birbirinden farklı içeriktedir. Aşk, içtenlik, sevecenlik ve bağlılık bileşenlerinden meydana gelmektedir. Rubin, bağlanmayı diğer kişiyle daha çok birlikte olma isteği, o kişi tarafından desteklenme olarak değerlendirir. Sevecenliği ise bireyin karşısındaki kişinin mutluluğunu, kendi mutluluğu kadar çok önemsemesi, içtenliği ise duygu ve düşüncelerini diğer kişilerden farklı olarak paylaşma ve o kişiyle sıkı bir bağ kurma şeklinde tanımlamaktadır.

2.2.2. Bağlanma Kuramı

Psikolojinin önemli kuramlarından biri Bowlby'nin bağlanmayla ilgili kuramıdır. Bowlby (1980), bebeğin birincil bakıcısıyla güvenilir ve sürekli bir bağ kurma ihtiyacı içinde olduğunu söylemektedir. Ona göre bebeklerin bu tür bağlanma davranışı evrimsel gelişmenin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Çünkü ihtiyaç duydukları bakımı görmelerini sağlayarak, hayatta kalma şanslarını arttırmaktadırlar (akt. Hazan & Shaver, 1987). Bebeklikte anne ile devamlı, dostça ve isteklendirici bir bağın olmaması, sevgi ihtiyacı ve çevreye güvensizlik arasında gerilim yaratmaktadır. Yoksunluğun olduğu gelişim dönemine bağlı olarak çocuk sevgi vermek ve almak yetisindeki sapmalardan, davranış bozukluklarına ya da insanlardan uzaklaşmaya gidebilmektedir. Bebeğin bakıcısıyla yaşadığı deneyimler içselleştirilmektedir. Bu içselleştirilen deneyimler bebeğin benlik duygusunun ve öteki imgesinin nasıl gelişeceğini belirlemektedir. Bebek büyüdükçe içsel modeller çevrenin etkisiyle değişebilmektedir. Bowlby' e göre yetişkinlerin yakın ilişkilerine erken çocukluk deneyimlerinin üzerine oluşturulan içsel çalışma modelleri rehberlik eder. Bu modeller bireylerin sevmeye değer olup olmadıkları, başkalarına güvenilip güvenilmeyeceği gibi inançları şekillendirmektedir (Krich, 2005, s. 93,102).

Hazan ve Shaver (1987, 1990), romantik ilişkilerin bir bağlanma olarak ele alınabileceğini ve belirledikleri çocukluk bağlanma stilleri ile romantik ilişkilerde bağlanma arasında benzerlik olduğunu öne sürmüşlerdir. Buna göre, üç romantik bağlanma tarzı ortaya çıkmıştır.

Güvenli Bağlanma: Bu bağlanma stiline sahip kişiler diğer kişilerin kendilerine bağlanmalarında ve kendilerinin başkalarına bağlanmasında problem görmezler. Başkalarıyla duygusal olarak yaklaşabilmekte ve güven duyabilmektedirler. Terk edilme ya da bağlanmaya yönelik endişe duymamaktadırlar.

Kaygılı/Kararsız Bağlanma: Kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip yetişkinler, başkalarının kendilerine karşı yaklaşmaya isteksiz olduğunu düşünmektedirler. Yüksek yakınlık ve bağlılık seviyesi aramaktadırlar. Hak ettikleri değeri görmediklerini düşünme eğilimleri vardır. Terk edilme, sevgilerine karşılık alamama konusunda kaygı duymaktadırlar.

Kaçınan Bağlanma: Bu bağlanma tarzına sahip kişiler yakınlıktan huzursuzluk duymakta ve başkalarına bağlanma, güvenme konusunda güçlük çekmektedirler. Yalnızlığı tercih etmekte, yakınlık kurmaktan kaçınmakta ve ilişkilerinde sadakatsiz olma eğilimindedirler (Hazan ve Shaver, 1987, 1990).

Okutan ve Büyükhahin'in (2011) çalışmasında bağlanma biçimleri; eşcinsellere yönelik tutumlar, cinsiyetçilik ve romantik ilişkilerde kadın erkek rollerine ilişkin kalıp yargılar açısından incelenmiştir. Cinsiyet açısından; erkek katılımcılar, kadın katılımcılardan eşcinsellere ilişkin olumsuz tutumlar, düşmanca cinsiyetçilik ve romantik ilişkilerle ilgili tutum ölçeklerinden daha fazla puan almışlardır. Bağlanma biçimleri açısından ise güvenli bağlanma biçimine sahip katılımcıların tüm ölçeklerden en az puanı aldıkları görülmüştür. Kaygılı ve kaçınan bağlanma biçimi olan katılımcıların cinsiyetçilik, eşcinsellere ilişkin tutum ve romantik ilişki kalıp yargı puanlarının daha yüksek olduğu ortaya konulmuştur.

Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki inançlarının incelendiği bir araştırmada, erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla ilk görüşte aşk inancı ve aşk bir yol bulur inancına daha fazla sahip oldukları görülmüştür. Birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinin idealleştirme romantik ilişki inancı ile ilk ve tek inancı dördüncü sınıf öğrencilerine göre daha fazla olduğu belirlenmiştir (Küçükarslan ve Gizir, 2014). Bir diğer araştırmada üniversite öğrencilerinin romantik ilişki

inançları, cinsiyete ve ilişki deneyimine bağlı olarak farklılık gösterdiği bulgulanmıştır. Cinsiyet açısından bakıldığında kız öğrencilerin “Her şeyi birlikte yapmalıyız”, “Birbirimizin bütün ihtiyaçlarını karşılamalıyız” ve “Birbirimizi değiştirebilmeliyiz” inançlarının erkek öğrencilere göre daha düşük düzeyde olduğu görülmüştür. İlişki yaşama deneyimi açısından ise daha önce ve şimdi ilişki deneyimi olanlar, daha önce ilişki deneyimi olmayıp şimdi ilişki deneyimi olanlara göre, daha az düzeyde akılcı olmayan romantik inançlara sahip oldukları görülmüştür (Gizir, 2013). Bu çerçevede daha önce yaşanan ilişki deneyiminin, bireylerin sonraki ilişkilerinde akılcı olmayan inançları azalttığı yönünde değerlendirilebilir.

2.2.3. Lee'nin Kuramı

Aşk çok boyutlu olarak ele alan Lee (1977), aşkı üç birincil ve üç ikincil olmak üzere altı farklı kategoriye ayırmaktadır. Bu kategoriler üzerinden yaptığı analizi ise renkleri kullanarak açıklamaktadır. Kırmızı, sarı ve mavi olmak üzere üç ana rengin karışımlarından sınırsız renkler elde edilebileceği gibi sınırsız aşk stillerinin de oluşabileceğini belirtmektedir. Lee'ye göre bu kombinasyonlarla birçok aşk türetilir ve türleri belirleme çabası anlamsızdır. O'nun ikincil aşk stilleri olarak belirttiği üç aşk stili toplumda yaygın olarak görülen aşk stilleridir. Lee, kişisel beğenilerin dışında, mükemmel renk diye bir şey olmadığı gibi bireylerin aşkın farklı stillerini seçebileceğini ve bu seçimlerinin de zamanla değişebileceğini söylemiştir. Kuramında başlıca aşk renklerini yani birincil aşk stillerini *Tutkulu aşk (Eros)*, *Arkadaşça aşk (storge)* ve *Oyun gibi aşk (Ludus)* olarak tanımlamıştır. Tutkulu aşk stili, karşısındaki kişinin fiziksel özelliklerinden tetiklenen, kıskançlık ve sahiplenme eğilimi olmayan, ilişkide sevecenlik ve güvende olma ile açıklanan aşk stildir. Oyun gibi aşk stilinde, ilişkiye eğlence gözüyle bakılır, bağlılık düşüktür, hatta ilişki içinde bireyler başka kişileri de çekici bulabilmektedirler. Arkadaşça aşk stili zamanla gelişen, heyecan ve tutku barındırmayan, ilgi alanlarının paylaşımı ve yakın bir arkadaşlığın yaşanmasına dayanan aşk stildir. Lee, bu üç birincil aşk stiline bir araya gelmesiyle ikincil renkler olarak tanımladığı aşk stiline oluşabileceğini söylemiştir. *Sahiplenici aşk (Mania)* saplantılı, kıskançlığın olduğu, yoğun sevgi ve ilgi ihtiyacının olduğu tutkulu aşk ve arkadaşça aşk stillerinin karışımıdır. *Mantıklı aşk (Pragma)* ise ortak ilgi alanları, amaçlar ve yaşam stili bakımından

uyumlu ve olumlu gelecek sağlayabileceğine inanılan kişiye yönelik bir aşk stilidir. Oyun gibi ve arkadaşça aşk stillerinin kombinasyonundan oluşur. *Özgeci aşk stili (Agape)* ise tutkulu aşk ve oyun gibi aşk stilinin birleşimidir. İnsan ilişkilerinde nadir görülen, yoğun duygu ve cinsel isteğe bağlı olmayan verici, bağışlayıcı ve karşısındakini kusurlarına rağmen sevebilen bir aşk stili olarak tanımlanmaktadır.

Genç yetişkinlerin aşk biçemlerini, benlik tiplerini ve ikisi arasındaki ilişki Ercan (2008) tarafından araştırılmıştır. Araştırmada Türk kültüründe genç yetişkinlik döneminde tutkulu aşk biçeminin diğer aşk biçemlerine göre daha belirgin olarak görülmüştür. Bulgularda, yaşanan toplumsal bağlamın bireylerin hem aşk biçemlerinin hem de benlik tiplerinin şekillenmesinde etkili olduğu belirtilmiştir.

Neto (1994), Portekizli üniversite öğrencilerinin aşk tutumlarını incelemiştir. Araştırmada erkeklerin özgeci aşk ve oyun gibi aşk puanları anlamlı derecede kadınlardan fazla olduğu; sahiplenici aşk, mantıklı aşk, arkadaşça aşk ve tutkulu aşk stilleri açısından cinsiyetler arasında bir fark bulunmadığı görülmüştür.

Sprecher ve arkadaşlarına (1994) göre, Japonya, Amerika ve Rus üniversite öğrencileriyle aşk biçemlerinde kültürlerarası farklılıkları, cinsiyet farklılıkları ve bu farklılıkların tutarlıklarını incelemiştir. Araştırmalarının sonucunda, tutkulu aşk stilinde en yüksek puanları Amerika; oyun gibi aşk ve sahiplenici aşk stilinde Rusya'nın daha fazla puan aldığı görülmüştür. Kadınların her üç grupta da özgeci aşk puanları erkeklerden daha fazla bulunmuştur.

Çiftlerin aşk tutumlarının incelendiği Büyüksahin ve Hovardaoğlu (2004) tarafından yapılan araştırmanın sonucunda erkeklerin ilişkilerinde kadınlara göre özgeci aşk stiliyle daha fazla bağlandıkları, diğer aşk stilleri bakımından iki cinsiyet arasında anlamlı bir fark olmadığı bulgusuna ulaşmışlardır. Flört aşamasındaki çiftlerle, ilişkileri resmiyet kazanan çiftler arasında aşk stilleri yönünden farklılık bulunmuştur. Buna göre flört eden çiftlerin birbirlerine daha fazla sahiplenici aşk biçimiyle bağlı oldukları görülmüştür. Ayrıca aynı aşk biçimine sahip eşlerin, ilişkiye önem verme düzeylerinin birbirlerinden etkilediği bulunmuştur. Aşk biçimleri ile çiftlerin mutluluk düzeyleri karşılaştırıldığında ise oyun gibi aşk biçimi ile mutluluk

arasında olumsuz, özgeci ve tutkulu aşk biçimi arasında olumlu yönde ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Üniversite öğrencilerinin aşk biçimleri ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkilerin incelendiği araştırmada arkadaşça aşk stili ile sorumluluk kişilik özelliği arasında pozitif bir ilişki bulunurken; duygusal denge kişilik boyutu ile olumsuz bir ilişki olduğu bulunmuştur. Tutkulu aşk stili ile dışadönüklük arasında olumlu ilişki, oyun gibi aşk stili ve uyumluluk arasında olumsuz ilişki, mantıklı aşk stiliyle sorumluluk arasında olumlu ilişki, deneyime açıklıkla olumsuz yönde ilişki olduğu görülmüştür. Cinsiyet ve aşk stilleri arasındaki ilişkide ise kadınların özgeci aşk ve mantıklı aşk stillerinde erkeklerden daha fazla puan aldığı bulgusuna ulaşılmıştır (Açıkel, 2013, s. 74-75).

Richardson, Medvin ve Hommock (1988) tarafından yapılan araştırmada Lee'nin aşk tipolojisinin kısmen desteklendiği görülmüştür. Oyun gibi aşk biçiminde ilişki yaşayan bireylerin kişilerin romantik ilişkilerinin daha kısa süreli olduğu ve sıklıkla sevgili değiştirdikleri bulunmuştur. Bununla birlikte mantıklı aşk biçiminde ilişkilerin daha uzun süreli olduğu belirlenmiştir. Çalışmadaki bu bulgular oyun gibi aşk ve mantıklı aşk biçimlerinin tanımlarını desteklemekle birlikte arkadaşça aşk, tutkulu aşk ve özgeci aşk biçimleriyle ilgili yeni araştırmalara ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir.

2.2.4. Sternberg'in Üçgen Aşk Kuramı

Sternberg (1986) aşkın yakınlık, tutku, bağlanma unsurlarından oluşan bir üçgen aşk kuramı önermiştir. Kuram adını, bir üçgenin köşelerinin aşkı simgelediği fikrinden almaktadır. Aşkı tutku, yakınlık ve bağlanma olmak üzere bu üç unsurun ne oranda ilişkide bulunduğuna göre sınıflandırarak sekiz farklı aşk türü tanımlamıştır: Aşkın üç bileşenin de bulunmadığı ilişki *aşksız aşk*; içinde yalnız yakınlık olan ilişki türünü *hoşlanma*; içinde yalnız tutku içeren ilişkiyi, *delicesine aşk*; içinde yalnız bağlılık bulunan ilişkiyi, *boş aşk*; yakınlık ve tutkunun öncelikli olduğu ilişkiyi, *romantik aşk*; tutku ve bağlılığın hüküm sürdüğü Hollywood usulü ilişkiyi, *budalaca aşk*; bağlılık ve yakınlık bileşenlerinin olduğu tutku içermeyen ilişkiyi, *dostça aşk*; yakınlık, tutku ve bağlılık bileşenlerinin üçünün de yer aldığı ilişkiyi, *kusursuz aşk* olarak sınıflandırmaktadır. Yakınlık ve bağlılığı ilişkilerde tutarlı bir bileşen olarak değerlendirirken, tutkuyu değişim içeren bir bileşen olarak değerlendirmektedir.

Tutku bileşeninin kısa süreli ilişkilerde rol oynadığını, yakınlık ve bağlılık bileşenlerinin ise uzun süreli ilişkilerde belirgin olduğunu söylemektedir.

2.2.5. Sternberg'in Aşk Öyküleri

Sternberg (2000), üçgen aşk teorisinin aşk türlerini sistemleştirmekle birlikte insanların birbirine neden aşık olduğunu ya da aşk ilişkisini sürdürebildiğini açıklamakta yetersiz kaldığını belirtmektedir. Henüz gelişim sürecinde olduğunu belirttiği çalışmasını 1990'larda görüşmelerinde sıklıkla dinlediği yirmi beş öyküyü sistemleştirerek aşkın bir öykü olduğu görüşünü formüllemiştir. Ana düşüncesi, benzer öykülülere sahip olan kişilerin ve öyküdeki rollerini tamamlayan kişilere aşık olma eğiliminde olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla öyküleri farklı olan kişilerin ilişkileri ve bu ilişkinin temelindeki aşkın tehdit altında olduğunu öne sürmektedir. Örneğin, en yaratıcı öykü türlerinden biri olarak gösterdiği dikiş ve örgü öyküsünde insanların kıyafetleri yaptıkları gibi ilişkileri yaptıklarını söylemektedir. Partnerlerin var olan bir örneği yapabilecekleri gibi kendi tasarımlarını da ortaya koyabilmektedirler. Her ilişki kıyafet tasarımı ve üretim sürecinde özgündür. Diğer ilişkilere bazı açılardan ortaklık gösterse de kaçınılmaz olarak farklılık ortaya çıkmaktadır. Bu öyküsündeki ana düşünce tarzına göre aşk, partnerler kendisinden ne yaratırlarsa odur. Bu öyküde tamamlayıcı rollerde iki terzi ya da bir terzi ve terzinin tasarımının çoğunluğunu yapmasından memnun olan bir müşteri rolü bulunmaktadır. Sternberg, bireylerin oluşturduğu ilişki türünün kendilerinde bulunan aşk öykülerine bağlı olarak ortaya çıktığını belirtmektedir. Yani bir ilişkinin gerçeklerini, bireyler kendi kurgularına uyumlamak için değiştirip yeniden inşa etmektedir. Genellikle bulmak istenilen kişinin imajının, gerçekte karşılaşılan kişi üzerine yansıtıldığını, ilişkinin başlangıcındaki heyecanın da, büyük oranda bu yansıtımayla karşılaşma umudundan kaynaklandığını söylemektedir. Kişisel ilişkiler içinde gerçeğin kurgudan ayrılmasının oldukça zor olduğunu bundan dolayı bireylerin birçok açıdan kendi öykülerinin bir birleşimi olduğunu ifade etmektedir (s. 8, 194).

2.3. Romantik Seçimleri Etkileyen Faktörler

2.3.1. Benzerlik

Kişiler arası çekimde benzerlik, yani sosyo-demografik özellikler, davranışsal özellikler ve kişisel özelliklerdeki benzerliklerin kişilerin sosyal dünyalarını güçlü etkileri olacak şekilde etkilediğini belirtilmektedir (McPherson, Smith-Lovin ve Cook, 2001). Yapılan araştırmada, kişilerin kendileri için önemli olan ilgi alanlardaki benzerliğin ilişkide tatmin olma olasılığını artırdığını bulmuşlardır. Çekimi ya da hoşlanmayı arttıran benzerlik etkisinin kişi için önemli olduğu takdirde kişisel memnuniyeti arttırdığı söylenmektedir. Aile değerlerine önem veren bir kişinin kendisiyle benzer aile değeri olan bir ilişkide tatmin olabileceğini, fakat eğlence anlayışındaki benzerlik kişi için daha az ağırlıkta bir öneme sahipse kişisel tatmininin bu noktada önemsiz olduğu belirtilmektedir (Lutz-Zois, Bradley, Mihalik ve Moorman-Eaves, 2006).

Hoşlanma ve çekimi arttırmada tutum benzerliği ya da yaş, sosyo-ekonomik düzey benzerliğinin yanı sıra benzer kişilik özelliklerinin de çekimi arttırmada etkili olduğu görülmektedir (Aronson, Wilson, & Akert, 2010, s. 566). Eşcinsel erkeklerin benzerlik rolleri üzerine yürütülen bir çalışmada; erkek kalıp yargı özelliklerinden yüksek puan alan kişilerin, daha çok erkek kalıp yargıları özellikleri olan bireyleri aradığı, aynı durumun kadın kalıp yargı özelliğine sahip eşcinsel erkekler içinde geçerli olduğu tespit edilmiştir (Boyden, Carroll, & Maier, 1984).

Byrne ve Nelson (1965) 168 öğrenciye güncel olaylar, ahlak, disiplin, bilim vb. konularda tutum ve çekim ölçeği uyguladığı araştırmada, benzer tutumların oranı ile çekim arasında doğrusal bir ilişki olduğunu tespit etmişlerdir.

Benzerlik etkisi üzerine yapılan meta analiz çalışmasında; uzun süreli ilişkilerde kişilerin kendilerini bir başkasına benzer olduğuna dair inançlar oluşturmada olduğunu ve gerçekte böyle bir benzerlik olmasa bile benzerliğin gerçek olduğuna inanıldığını. Bu çalışmada kişilerin algıladığı benzerliğin etkilerinin, gerçek benzerliğe göre hoşlanma ve çekimi daha iyi öngördüğü ortaya koymuşlardır (Montoya, Horton ve Kirchner, 2008).

Benzerlik ve aşk üzerine yapılan bir diğer çalışma sonucu da birbirine benzer değerler ve ilgilere sahip insanların daha güçlü aşk yaşama eğiliminde

olduklarını göstermektedir. Fakat bu güçlü aşk ilişkisi bozulduktan sonra ise aşkın güçlü nefrete dönüştüğü tespit edilmiştir. Yani aşk ve nefret arasında karmaşık bir yapı ortaya çıkmaktadır. Yaşanan ihanet karşısında eğer birey, karşısındaki kişiyle derin ve güçlü bir aşk yaşıyorsa, zaman zaman nefret duyuyorsa ihanet gerçekleştiğinde aşk hala baskınlığını korumaktadır. Fakat derin ve güçlü bir aşk ilişkisi yoksa nefret daha baskın hale gelmektedir (Jin, Xiang ve Lei, 2017).

2.3.2. Karşılıklı Hoşlanma

Hoşlanılmak birçok kişinin hoşuna giden bir durum olmakla birlikte karşılıklı hoşlanma kendini doğrulayan kehanet gibi etki göstermektedir. Curtis ve Miller (1986) tarafından yapılan bir deneyde, birbirlerini daha önce tanımayan üniversite öğrencileri çalışmaya çiftler olarak katılmışlardır. Her çiftten bir kişiye diğeri hakkında bazı bilgiler verilmiştir. Araştırmada bazı katılımcıların diğeri öğrencinin kendisinden hoşlandığını, bazılarının ise hoşlanmadığına inanmalarını sağlamışlardır. Öğrenci çiftlerinin daha sonra birbirleriyle yeniden görüşmeleri istenmiştir. Kendisinden hoşlanıldığına inanan katılımcılar, hoşlanılmadığına inanılan katılımcılara göre daha fazla kendilerini açmış, sıcak ve hoş tavırlar göstermişler ve daha fazla fikir birliği içinde oldukları görülmüştür. Kendisinden hoşlanıldığına inanan katılımcıların, hoşlanılmadığına inanan katılımcılara göre diğeri katılımcının daha fazla hoşuna gittiğini ortaya konulmuştur. Yani algılanan beğenilme ve seviliyor olma duygusu çekimin nesnesi kadar öznesini de etkisi altına almaktadır.

Aron, Dutton, Aron ve Iverson (1989) aşık olmayı etkileyen; tutumlar, coğrafi yakınlık, kişilik ve fiziksel özellikler, karşılıklı çekim, ihtiyaç tatmini, uyarılma, toplumsal etkiler, sevilen kişideki özel ipuçları, ilişkiye hazır olmak, baş başa kalma, kişiye ilişkin gizem olmak üzere 11 değişkenin etkisini üç çeşit aşık olma hikayesini incelenmiştir. İlk hikayede son sekiz ayda aşık olanların hikayeleri içerik analiziyle çözümlenmiştir. Bütün hikayelerde karşılıklı hoşlanma ve çekimden bahsedildiği görülmüştür. İkinci tür hikayelerde ise aşık olma ya da arkadaş olma hikayelerinde; nasıl olduğu, kendilerini nasıl hissettikleri, sonunda ne olduğunu yazdıkları kartlar analiz edilmiştir. Bu hikayelerdeki içerik çözümlenmesine göre de karşılıklı hoşlanma ve güzellik, karakter gibi arzu edilir özellikler hikayelerin üçte ikisinde görülmüştür. Katılımcılardan anket sonucu elde edilen üçüncü tür hikayelerde güçlü bir çekim

duydukları zamanı hatırlayarak değerlendirme yapmaları istenmiştir. Cevaplar çözümlendiğinde karşılıklı çekim, kişilik ve fiziksel özellikler bir kez daha en fazla aşık olma nedeni olarak ortaya çıkmıştır.

2.3.3. Uyarılmanın Etkisi

Uyarılmışlık durumu yani hızlı soluk alıp verme, hızlı kalp atışı, terleme vb. belirtiler insanlara çekim etkisi altında olduğunu düşündürebilmektedir. Aron ve Dutton (1974) bu etkiyi bir kanyonun üzerindeki köprüde yaptıkları çalışmayla ortaya koymuşlardır. Araştırmada biri sıradan, diğeri ise 7 metre yüksekliğinde alçak korkulukları olan tehlikeli bir asma köprüden iki grup erkeğin geçmesi istenmiştir. Erkekler köprüden diğeri tarafa geçtiklerinde anket doldurmalarını isteyen bir kadın yanlarına gelmiştir ve bu deneyimi tartışmak isterlerse kendisiyle görüşmeleri için telefon numarasını vermiştir. Tehlikeli asma köprüden geçen erkeklerin, sıradan köprüden geçen erkeklere göre ankete daha çok çekim içeren cevaplar verdikleri ve anketörle iletişim kurma girişiminde buldukları görülmüştür. Katılımcılar uyarılmışlık halini birlikte oldukları kişinin cazibesine yüklemişlerdir.

Ebeveyn engelinin romantik aşk üzerindeki etkisinin incelendiği araştırmada, evli çiftlerin ailelerinin ilişkilerine karışmaları durumunda onların tepkilerinden etkilenmedikleri, fakat evli olmayan bireylerin ailelerinin karışması durumunda ise daha fazla aşık oldukları görülmüştür. Ebeveyn engeli arttıkça aşk da artmaktadır (Driscoll, Davis ve Lipetz, 1972). Shakespeare (2015) *Romeo ve Juliet* adlı eserinde aşkı “gizli bir çılgınlık, cinnnet anı ve kurtarıcı bir tatlılık” olarak anlatılırken, yaşanan aşkın imkansızlığı ve kavuşamama halinin bu aşkı çekici kıldığını anlatmaktadır (s. 19). *Romeo ve Juliet etkisi* olarak da tanımlanan bu durumun ortaya çıkışını açıklayan iki teori vardır. İlk teoriye göre engellenmenin yarattığı uyarılma romantik çekim düzeyini arttırmaktadır. İkinci teoriye göre ise algılama uyumsuzluğu olarak bilinen teoridir. Yani her şey ve herkesin kendilerine karşı olduğunu düşünen çiftlerin, tüm bunlara rağmen hala beraber olduklarına göre birbirlerine daha çok aşık olmaları gerektiğini düşündüklerini belirtmektedir (Wilson ve McLaughlin, 2002, s. 57). Böylelikle yaşanan güçlük ve engeller her iki teoriye göre de romantik aşkın seyrini etkileyerek partnerlerin birbirlerini daha çekici bulmalarını sağlamaktadır.

Romeo ve Juliet etkisinin uyarılmışlık ve çekimi arttırmadaki olumlu etkilerini gösteren araştırmalardan farklı olarak yapılan başka bir araştırmada bu etkinin tam tersi yönde bulgular tespit edilmiştir. Araştırma sosyal aç kabulünün önemine dikkat çekmektedir. Şöyle ki romantik partnerler ailesi ve arkadaşlarının ilişkisiyle ilgili olumlu bakış sergilediğini algıladıklarında, partnerlerinin gelecekteki ortak ihtiyaçları karşılama yönündeki davranış olasılıklarına daha olumlu bakmaktadırlar. Bu olumlu beklentiler arttıkça, romantik partnerler, destekleyici ve sevecen davranarak ilişki kalitesini artırma ve herhangi bir problemin üstesinden gelmeyi sağlama yoluyla birlikteliklerine yatırım yapmaktadırlar (Plamondon ve Lachance-Grzela, 2018).

2.3.4. Fiziksel Çekicilik

Günlük yaşamda genellikle insanların görünümünün onlar hakkında ilk izlenimleri oluşturduğu düşünölmektedir. Yapılan araştırmalarda da insanların fiziksel çekicilikten büyük oranda etkilendikleri görölmüştür.

Regan ve Bercheid (1997) 70 kadın ve erkek katılımcıdan oluşan araştırmasında, katılımcılara kısa süreli, bağlılığa dayanmayan bir ilişki ile uzun süreli bağlılığa dayalı bir ilişkide partner seçiminde 23 belirleyici özelliği olan sorular sormuşlardır. Her iki cinsiyette fiziksel çekiciliği kısa süreli ilişkiler için en çok istenilen özellik olarak belirtmişlerdir. Araştırmanın diğer bir bulgusu da sadece uzun süreli ilişkilerde, hayat arkadaşı seçiminde erkekler fiziksel çekiciliğe kadınlara oranla daha fazla puan vermişlerdir. Fakat fiziksel çekiciliğin erkeklerin en çok önem verdiği özelliklerden biri olmadığı da bulgulanmıştır. Feingold (1990) da araştırmasında benzer bulgulara ulaşmıştır. Araştırmasında romantik çekicilikte, kadınların fiziksel çekiciliğinin erkekler üzerinde güçlü etkileri olduğu görölmüştür.

Gangestad (1993) kadınların ekonomik kaynaklara sahip olma derecesi ile eş seçiminde fiziksel çekiciliğe önem verme derecesini incelediği araştırmasında; kadınlar ne kadar ekonomik güce sahipse erkeklerde fiziksel çekicilikle ilgilenme oranı artmakta olduğunu belirtmektedir. Amerika'da 978 heteroseksüel kişi ile yapılan tarama çalışmasında fiziksel çekicilik ve zenginlikte benzer özellikte olmanın eş seçimine etkisi olduğu bulunmuştur. Fiziksel açıdan çekici olan kişilerin kendileri gibi çekici kişileri tercih ettiğini,

varlıklı ailelerden gelen kişilerin de kendileri gibi varlıklı kişileri tercih ettikleri görülmüştür (Buston & Emlen, 2003).

Cunningham'ın (1986), güzellik standartlarını belirlemek için yaptığı çalışmada; deneklerden üniversite yıllıklarından ve uluslararası güzellik yarışmalarından seçilmiş 50 fotoğrafta kadınların her birinin çekiciliğini değerlendirmelerini istenmiştir. Çekicilik puanlarının iri gözler, küçük burun, küçük çene, belirgin elmacık kemikleri, yüksek kaşlar, büyük göz bebekleri ve geniş bir gülümseme ile pozitif korelasyon gösterdiği bulunmuştur.

Bir başka araştırmada; farklı etnik gruplar ile fiziksel çekicilik özellikleri arasında tutarlılık görülmüştür (Cunningham ve ark., 1995). Yani bireylerin güzel ya da yakışıklı yüz değerlendirmeleri farklı kültürlerde şaşırtıcı biçimde benzerlik göstermektedir.

Langlois ve Roggman'ın (1990) yaptıkları araştırmada, çeşitli ülke, etnik kökenlerden gelen katılımcılara yine çeşitli ülke, etnik kökenden grupları temsil eden insanların fotoğrafları gösterilmiştir ve çekiciliklerini değerlendirmeleri istenmiştir. Sonuç olarak katılımcıların verdikleri puanlar arasında yüksek korelasyon bulunmuştur. Yani fiziksel çekicilikte etnik kökene bağlı olmaksızın ortaklaşılan beğeniler olduğu görülmüştür.

Smith, Valdorf, Trembath (1990) 283 erkek ve 231 kadının kişisel reklamlarını incelemiş ve 28 kategori oluşturmuşlardır. Bu kategorilerde erkekler %56.9, kadınlar %26.4 oranında fiziksel çekim kriterine önem verdikleri görülmüştür. Zayıflık kriterine de erkeklerin %33.6, kadınların %2.2 oranında önem verdikleri ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak erkeklerin kadınlardan daha fazla fiziksel çekiciliğe ve zayıflığa önem verdiğini belirlenmiştir.

Fiziksel görünümün etkililiğinin sadece heteroseksüel ilişkiler çerçevesinde olmadığı Sergios ve Cody'nin (1985) çalışmasında görülmüştür. Bu çalışmada; eşcinsel erkeklerin de eşlerinden hoşlanmasında en büyük etkenin fiziksel çekicilik olduğu belirtilmiştir.

Fiziksel çekicilik üzerine yapılan araştırmalar gösteriyor ki, etnik köken ve cinsel yönelimlerden bağımsız bir şekilde bazı fiziksel özelliklere sahip bireyler çoğu insan için çekici bulunabilmektedir.

2.3.5. Sürekli Temas

Zajonc (1968), bir uyaran nesnesine tekrarlayıcı şekilde karşılaşmanın onu sevme olasılığını arttırdığını göstermiştir. Araştırmada, katılımcılara farklı sürelerde fotoğraflar gösterilmiş ve sonucunda sıklıkla gördükleri fotoğrafa karşı olumlu duygularında artış olduğu tespit edilmiştir. Yani kısa süreli de olsa ve iletişim içermese de bir kişinin yüzünü sık görmemiz o kişiye karşı olumlu duygularımızı artırmaktadır. Sürekli temastan kaynaklanan bu etkinin nedeni, bilinmeyen ve belirsiz şeylere karşı içsel olarak temkinli olmamız gerektiğine dair hislerimizin temasla birlikte değişime uğraması olduğundan kaynaklandığı belirtilmektedir (Pines, Aşık Olmak, 2017, s. 43). Bu açıdan sürekli temas etkisi romantik ilişkilerde bireylerin birbirlerinden etkilenme olasılıklarını arttıran bir faktör olabilmektedir.

2.3.6. İçsel Romantik İmge

Romantik imgelerimizin çoğu karmaşık ve farklı kişilere yönelebilmektedir. Bu durum çocuklukta olumlu olumsuz birçok yaşantı yaşanmasıyla, aile ile ilişkilerin katmanlı ve karışık bir yapısı olmasıyla ve romantik imgenin yaşam süresince değişmesiyle açıklanabilmektedir. Her romantik ilişkide farklı duygusal örüntüler oluşturabilir. Kişinin ait olma gereksinimi gibi bir sorununu çözen birisine aşık olabileceği gibi bu gereksinimi doyurduktan sonra bağımsızlaşma ya da bireyselleşme isteği gibi farklı gereksinimlerini karşılayan birisine de aşık olunabileceğini öne sürülmektedir (Pines, 2017, s. 339).

Aşık olma deneyimi bireylerin psikolojik iyi oluşlarında olumlu bir etkiye yaratmaktadır. Romantik bir ilişki içinde olan bireyler kendilerini ideal benliklerine daha yakın görmekte ve bu nedenle de kendilerini tatmin olmuş hissedebilmektedirler (Campbell, Sedikides ve Bosson, 1994).

Ergenlik döneminde romantik ilişkilerle meşgul olmak bireysel gelişim ve iyi oluş bakımından önemlidir. Romantik ilişkinin kişisel kimliğin oluşmasıyla, değişime uyum sağlamakla, özgüvenle, sosyal yetkinlikle ve hatta

okul başarısı ve kariyer planlamayla pozitif yönde ilişkili olduğu görülmüştür (Stavropoulos ve ark., 2018).

2.3.7. Toplumsal Cinsiyet

Toplumsal cinsiyet kavramı, iki cins arasındaki farklılıkların tamamen biyolojik cinsiyet ile açıklanamamasıyla ortaya çıkmıştır. Biyolojik cinsiyetten farklı olarak toplumsal cinsiyet, cinsiyetle ilgili davranışları içeren bir kavramdır. Yani toplumsal cinsiyet, kadın ve erkek cinsiyetlerinden beklenen toplumsal/kültürel, rolleri ve beklentileri belirtmek için kullanılmaktadır. Bu açıdan toplumsal cinsiyet, kişileri kadınsı ya da erkeksi olarak tanımlayan psikolojik ve sosyal unsurları da içeren bir kavramdır (Gerrig & Zimbardo, 2015, s. 327). Yani toplumsal cinsiyet kavramı ‘kadın’ ve ‘erkek’ kimliklerinin kültürel, tarihsel ve politik etkilerle kurgulanan kimlikler olduğuna işaret etmektedir.

Bireylerin aşk deneyimleri ve bu deneyimleri anlamlandırma şekilleri aşka ilişkin inançlardan etkilenmektedir. Aşkın feminizasyonu (kadınsılaştırılması) cinsiyet kalıpyargılarının ve rollerinin katılaşmasına yol açmaktadır. Kadınlar, bağımlı, sevecen ve pratik eylemlerden aciz görünürken; erkekler, bağımsız ve yarışmacı, diğerlerinin yardımına ihtiyaç duymayan ve eşine ya da çocuklarına duygusal destek veremeyen bireyler olarak görünmektedir (Noller, 1996).

Toplumsal rol kuramı eş seçiminde cinsiyetler arasındaki farklılıkları vurgulamaktadır. Erkekler ve kadınların eş seçimindeki farklılıkları onlara biçilen toplumsal roller ile açıklamaktadır (Eagly & Wood, 1999). Yani bireyler içinde yaşadıkları toplumun kadın ve erkek kalıp yargılarına uygun özellikte davranan bireyleri çekici bulmaktadır.

Sekiz heteroseksüel kadın ile bireysel görüşmeler yapılarak kadınların romantik aşk deneyimlerinin incelendiği bir çalışmada; romantik aşkın, bireylerin yaşamları üzerinde çok güçlü etkileri olan sosyokültürel bir yapı olduğu görülmüştür. Çalışmada kadın katılımcılar ilişkilerinde cinsiyet eşitliğini sağlamak için çaba sarf ettiklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların, romantik bir ilişkide eşitsizlik ve güç dengesizliklerini önemli bir dezavantaj olarak gördükleri bununla beraber gelecekteki ilişkilerinde daha eşitlikçi bir ilişki yaşamaya dair farkındalıkların olduğu belirlenmiştir (Schafer, 2008).

Tüm kültürlerde toplumsal cinsiyet rollerinin oluşmasında ve cinsel kimliğe yönelik davranışlarda toplum tarafından yüklenen anlamlar etkili olmaktadır. Toplum ve kültürün cinsiyete ve cinselliğe ilişkin algı, inanç ve değerleri bireyler üzerinde etki yaratır bu nedenle de her kültürde romantik ilişkiler değişik biçimlerde yaşanmaktadır (Bayhan & Işıtan, 2010).

Romantik ilişkilerde bağlanma, kadın ve erkek olmaya yönelik kalıp yargılar ve dindarlık algısı arasındaki ilişkilerin incelendiği bir diğer çalışmada; kadınların ilişki bağlanımı, ilişki doyumu ve romantik ilişkilerde erkeğin girişken olması ile ilgili kalıp yargı puanlarının erkeklere göre daha fazla yüksek olduğunu belirlenmiştir. Romantik ilişkilerle ilgili kadın erkek kalıp yargıları olan bireylerin seçeneklerin özelliğini daha pozitif değerlendirdikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Kadın ve erkek olmaya dair kalıpyargısal tutumlar açısından erkekler romantik ilişkilerde kadınlardan daha yüksek puan almışlardır (Okutan ve Sunal, 2010). Yani kadınlar erkeklerin girişken olması yönünde bir kalıpyargıya sahipken, erkekler kadınsılık ve erkeksilik kalıpyargılarına romantik ilişkide daha fazla yer vermektedir.

Kephart (1967), araştırmasında 1079 erkek ve kız üniversite öğrencisiyle romantik yönelimlerdeki farklılığı tespit etmiştir. Araştırmada 20 yaşından önce kız öğrencilerin erkeklerden daha fazla aşık oldukları görülmüştür. Bununla birlikte 20 yaşından sonra erkeklerin aşık olma sayısı artarken kız öğrencilerde bu sayısının azaldığı ifade ettiklerini bildirmiştir. Kephart, genç kadınların erginleştikçe daha rasyonel, daha az romantik olduklarını, uzun süreli bir ilişki olup olmayacağını daha fazla dikkate aldıklarını; erkeklerin ise romantik idealleriyle meşgul olduklarını, ilişkinin gelecek başarısını çok önemsemediklerini belirtmektedir.

Montgomery ve Gwendolyn'in (1998) Amerika'da yaptığı araştırmada, erkekler ve kadınlar arasında "Eğer bir erkek/kız istediğiniz tüm özellikleri taşıyorsa ve eğer ona aşık değilseniz onunla evlenir miydiniz?" sorusuna verilen cevaplar açısından farklılaştığını görmüşlerdir. Erkeklerin üçte ikisi bu soruya hayır cevabı verirlerken, kızların ise yalnızca üçte birinden daha azı bu soruya hayır cevabı vermişlerdir. Ayrıca erkeklerin kızlardan daha erken yaşta ve daha fazla aşık olduğunu belirtmişlerdir.

2.4. Aşk ve Kültür

Romantik aşk, çeşitli tarihsel dönemlerde ve dünyanın birçok farklı kültüründe yaşanmaktadır. Tarihin farklı zamanlarında insanlar aşkı çeşitli şekillerde yorumlamışlardır ve romantik aşka karşı farklı tavırları benimsemişlerdir. Bu nedenle romantik aşka kültüre özgü bir anlayış vardır ve kültürel değerlerden etkilenmektedir. Evrimsel psikoloji ve sinirbilim, romantik aşkın evrensel ve eşit oranda yoğun olduğunu açıklarken, kültürel etki farklı toplumlarda romantik aşkın nasıl ifade edildiğini göstermektedir. Bu nedenle kültürel bakış açısı evrimsel miras kadar güçlü olduğu görülmektedir. Araştırma bulguları evrensel özelliklerin aşk deneyimi ile ilgili olduğunu gösterirken, kültürel etki aşkın ifade edilişi ile ilgili olduğunu göstermektedir. Aşık olma deneyimi, kişinin kültürel değerleri ve ait olduğu toplum tarafından renklendirilmektedir. Bazı kültürlerde insanlar aşklarını açık ve doğrudan ifade edebilirken bazı kültürlerde örtük ve dolaylı yollardan ifade etmektedirler (Karandashev, 2015, s. 15).

Johnson'a (2001) göre romantik aşk, batı tarihindeki güçlü etkisi olan psikolojik fenomenlerden birisidir. Eski Yunan, Roma İmparatorluğu, eski Farslar ve feodal Japonya gibi romantik aşka birçok kültürde rastlanmaktadır. Ancak gerçek aşkı kültürel bir ideal olarak sunan batı toplumu için bir kitle fenomeni olduğu belirtilmektedir. Johnson, Batı kültüründeki ilişkilerde romantik aşk beklentisinin Uzakdoğu kültüründeki ilişki beklentisiyle özellikle de Hindistan ve Japonya'da farklılaştığını söylemektedir. Hinduların romantik aşkı birbirleriyle bağlantı kurmak için kullanmadığını ve batılıların romantik aşkı gibi ilişkilerinin tutku ve yoğunluk içermediğini belirtmektedir. Uzakdoğu kültürünün bakış açısından aşka dair bir anlayış edinilmesi gerektiğini söylemektedir. Böylelikle aşkın özünün, karşımızdaki kişiden bizi mutlu etmesi için yararlanmak olmadığını, onu kabul etmek olduğunu öğrenebileceğimizi belirtmektedir (s. 186).

Romantik ilişkilere bakış açısının ve yaşayış biçiminin kültürler arasında farklılaştığını gösteren çalışmalar vardır. Lindholm'a (1996) göre Batı'da aşkla yoğurulan evlilik deneyimi, Doğu toplumlarında farklı biçimde yaşanmaktadır. Aşk ve evlilik ayrılmaktadır. Aşk iki kişi arasında gerçekleşen özel bir deneyimken, evlilik aileleri birleştiren fonksiyonel bir yapı olarak

tanımlanmaktadır. Pakistan'ın Lahor kentinde yapılan çalışmada ise erkeklerin ilişkilerini iki ayrı şekilde yaşadıklarını göstermektedir. Yani sevgilileri ile aşk ilişkisi yaşarken, karıları ile akrabalık ilişkilerinin sürdürülmesi gibi sebeplerle ilişki yaşamaktadırlar. Yani romantik aşk ve evlilik birbirinden ayrıştırılan bir deneyim olarak sürdürülmektedir (Walle, 1998; akt. Uştuk, 2016).

Çoğunlukla Batı'da yapılan araştırmaların sonuçları, evrensel olarak görülüp diğer toplumlara da genellenmektedir. Kültürler arası araştırmacılar bu yaklaşıma karşı yeni araştırmalar yapmaktadır. Toplumların aşka yönelik tutumlarında farklılıklar olduğu ileri sürülmektedir. Bu durum aşkın evrensel olmanın dışında kültürden etkilenen bir fenomen olduğunu göstermektedir. Dört farklı etnik kökene mensup 124 erkek ve 184 kadından oluşan araştırmada; etnik köken ile tutkulu aşk ve arkadaşça aşk puanları arasında bir fark bulunmamıştır (Doherty, Hatfield, Thompson ve Choo, 1994).

Romantik aşk deneyimi ya da aşk tanımının bireyci ve toplulukçu kültürlerde değişkenlik gösterebildiğine dair bir çok araştırma yapılmıştır. Örneğin; Dion ve Dion (1993) Toronto'da üniversite öğrencilerin etno-kültürel geçmişlerine Asya kökenli (Çin, Kore, Vietnam, Pakistan), Avrupa kökenli (İskandinav, İspanyol, Alman, Polonyalı) ve Anglo-Kelt kökenli olmalarına dayalı olarak aşk ile ilgili farklı tutumları olduğunu bulmuştur. Aşk biçimlerinde Asya etnik kültür grubunda olan öğrencilerin diğer gruplara göre daha yüksek bir düzeyde arkadaşça, dostça bir romantik aşk ile özdeşleşme eğilimi gösterdikleri bulunmuştur. Araştırmada cinsiyet farklılıkları açısından Asya kökenli kız öğrencilerde, aşk biçimlerinden özgecilik, yardımseverlik ve dostluğu barındıran aşk biçimi olan agapenin diğer etnik kökenlerden gelen kız öğrenci gruplarına göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Japonya'da 1980'lerden itibaren 21. yüzyıla doğru evlilik oranları ve romantik ilişkilere ilgi düşmektedir. Resmi istatistik ve anketlere göre çağdaş japon toplumu evliliğe ve hatta sevgili olmaya karşı daha az ilgi göstermektedir. Sanal aşkın farklı formları ortaya çıkmıştır ve bu durum Doğu Asya'da genel olarak giderek yaygınlaşmaktadır. Doğu Asya ülkelerinde, evliliğin ekonomik hayatın bir parçası olabileceği ile ilgili yazılı olmayan bir normu vardır. Bu nedenle, gerçek aşk ve evlilik dışındaki diğer doyum sağlayıcı romantik duygular kabul görmektedir (Yamada, 2017).

Contreras, Hendrick ve Clyde (1996), Meksika kökenli Amerikalı ve Anglo-Amerikalı çiftlerin aşk ve cinsellik tutumlarıyla, ilişki doyumunu incelemişlerdir. Tutkulu aşkın, tüm gruplarda ilişki doyumunun en güçlü ve en tutarlı yordayıcısı olduğunu bulmuşlardır. Etnik gruplar arasındaki benzerliklerin farklılıklardan daha büyük olduğunu belirtmişlerdir.

Yapılan araştırmalar romantik aşkın her kültürün içinde olduğunu fakat farklı biçimlerde yaşandığını göstermektedir. Aşkı inkar eden ya da olumlu bir ideal olarak görmeyen toplumlarda bile romantik (tutkulu) aşk olduğuna dair verilere ulaşılmıştır (Jankowiak & Fischer, 1992).

Bireyci ve toplulukçu kültürlerde aşkın ifade edilişindeki farklılıkları ele alan bir başka araştırmada, Amerika ve Çin'deki popüler aşk şarkıları incelenmiştir. Çin 'de aşk şarkılarında Amerika'dakilere göre aşkın daha saklı olarak ele alındığı aynı zamanda ilişkiye yönelik olumsuz beklentilere ve acı çekmeye çok daha fazla yer verdiği görülmüştür. Fakat kültürel etkinin sınırlarının olduğunu, ilişkinin çekim aşamasındaki aşkın anlatım yoğunluğunun her iki kültürde de benzerlik gösterdiğini ortaya koymuşlardır (Rothbaum ve Tsang, 1998). Amerika, Türkiye ve Hindistan'da romantik aşkı inceledikleri çalışmada; romantizm skorlarında Amerikanın ilk sırada, Türkiye'nin ikinci sırada, Hindistan'ın sonda olduğu görülmüştür. Bireyci ve toplulukçu kültürlerde partner seçimi yada seçim özgürlüğü, romantizmden beklentiler ve tutumlar arasında farklılıklar görülmektedir. Kültürel bağlam ilişki dinamiklerini etkilemektedir (Medora, Larson, Hortaçsu, ve Dave, 2002).

Aşk, sevgili, aşka eşlik eden düşünceler ve duygularla sevgililer arasındaki eylemler ve ilişki biçimleri kültüre ve zamana göre değişebilmektedir. Kültüre bağlı olarak aşk anlayışları çeşitlenmektedir. Kimi kültürlerde aşk kabul edilebilir ve normal bir duygu olarak görülürken kimi kültürlerde örtük ve kontrol altında tutulması gereken bir deneyim olarak görülmektedir (Beall ve Sternberg, 1995). Yani aşk evrensel olduğu kadar aynı zamanda da kültürden etkilenmekte, kültürü etkilemektedir.

2. 5. Sosyal İnşacılık ve Söylemsel Psikoloji

Sosyal inşa kuramı, gerçekliğin toplum tarafından kurgulandığı varsayımına dayanmaktadır (DeLamater ve Janet, 1998). Sosyal inşacılık dünyayı, bilimsel bilginin salt ve nihai kesinliği yakalayacağı inancından çok

gerçekliğin kolektif bir şekilde inşa edildiğini savunmaktadır. Gerçekliğe dair her şeyi kendi aramızda, sosyal etkileşim içinde inşa etmekteyiz. Bu açıdan tarihsel ve kültürel bağlamın izlerini taşır. Dil sadece iletişim aracı değil, sosyal fenomenleri, kategorileri inşa ettiğimiz, icra edici bir eylem biçimi olmaktadır. Sosyal inşacı görüş özcülük karşıtıdır. Yani her varlığın o varlığa ait niteliklere özelliklere sahip olduğunu belirleyen, onları öyle kılan bir yapı yoktur. Sosyal inşacılığın tarihsel ve kültürel bağlamsallığı, kişiliğin üzerinde biyoloji –çevre tartışmasının yürütüldüğü geleneksel psikolojide çevre/sosyal etkinin tarafında gibi yorumlanmasına neden olmaktadır. Halbuki sosyal inşacı görüş, her iki görüşü de özcü olarak görmekte, insanın tanımlanabilir ve kategorizeleştirilebilir bir doğası olduğu fikrinden tamamen ayrılmaktadır (Şah, 2016; Burr, 2012, s. 8).

Burr (2012), sosyal inşacılığın neredeyse yalnızca psikologların kullandığı bir terim olduğuna dikkat çekmektedir. Sosyal inşacı yaklaşımla çalışan araştırmacıların birbirine benzer varsayımlarının olduğunu fakat bütünleştirici tek bir tarifin mümkün olmadığını belirtmektedir. Bu durumu aile üyelerinin aile özelliklerinde birbirinin aynısı olmadıklarını ama onları aynı aile üyesi olarak tanımlayacak benzerliklerinin olduğu benzetmesiyle açıklamaktadır. Sosyal inşacı modeli bu şekilde tanımlayarak, bu alandaki araştırmacıların temel varsayımları olduğunu söylemektedir. Bu varsayımlardan bazıları aşağıda özetlenmiştir (s. 2-4).

- Dünyayı anlama biçimlerimiz tarihsel ve kültürel olarak göreceli olmakla birlikte, o kültürün ve tarihsel kesitin ürünü olarak içinde bulunulan siyasi ve ekonomik düzenden etkilenirler.

- Kendimiz ve dünyayı anlamakta mutlak, doğru olarak görülen bilgiye karşı eleştirel bir duruşa sahip olmak

- Bilgi sosyal etkileşimler yoluyla inşa edilir ve sürdürülür.

- Bilgi ve sosyal eylem beraber gider.

Sosyal inşacı yaklaşımla çalışan bir araştırmacı, kişilerin ne anladığını ve etkileşimler esnasında anlamı nasıl inşa ettiğine odaklanır. Bu açıdan her türlü bilgi bir anlam inşası olmakla birlikte yapılan her araştırma bir yorum ve bakış açısından oluşmaktadır (Arkonaç, 2017, s. 28).

Söylemsel psikoloji, sosyal inşacı yaklaşımdan hareketle geleneksel psikolojinin özcü ve bilişsel yaklaşımlarından ayrılır. Kendilik ve benlik bilginiz bilişsel faaliyetlerle değil ortak etkileşimlerle icra edilen söylemsel eylemlerle inşa edilmektedir. Yani kişiyi kendi yapan konuşuran ya da harekete geçiren bilişleri değil aksine kendilik bilincini de kişisel olarak yüklediği duygu, düşünce gibi içsel durumlarını da söylemler yoluyla sosyal etkileşimlerde inşa etmektedir (Şah, 2013).

Söylemsel psikoloji, insanların eylemlerinin ve söylediklerinin arkasında bilişsel süreçlerinin, duygularının, tutumlarının olduğu düşüncesinden hareket eden Kuzey Amerika psikolojisinden keskin bir şekilde ayrılmaktadır. Bununla beraber söylemsel psikoloji insanların duygusal durumları, anıları deneyimlediklerini inkar etmemektedir (Burr, 2012, s. 132). Psikolojik fenomenleri, insanların etkileşimlerinde söylemlerinde gerçekleştirdiği sosyal pratikler şeklinde kavramsallaştırarak, psikolojik teorileştirmeden kaçınmaktadır. Örneğin gündelik konuşmalarda ortaya çıkan, öfke, kaygı, motivasyon gibi referansların konuşma içindeki rolü ve bunun ne gibi sonuçlar oluşturduğuna bakılmaktadır (Arkonaç, 2017, s. 151-152). Bu bağlamda sosyal inşacılık ve söylemsel psikoloji aşk ve aşka ilişkin olguların analizinde, inşa edilmiş niteliklerinin gösterilmesinde önemli bir çerçeve oluşturmaktadır.

2.5.1. Aşk ve Söylem

Heteroseksüel aşk söylemlerinin ve temsillerinin, söylem ve pratik olarak romantik ilişkilerin içindeki vurgusu giderek artmaktadır. Popüler kültür, medya temsilleri ve söylemler ve tüketimi kısıktıran düzenin etkisi, söylem ve pratiklerle kadın erkek ilişkilerinin şekillenmesinde büyük etki yaratmaktadır. Kültürel bir ürün olarak aşk bu yönüyle, farklı toplumsal sınıflardan kabul görmektedir ve yaygın bir meşruluğa sahiptir. Bu açıdan aşk sınıfsız ve eşitlikçi bir olgu olarak da görülmektedir (Rebholz, 2019, s. 73).

Badiou, günümüzde aşkın tehdit altında olduğunu tüketim toplumunun aşkı bir çemberin içine hapsettiğini söylemektedir. Aşkın yoğun anlamının yeniden bulunmasını ancak bu anlamın onu tehditlere karşı durabilecek şekilde olması gerektiği belirtmektedir. Çünkü ona göre bu tehditler sadece aşkın anlamını saptırmakla kalmayıp kişisel ilişkilerin en kritik ve öznel deneyiminin gelecek kuşaklar tarafından bozulmuş biçimiyle bilinmesine neden olacaktır. Bu sebeple öncelikle bu tehditleri ele alıp incelemek gerektiğini düşünmüş ve iki

ana tehdit olduğunu ileri sürmüştür. Bu tehditlerden ilkinin Fransa'daki "meetic" isimli tanışma sitesinin reklamları üzerinden açıklamaktadır. Burada geçen bazı sloganları açık bir tehdit olarak görmektedir. Örneğin; "acı çekmeden de pekala aşık olabilirsiniz!", "aşkı rastlantıya bırakmayın" gibi sloganlarla site risk içermeyen ilişki vadetmektedir. Badiou'ya göre ise bu hiç ölümün olmadığı bir savaş sloganına benzemektedir. İkinci tehdit ise aşkın öneminin inkar edilmesidir. Bu inkar aşkın haz odaklı, cinselliğe indirgenmiş söylemlerin olmasıdır. Halbuki aşk doğrudan deneyimlenen doğal ve yoğun bir başkalık deneyimidir. Aşk bu açıdan üzerinde deneylerin yapılabileceği ya da sınırlarının belirlenebileceği gerekli koşullar oluşturulduğunda neden-sonuç ilişkilerinin görülebileceği bilimsel kanıtların sunulabileceği bir alan değildir. Aşk başlı başına bir risktir, macera olarak yaşanmalı ve bu macerada ısrarcı olunmalıdır. İlk karşılaşılan engelde, ilk problemde vazgeçmek aşkın bozulmuş formudur, yozlaşmış aşk düşüncesinin yansımasıdır. Badiou, aşkın karşılıklı bir kurma işlemi olduğunu ve yeniden icat edilmesi gerektiğini ileri sürmektedir (Badiou, 2011; akt. Yılmaz, 2014).

Beall ve Sternberg'e göre (1995) aşk kelimesi için birçok tanım yapılabilir. Ancak romantik aşkın tanımlarının her zaman eksik görünmekle birlikte okuyucularda acaba yazarı hiç aşık oldu mu şeklinde bir düşünce oluşturduğunu söylemektedirler. Aşkın kültürlere göre farklı tanımlanan ve farklı şekilde deneyimlenen sosyal olarak inşa edilmiş bir kavram olduğunu savunmaktadırlar.

Aşkın kavramsallaştırması:

	Kültürler arasında aşkın benzer deneyimlenmesi	Kültürler arasında aşkın farklı deneyimlenmesi
Kültürler arasında aşkın benzer tanımlanması	1.Evrensel aşk deneyimi ve tanımı	3.Evrensel aşk tanımı ancak aşkın deneyimi kültür tarafından belirlenmiş
Kültürler arasında aşkın farklı tanımlanması	2.Evrensel aşk deneyimi ancak aşkın tanımı kültür tarafından belirlenmiş	4.Aşkın deneyimi ve tanımı kültür tarafından belirlenmiş

Aşkın kültüre göre değişen duygusal bir deneyim olduğunu, eğer iki insanın farklı aşk tanımları varsa aşkı farklı şekilde deneyimleyeceklerini ileri sürmektedirler. Üçüncü kavramsallaştırmadan uzak olduklarını, çünkü kültürlerin aşkın ortaya konulmasını eş zamanlı olarak inşa etmediklerini belirtmektedirler. Farklı topluluklar ve farklı kültürlerin, kendi toplumlarının içinde etkileşime geçebilmelerini sağlayan, dünyayı benzersiz şekilde anlamlandırmaları olduklarını söylemekle birlikte en kullanışlı olan kavramsallaştırmanın dördüncü kavramsallaştırma olduğuna işaret etmektedirler. Böylelikle aşk deneyimi de tanımı da kültürle şekillenerek o kültür içinde inşa edilmektedir.

İnsanlar içinde buldukları kültürün cinsiyete, cinselliğe dair inanç ve değerlerinden etkilenir ki bu durum her kültürde farklı biçimlerde romantik aşkın yaşanmasına neden olmaktadır (Bayhan ve Işıtan, 2010).

Elli altı (2012) çalışmasında, katılımcı kadınların çoğunlukla cinselliğin evlilikle yaşanması gerektiğini düşünmeseler de, evlilik dışında yaşanacak cinsellikle ilgili yaşantılarını meşrulaştıracak gerekçeleri bazen açık bir şekilde bazen de dolaylı olarak ifade ettiklerini söylemiştir. Bu gerekçeler genellikle aşk ile sunulmaktadır. Katılımcılar ilk ilişkilerini bir aşk öyküsünde anlatarak evlilik dışındaki ilişkilerini meşrulaştırmaktadırlar. Böylelikle ahlaki değer ve yaptırımların baskısını aşk söylemlerine tutunarak, cinsel hayatını meşru kılmaya kendi değerleriyle bağdaştırmaya çalıştığı şeklinde yorumlanmaktadır. Bu meşrulaştırma çabası kadınların cinselliği aşk, ahlak, saygı gibi sosyal kabul gören değerler sayesinde kurgulayarak pişmanlık ve suçluluk duymaktan kaçınmalarını sağladıkları şeklinde değerlendirilmiştir. Kadınların aşk ile meşrulaştırılan cinselliğe dair söylemlerinin sorunlu bir yanı aşkla birlikte yaşanan cinsellikle farklı koşullarda yaşanan cinsellik arasında farklılık gözetmeleri ve farklı durumlarda cinsellik yaşayan hemcinslerini onaylamamalarını desteklemektedir.

Pretty Woman, What Women Want, Sex and The City filmlerinin söylem analizinin yapıldığı çalışmada, Yunan mitolojisinde yer alan Eros ve Psykhe mitine ve bu mitlerle bezenen peri masallarından oluşturulan romantik aşk kodlarının filmlerde geçen söylemlerde yer aldığı görülmüştür (Yalınay, 2012). Filmlerin söylem analizinde ilk görüşte aşk kodunun filmlerde değişmiş şekilde ele alındığı, onunla tam olma-onsuz eksik kalma kodunun film karakterlerinde

olumlu değişimlere neden olacak bir vurguyla işlendiğini, birbirleri için tek ve benzersiz olan aşkların öpüşme ile birbirlerine yaşam verme kaynağı olarak ele alındığı görülmüştür. Bunlarla birlikte, sonsuz mutluluk söyleminin yer aldığı Eros ve Psykhe miti ile peri masallarına benzer şekilde kurtarıma ve sonsuza dek mutlu olma söylemleri ile üç filmde de işlenmiştir. Yapılan analizde romantik aşk mitine ilişkin kodların filmlerde de görünür bir biçimde ele alındığı ortaya konmuştur. Hollywood’da 1990 sonrasında çekilen romantik komedi filmlerinde onunla tam olma –onsuz eksik olma ve sonsuza dek mutlu olmaya dair romantik aşk mitini yeniden inşa ederek romantik aşk yaşayıp sonsuz mutluluğu elde etme söylemiyle, bireylerde gerçekçi olmayan mutluluk beklentisi oluşturmaya dair inançları pekiştirilmektedir.

Aşk ve tüketim arasındaki ilişkiyi inceleyen Ayvaz (2017), “başlık parası” geleneğinin bugün farklı şekillerde görüldüğünü belirtmektedir. Ataerkil yapıda evlendirileceği zaman kız çocuk için istenen para yerine, bugün aşkın satın alınabilirliğine dair bir toplumsal algı yaratıldığını öne sürmektedir. Aşkın sonsuz olduğuna dair inancın, tüketimin ürünün satın alınmasıyla son bulduğu gerçeğiyle çelişkili görüldüğünü belirtmektedir. Fakat Markafoni söyleminde olduğu gibi hep yenisini alma isteğinin tüketimin de sonsuzluğuna vurgu yaptığını, böylelikle aşkın sonsuzluğu inancıyla tüketimin sonsuzluğu algısının uyuştuğunu vurgulanmaktadır. Ayvaz, tüketim ideolojisindeki ürünlerin satın alınmasını, kullanılmasını, hızlı tüketimini günümüz çiftlerinin aşık olma durumuyla ilişkilendirmektedir. Tüketim olgusundaki haz odaklı, kısa süreli ve rekabetçi unsurlarla aşkın dönüştürüldüğünü, değiştirildiğini belirtmektedir.

Aybars (2019), kapitalist ekonominin yarattığı yaşam tarzları ve anlam dünyalarını sevgililer günü üzerinden ele aldığı yazısında, tüketim kültürünün duyguların nasıl yaşanması gerektiğini de belirlediğini söylemektedir. Kapitalizm pazar ilişkileri gereği moda, kozmetik, müzik gibi sektörlerin içinde aşkı farklı anlamlarda pazarlayabiliyor. Özellikle sevgililer gününde satın alınan her hediyein sunulan bir anlamı olduğu ve bu anlam sevilie ödenen küçük bir bedele karşılık gelmekte olduğunu belirtmektedir. Sevgililer gününde yalnız olan insanların da alışveriş yaptığını, örneğin; pırlantasını kendisinin aldığını, internet alışverişlerini, instagram üzerinden gerçekliğin gizlendiği yeni storylerle kurgulanan dünyayı esasında yeniden döndürmeye başladığını söylemektedir (s. 22-23). Dibek’ in (2015) çalışması ise tüketimin bireyleri

kimlik ve statü elde etme açısından nasıl yönlendirdiği, medyanın tüketim sürecindeki rolünü ele almaktadır. Çalışmada, katılımcıların alışveriş yapma aralıkları ve ürün tercihleriyle ilgili alışkanlıklarına ilişkin “gerektiği sıklıkta” ve “canım istedikçe” gibi cevaplarının aynı kategoride düşünülerek veriliyor olması ile aplikasyonlarda tanışılan kişilerle birkaç defa görüşmenin ardından çoğunlukla “görüşmek istememe, bırakıp yeni insanlarla konuşmaya başlama yahut gerçek hayatta görüşmeyi hiç tercih etmeme” gibi cevaplardaki durumun ve “sıradaki gelsin” tarzının ortaklaşılan yönleri olduğunu söylemektedirler.

Romantik komedi örneği olan “Kocan Kadar Konuş” filminin incelendiği araştırmada, filmin romantik aşkın devamında gelen evlilikle kurulan aile yapısını yücelttiği belirlenmiştir. Zorunluluk olarak yansıtılan evliliğin içinde yer alması açısından kadınların bazı ön koşullara sahip olması gerektiğinin yani bakımlı ve güzel olmakla birlikte ideal bir ev kadını, eş ve anne olması gibi beklentilerin vurgulanmakta olduğu ifade edilmektedir (Orta ve Ekici, 2017).

Kadın ve erkek olmayla ilgili toplumsal beklentilerin gündelik yaşamdaki etkileşimlerle yeniden inşa edilmesiyle toplumsal cinsiyet oluşmaktadır (West ve Zimmerman, 1987). Cinsiyete ilişkin kültürel beklentiler, oyunun kurallarının bir parçası gibi işlev görmektedir (Ridgeway ve Correll, 2004). Evliliklerin romantik aşkla oluştuğu söylemi prenses gelin veya Sindirella imgeleri ile gelinin nasıl görünmesi gerektiğine dair mesajlarda ortaya çıkmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin izlerinin, romantik aşk, prenses gelinler ve kurtarıcı erkek söylemleri ile kadınların duygularını, davranışlarını, bedenlerini etkileyen baskın toplumsal düzenin içinde bulunduğunu söylemektedir. Eşitsizliğin, romantik aşk söylemleriyle oluşturulan hayal dünyasının, kadını ataerkil düzene uymasını sağlayarak oluşturulmakta olduğunu belirtmektedir. Kadının toplumun kendisinden beklenen rollere uyduğu sürece ataerkil düzen tarafından eş ve kutsal anne olarak mükâfatlandırıldığını söylemektedir. Aşk ve sevgi adına gelin adayının, yaşayacağı evle ilgili hazırlıkları yapması, hayallerindeki gibi bir ev düzenlemeye çalışması ev içi alanın kadının sahip olduğu ve geleneksel kadın imgesini güçlendirdiğinin ayırımı değildir. Aslında ataerkil düzen kısa süreliğine de olsa kadınları merkeze alarak onları ödüllendirmiştir. Çok doğal gibi görünen davranışlar toplumun beklentileri dışına çıkıldığında örneğin

eşcinsel evlilikler, kadının yaşça büyük olduğu evlilikler, hamile gelinler olduğunda sorgulanmaya başlanmaktadır (Reşitoğlu, 2017).

Ataerkil düzenin evlilik ritüelleri Sternberg'in (2000) fantezi öykülerindeki prens ve prenseslere benzemektedir. Ona göre, fantezi öyküsüne sahip kişiler bir prens ya da prenses peşindedirler. Hayal ettikleri kişiyle karşılaşmaları ya da nispeten mutlu olmaları durumunda bile tekrar hayaller kurmaya başlayabilirler, çünkü peri masallarının gerçekte sonsuza kadar mutlu olmakla değil, çeşitli zorluklara rağmen eşi aramayla ilgili olduğunu söylemektedir. Sternberg bunun bir göstergesi olarak klasik peri masallarının sonsuza dek mutlu kısmının genellikle tek bir satırla anlatıldığını belirtmektedir (s. 230). Yani sonsuz dek mutlu olma prens ve prenses masallarının bir yanılması gibi görünmektedir.

20. yüzyılla birlikte tasavvufi ve edebi aşk hikayeleri farklı bir şekilde kurgulanarak yerini modern aşka bırakmıştır. Bu açıdan aşkı ölümsüzleştiren, onu kutsallaştıran ve özgün aşka değer veren hikayelerden beslenen fakat ondan ayrılan popüler medya aşk hikayeleri oluşturulmuştur. Aşk, bu hikayelerde hile ve acımasızlıklarla süslenerek doğallığını ve saflığını kaybetmektedir. Bunun dışında popüler hikayelerde aşk, dolaylı ya da doğrudan satın alınabilecek mutluluk yöntemleri ile sarmalanarak pazarlanan bir şeye dönüştürülmüştür. Bu durumda aşkın tüketime indirgenen, dili çözüldüğünde aşkın çoğaltıcı, yaratıcı kapasitesi ve politik niteliğinin engellendiği açık bir şekilde görülmektedir. Sezgin (2013) çalışmasında, aşkın bu gücünün engellendiği aşkın nesneleştirilerek, doğasında olan politik, direnişçi, özgürleştirici bağlamından uzaklaştırıldığını kültürün alternatif söylemlerde ve medyada üzerinin örtüldüğünü belirtmektedir.

Aşkın üretken sosyal gücü ve ilişki oluşturma kapasitesi, politik amaçlar için harekete geçirilebilir. Ayrıca aşk öykülerindeki kritik paradigmalardaki eksikliklerinin aydınlatılmasında tamamlayıcı olarak anlaşılabilir. Aşkın ne olduğu sorusu pedagojik açıdan sorulabilecek "Bir başkasını sevmekten ne öğrendik" sorusuyla yeniden formüle edilebilir (Laurie ve Stark, 2017).

3. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada *niteliksel* araştırma modeli kullanılmıştır. Yarı-yapılandırılmış bireysel görüşmeler yapılarak katılımcıların konuşmaları söylem analizine tabi tutulmuştur.

3.2. Söylem Analizi

Söylem bir olay, kişi ya da bir grup insan hakkında oluşturulan anlamalar, metaforlar, imajlar ve ifadeler grubudur. Tüm bu anlamalar, anlatılar ve imajlar, kişiler, olaylar ya da grupları belli bir açıdan sunmaktadır. Söylem icra edici ve icra edilen, eylem yönelimi olan, bağlamın içinde saklı bulunan üç açılı bir kavram olarak tanımlanmaktadır (Arkonaç, 2017, s. 131-134).

Söylem analizi, insanların konuşma eylemiyle ne yaptıklarını ve bu esnada hangi söylemsel kaynakları kullandıklarına odaklanır. Bu odaklanmada dilin icracı özellikleri ön plandadır yani dili kullanırken elde edilmeye çalışılan ve kaçınılan şeyler kast edilmektedir (Arkonaç, 2017, s. 144). Söylemsel kaynaklar olarak sosyal sınıflandırma sistemleri, anlatı biçimleri ve açıklayıcı repertuarlar sayılabilir. Söylem analizi, sosyal pratiklerde söylemlerin nasıl inşa edildiği ve karşılıklı etkileşimlerde insanların gerçekliğe ilişkin farklı açıklama şekillerini nasıl bir araya getirdikleriyle ilgilenmektedir. (Potter ve Wetherell, 1995, s. 80, 92; Burr, 2003, s. 64).

Söylem analizinin analitik ilgi odağı olan “açıklayıcı repertuar” kavramı; konuşma metinlerinde aynı meseleye dair aynı konuşma metinlerinde tekrarlayan eylemlere ve olgulara ilişkin meşrulaştırma, dayanak gösterme, mazeret bulma vb. işlevleri olan söylemsel kaynaklardır. Bir repertuar kültürel/ toplumsal olarak bilinen tek bir açıklamayı içerebileceği gibi birbirine seçenek oluşturabilecek başka açıklamaları da içerebilir. Bunu yaparak konuşmacılar dünyaya ilişkin kendi yorumlarını inşa ederken, o repertuardan o esnadaki ikna etmek, suçlamak, haklılığını göstermek, vb. etkileşimsel hedefleri için belli bir açıklama şekli kullanabilir. Bu açıdan açıklayıcı repertuarlar her yeni etkileşimle birlikte var olan kaynaklardan çekip çıkarılarak açıklamalarımızı inşa etmek için kullanılır. Bu durum insanların gerçekliği değişmez ve belirlenmiş değil, her

defasında farklı biçimlerde ve etkileşimlerle yeniden inşa edildiği anlamına gelmektedir (Burr, 2003, s. 149; Arkonaç, 2017, s. 181).

3.3. Katılımcılar

Araştırmanın katılımcıları Çanakkale ilinde yaşayan 21-43 yaş aralığında daha önce aşk deneyimi yaşayan 15 kişiden oluşmaktadır. Katılımcılara kartopu yöntemiyle ulaşılmıştır. Katılımcılara ait bilgiler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Katılımcı kodları	Cinsiyet	Yaş	Cinsel yönelim
K1	Kadın	29	Lezbiyen
K2	Kadın	25	Heteroseksüel
K3	Erkek	24	Heteroseksüel
K4	Kadın	25	Lezbiyen
K5	Erkek	21	Gey
K6	Kadın	43	Heteroseksüel
K7	Erkek	27	Heteroseksüel
K8	Kadın	32	Heteroseksüel
K9	Kadın	28	Biseksüel
K10	Erkek	21	Gey
K11	Erkek	43	Heteroseksüel
K12	Erkek	26	Heteroseksüel
K13	Erkek	24	Heteroseksüel
K14	Kadın	28	Heteroseksüel
K15	Erkek	29	Gey

3.4. Prosedür ve Uygulama

Görüşmelerin yapılabilmesi için her katılımcı ile uygun zaman ve gürültüsüz bir mekan belirlenmiştir. Görüşmelerde yer alan sorular, romantik aşka ilişkin kuramsal açıklamalara dayanarak oluşturulmuş ve öncelikle pilot görüşmelerde kullanılmıştır. Görüşmeler aşağıdaki sorular üzerinden yarı-yapılandırılmış olarak yürütülmüştür:

- 1- Aşk nedir sizce? Aşkı nasıl tarif edersiniz?
- 2- Daha önce aşk deneyiminiz oldu mu? Nasıldı?
- 3- Aşk ilişkisi sizce nasıl olmalı?
- 4- Zamanla aşka ilişkin fikirleriniz değişti mi?
- 5- Cinsel yöneliminizin aşkla ilgili düşüncelerinize bir etkisi var mı?

Çalışmanın amacına uygun olarak önceden belirlenen soruların işlerliğinin belirlenebilmesi amacıyla görüşmelere başlamadan önce ilişki deneyimi yaşamış iki kişiyle pilot görüşme yapılmıştır. Yapılan bu pilot görüşmelerde, görüşmelerin akışında ve bir problem olmadığı ve soruların amaca uygun bir şekilde olduğu görülerek, esas görüşmelere geçilmiştir.

Katılımcılara görüşme öncesinde çalışmanın konusu hakkında bilgi verilmiş ve katılımcılardan çalışmaya katılım ile ilgili sözlü onam alınmıştır. Görüşmeler 22 Şubat 2019 ile 14 Nisan 2019 tarihleri arasında yapılmıştır; görüşmelerin en kısası 30 dakika, en uzununu ise 65 dakika sürmüştür. Görüşmeler, ses kayıt cihazı ile kaydedilerek bilgisayarda yazıya dökülmüştür. Yazı dökümü aşamasında, ekleme-çıkarma yapılmamış, noktalama işareti eklenmemiş ve konuşmacıların söyledikleri aynı şekilde yazılmıştır. Yazı dökümünde katılımcıların kişisel bilgileri gizlenmiştir.

Analiz sonuçları verilirken yapılan alıntılarda katılımcılar “K” harfi, araştırmacı ise “A” harfi ile gösterilmiştir. Her bir alıntının başında katılımcıların yaşı, cinsiyeti ve cinsel yönelimi hakkında bilgi verilmiştir. Alıntılarda özellikle dikkat çekilmek istenilen kısımların altı çizilmiştir. Okumayı kolaylaştırmak için repertuarla ilgili olmayan konuşmalar çıkarılmış ve bu kısımlar (...) şeklinde gösterilmiştir.

4. BÖLÜM

ANALİZ SONUÇLARI

Analiz için tüm görüşme metinleri tekrar tekrar okunarak konuşmalarda hangi temaların ve söylemlerin öne çıktığı incelenmiş böylece katılımcıların aşk ile ilgili açıklamalarına kaynaklık eden açıklayıcı repertuarlara ulaşılmıştır.

4.1. Açıklayıcı Repertuarlar

Analiz sonucunda, katılımcıların romantik aşk ile ilgili konuşmalarına kaynaklık eden yedi farklı açıklayıcı repertuara ulaşılmıştır. Bunlar; “sevgiden farklı olarak aşk”, “referans alınan aşk”, “stratejiye dayanan aşk”, “bilinmezlikten beslenen aşk”, “bireyi etkileyen aşk”, “ihtiyaç olarak aşk” ve “heteroseksüel olmayan aşk”tır.

4.1.1. Sevgiden Farklı Olarak Aşk

Görüşmelere bakıldığında katılımcıların, aşk üzerine konuşmaya başladıklarında onu “geçici, yalan, bencil, basit, insanın kendini eğlendirme biçimi” vb. olarak tanımlamaya çalıştıkları görülmektedir. Katılımcıların neredeyse hepsi aşka ilişkin açıklamalarında sevgiyi referans alarak konuşmaktadırlar. Aşk ve sevgi arasında karşılaştırmayı bazen açık bazen örtük olarak yapmaktadırlar. Yani aşkla ilgili konuşmalara kaynaklık etmesi açısından birincil repertuar gibi işlediği söylenebilir. Bu durum, çoğu konuşmanın başında belirgin olarak karşımıza çıkmaktadır. Konuşmalarda bu repertuarın katılımcılara ulaşılabilir açıklama biçimleri sunulmaktadır.

Aşağıdaki ilk alıntıda K8, aşkla ilgili konuşmaya başladığında, aşkın tarif edilemezliğini anlatırken sevgi zemini üzerinden farklılaştırarak açıklama yapmaya çalışmaktadır. Görüşmenin ilerleyen kısımlarında aşk ve sevgi kıyaslamasında, sevginin mutluluğu getireceğini, aşkın ise şüphe yarattığını söyleyerek aşkı ve sevgiyi ayırmaktadır.

1. Alıntı (K8, kadın, 32 yaşında, heteroseksüel)

2 K: Aşkı nasıl tarif edebilirim aşkı ee hani çok tarif edilir mi onu çok o kısmında biraz şüpheliyim aşkında çünkü hani ee şu anki yaşadığım ilişkide aşık mıyım onu da tam bu mudur desem bilmiyorum emin değilim o konuda da çünkü tam olarak nedir bunun doğrusu var mıdır yok mudur

çünkü tam olarak öyle genel geçer bi şey yok sonuçta ama ee çok sevmek vardır diye düşünüyorum ve gittikçe artan bi sevgi vardır orda bence biraz şey de oluyor her iki tarafında belki benim biraz karşıdan gördüğüme göre yorumluycam e karşı tarafın biraz daha özverili olması insanda çok büyük etkiler yaratıyo ve ee çok küçük bi şey de olsa içinde onu arttırabiliyor diye düşünüyorum.

132 K: Ve sonucunda her ikisinde de kıyaslarsam sevginin sonucunda mutluluğu elde edebilirsin ama diğerinde şüpheliyim

133 A: Risk mi

134 K: Evet risk alıyosun

2. Alıntı (K1, kadın, 29 yaşında, lezbiyen)

4 K: Ve yani bana şey gibi geliyor bana çok uzun süren bir şey değil de duygu durumu değil de daha kısa süreli bir şeyler hissetme hali

52 K: himm yok evet değişti şu an benim bi ilişkim var ona da aşık oldum zaten sonrasında o şey heyecan ve devamlı flörtleşme ve devamlı düşünme hali tabi ki azaldı ve işte daha bi şey oldu birlikte yaşamaya başladık zaten ve hayat arkadaşlığına döndü ve o tabi ki çok daha rahat ve her şeyini paylaştığın ne düşünür diye düşünmediğin bi ilişkiye dönüştü döndü yani o zamanda aasığımm yani hani o da aşk mı acaba yani tabi sevgi vardı orda da yani seviyosun hala ama hani aşk bana sanki biraz daha ilk zamanlar ki hal gibi geliyo o hani sanki aşk değil de biraz sevgi gibi geliyo gerçi aşkla sevgi üzerine ne kadar aynı şeyler mi tabi birbirlerini tabi çok da sevgi de var ama hani o konularda ayırtırmak biraz zorlaşıyordu.

Yukarıdaki alıntıda K1, ilişkisinde heyecan, devamlı düşünme ve flörtleşme halini aşk olarak açıklarken zamanla ilişkideki duygu ve davranış değişikliklerine kaynaklık eden duyguyu aşktan ayırmakta zorlandığını söyleyerek daha sonra bunu sevgi olarak tanımlamaktadır.

Aşağıdaki alıntılarda K5, aşkı açıklarken geçici olduğu ön kabulüyle aşka inanmadığını söylemektedir. Konuşmasında net bir şekilde saygı ve sevgiyi kalıcılık açısından aşktan ayırmaktadır. K11 ise aşkı kısa sürede oluşan ve her zaman olmayan, içinde sevgi, ilgi, beğeniyi de barındıran kapsayıcı bir duygu olarak tanımlamıştır. Diğer katılımcıların kullandığı sevgi ve aşk karşılaştırmasından farklı bir şekilde K11 de aşkı tanımlamak için diğer duyguları referans alarak aşkı açıklamaya çalışmıştır.

3. Alıntı (K5, erkek, 21 yaşında, gey)

2 K: Bence birisine aşık olmak demek bence ee tam düşüncemi nasıl izah ediyim bilmiyorum ama ee ulaşamazsın ya bi insana ve birisini çok beğenirsin onunla zaman geçirirsin vesaire artık ona bağlanmaya başlarsın onu istersin ya ona ulaşma bi şeyler yaşama çok zordur ya bence aşk ordan başlıyo ya birisini elde etme birisine sahip olmak birisini

hayatına almak yavaştan artık bağıllık derecesinde aşk demektir tam aşka inaniyo musunuz derken dersiniz inanmıyorum neden çünkü aşk benim düşüncemde düşündüğüm kadarıyla gelip geçidir a saygı ve sevgi gerçekten uzun yıllar bile geçse kalıcı bi şeydir aşk değil de saygı ve sevgiye daha fazla inanıyorum

4. Alıntı (K11, erkek, 43 yaşında, heteroseksüel)

2 K: Aşkı nasıl tarif edersin aşk kişinin herhalde kısa bi zaman aralığında karşı cinse karşı duyduğu en yoğun enerji istek ilgi belki biraz da ihtiyaç olarak tanımlanabilir herhalde kısa bi zaman diliminde olması aşkı diğer duygulardan biraz daha arındırıyor mu ya da biraz daha farklılaştırıyor mu ama ben öyle olduğunuz düşünüyorum çok kısa bi zamanda karşı cinse duyulan o yüksek enerji sevgi ilgi ihtiyaç beğeni duygusu beğenilme duygusu hepsi herhalde aşkın içine dahil aşka bence böyle bi duygu her zaman olmayan bi şey

Aşağıdaki alıntıda K12'nin diğer konuşmalardan farklı olarak aşkın kolay ulaşılabilirliği, sevginin ise emekle elde edilebilirliği üzerinden açıklama yaparak ayrıştırmaktadır. Bazı insanların sevgi ve aşkı bir tuttuğunu söyleyerek bunu doğru bulmadığını, kendi öznel değerlendirmesinde sevgiyi önemli kılarak açıklamaya çalışmaktadır.

5. Alıntı (K12, erkek, 26 yaşında, heteroseksüel)

2 K: Bence aşk nasıl desem bazı insanlar sevgi ve aşkı aynı tutuyo bir tutuyo bence bir değil sevgi farklı şimdi aşkın ben gelip geçici olduğuna inanıyorum anlık olduğuna inanıyorum ama sevgi öyle değil aşk bence anlık olan bir şey yoldan görürken birine bile aşık olabiliyosun heves bence bu yüzden pek de benlik bi şey değil açıkçası

3 A: Aşkın gelip geçici olmasından dolayı mı böyle düşünüyosun

4 K: Aynen öyle ben sevgiden yanayım çünkü sevgi emek gerektiriyor o yüzden sevgi daha önemli benim için

6. Alıntı (K7, erkek, 27 yaşında, heteroseksüel)

10 K: Bu bağıllık bi süre sonra hani dediğim gibi karşılıklı sevgi saygı ve değere dönüyor aşk bu sürede yok oluyo mu olmuyo ama adı aşk olmuyo bu sefer karşılıklı sevgi oluyo ya da karşılıklı bi değer oluyo

11 A: Aşk zamanla sevgiye doğru mu gidiyo demek istiyosun

12 K: hı hı evet

7. Alıntı (K2, kadın, 25 yaşında, heteroseksüel)

208 K: Mesela şunu şöyle ee söyleyebilirim sarıldığımızda bile bazen ee mutlu hissedebiliyoruz ama ee sevgi daha çok ee sarılmadan da aslında o bağlantı o gözle iletişim olabilir ya karşınızdaki insanla bunun ben sarılmadan da bazen mümkün olduğunu görebildim hani bazıları böyle

hissetmek istiyö dokunmak istiyö sarılmak istiyö öpmek istiyö ama çok seven insan bazen utancından bunu yapamıyo bunu da fark edebildim hani bu yüzden şunu demek istedim yani başlangıçta evet aşık oluyoruz ama sonra bence aşk sevgiye dönüşüyo eğer karşıdaki insanda kişiye saygı duyuyorsa bu sonra yine u sevgi olarak devam edebiliyo ama saygı duymıyo sa ya da ben o kişiyle günümü gün edeyim eğleneyim tozayım mantığıyla hareket ediyosa çok kaba bi tabir oldu kusura bakmayın ama bu bence aşk sevgiye dönüşüyo orda bitiyö bu yüzden de ee sevginin daha önemli olduğunu düşünüyorum çünkü karşıdaki insan eğer ayrılma noktasına geldiyse bile çok şekil u yani güzel bi şekilde ayrılabilio sevgi çerçevesinde o kişiyi kırmadan da ayrılabilio bunu fark ettim ama aşık bi insan ee bunu yapamıyo hani çünkü o şekilde kudretli bağlar karşıdaki insanla oluşturmamış olduğu için bu şekilde ilişkiyi sonlandıramıyo

209 A : *Aşk daha mı o zaman bencil gibi mi böyle bi şey senin tanımınla*

210 K : *Evet öyle düşünüyorum aşk daha bencil ama sevgi daha bence olgun insana yarışır bi konu diyebilirim yani aşk çok bencil evet sevgi daha iyi bence daha olgun insana yarışır*

226 K : *Evet aşkın bi süresi var bu tabir çok hoş olmucağ ama elde ettikten sonra bence geçiyö eğer kişi zaten bizi seviyosa ve saygı duyuyosa bunu anlayabiliyorsunuz ama aşk daha çok gelip geçici ama sevgi daha çok yani bağlılığı da gösterebiliyo hatta karşımızdaki insanla bazen konuşmadan da anlaşabiliyoruz yani o bize bi bakışla herşeyi hissettirebiliyo illa konuşmamıza gerek kalmıyo ama aşkta bazen anlayamayabiliyöz ya da bu kişi içimize şüphe düşüyorsa bence biz o kişiyö de aşık değiliz ya da sevmiyözdür ya bu zamanla oluşcağ bişey herhalde bunu söyleyebilirim*

Yukarıdaki 6. ve 7. alıntılardaki konuşmalarda katılımcılar, aşkın zaman içinde özellikle de saygının etkisiyle sevgiye dönüştüğünü söylemektedirler. K7 konuşmasında aşk ve sevgi ayırımını net bir şekilde ilişkinin ayrılık aşamasını anlatırken ele almaktadır. Aşık insanların ilişkiyi bitirirken karşıdaki kişiyi kırabileceğini çünkü sevgi ilişkisindeki gibi kudretli bağların aşk ilişkisinde oluşmadığını söyleyerek aşk ve sevgiyi birbirinden ayırmaktadır. İlerleyen konuşmalarda K7, sevgi ve aşk ayırımını daha derinleştirmekte aşkın bencil, sevginin ise olgun insana ait olduğunu söyleyerek, bağlılık, anlaşılabilirlik ve güven üzerinden bunu açıklamaktadır.

Aşağıdaki alıntıda katılımcı, diğer konuşmalarda olduğu gibi aşkı sevgi ile karşılaştırarak tarif etmeye çalışmıştır. Bu karşılaştırmaya kaynak olarak aşkın özgün oluşunu, cinsellik içermesini göstermekte, sevginin ise daha çok öznesiyle kurgulanabilen bir hikaye olduğu söylemiyle konuşmaktadır. Burada K4' ün aşkı daha özel bir konuma yerleştirdiği görülmektedir.

8. Alıntı (K4, kadın, 25 yaşında, lezbiyen)

36 K: Bence öyle bence öyle çünkü aşk daha çok özgün ama sevgi daha geniş mesela ağacı sevebilirsin kuşu sevebilirsin ee sevgi öznesiyle çok kurgulanabilen bi hikaye ya anne çocuğunu sevebilir ama aşık olduğun kişiyle sadece onunla yaptığın şeyler girer işin içersine öykünün içersine o yüzden bi annenin çocuğu sevmesine benzemez bi x kişininin x kişisini sevmesinde farklı en basit içersine cinsellik giriyor mesela cinsellik özel alan diye tanımladığımız bi alan bugün cinsel alanı herkesle paylaşmayı şu anki genel toplumlar tercih etmiyorlar mesela o aşkın konusu ya da belki de bu şekilde nitelendirildiği için ya da bu şekilde tariflediğimiz bi alan onu da bilemiyorum ama ben tek eşli yaşıyorum çok eşli yaşadığım bi dönem olmuştu ama dönemdeyken de cinsellik benim için özel bi şeydi beden yani kendi bedenime duyduğum saygıdan ötürü yani

Aşağıdaki alıntıda K14, aşkın geçici bir şey olduğu, insanın kendini kandırması, sevmesi ve kendini eğlendirme biçimi olduğunu anlatmaktadır. Buradaki konuşmalarda diğer katılımcıların konuşmalarında olduğu gibi net bir sevgi- aşk ayırımı olmamakla beraber 6. sıra alıfta, aşkın altı ay sonra değerlendirilmesi gerektiği yani kalıcılığının ancak o zaman öngörülebileceğini belirtmektedir. Aşk kısa süreli, her zaman geçici bir şey, aptal aşık modu olarak tanımlanmaktadır. Altı ay sonra baki kalacağına yönelik konuşma, aşkın doğrudan sevgi olarak işaretlenmediğini fakat yaptığı tanımın dışında kalıcılığının zamanla görüleceğine dair çıkarım aşkı başka bir duyguyla örtük bir şekilde açıklamaya çalıştığını göstermektedir.

Genel olarak söylenecek olursa, katılımcılar aşkı tanımlamaya çalışırken, çoğunlukla sevgiyi referans olarak almış, sevgi üzerinden aşkı anlamlandırmaya çalışmışlardır. Konuşmalarda aşkın kısa süreli, geçici, riskli, basit ve ilişkinin başlangıç aşamasıyla sınırlandırıldığını, sevginin ise daha kalıcı, olgun ve güvenli olarak anlamlandırıldığı görülmektedir.

9. Alıntı (K14, kadın, 28 yaşında, heteroseksüel)

4 K: Bence aşk yalan hah ha yalan ve aşka çok inanan bi insan değilim ne bileyim aşk dediğin şey çok kısa süreli kısa süreli hani defalarca aşık oluyolar işte defalarca kere bence aşk öyle defalarca olan bi şey de değil ya da öyle herkese olunabilecek bi şey değil biraz biyolojik olarak insanın kendini kandırması yani şöyle söyleyim her zaman bu sözü çok seviyorum hani hayal ettiğin kişiyi hayal ettiğin vücuda oturup adına aşk diyosun her zaman bu şekilde olmuyo tamam dış güzelliğe de bakıyosun aşk düşündüğümüz zaman ama bence aşk aslında gerçekte iki insanın hayattan beraber zevk alabilmesi

5 A: Hı hı

6 K: Hani immm aptal aşık modu tamamen yalan öyle bi mod yok ilişkiye tamamen bence bi altı ay sonra bakmalı insan aşkımderken o aşk geçtikten sonra aşk bence baki kalıyo hani

7 A: Altı ay gibi bi süre geçirdikten sonra mı aslında aşkı yaşıyolar

8 K: Altı ay bir yıl bu zaman dilimi geçtikten sonra hala o kişiyle olmaktan zevk alıyosan eğleniyosan o zaman aşk belki ya ama aşk her zaman geçici bi şey bunu söyleyebilirim çok açık ve net hani aynı anda iki kişiye de aşık olabilir insan buna da karşı değilim çünkü uı aşk insanın aslında bi yerde sürekli kendini sevmesi yani sürekli kendini seviyoken iki kişide farklı özellikleri de sevebiliyosun öyle hani insanın kendini eğlendirme biçimi hani aşk

Katılımcılar aşkı tanımlamaya çalışırken, çoğunlukla sevgiyi referans olarak almış, sevgi üzerinden aşkı anlamlandırmaya çalışmışlardır. Konuşmalarda aşkın, “kısa süreli, geçici, riskli, basit ve ilişkinin başlangıç aşamasıyla sınırlandırılırken sevgi, daha kalıcı, olgun ve güvenli olarak anlamlandırıldığı görülmektedir.

4.1.2. Referans Alınan Aşk

Bu repertuarda katılımcıların aşk deneyimlerini anlatırken daha çok ilk aşk deneyimlerini referans alan açıklamalarıyla karşılaşırız. Katılımcılar yaşadıkları aşktan birini daha farklı ve özel olarak konumlandırmaktadırlar. Bu aşkın diğer aşklardan farklı olduğunu ve yeni yaşadığı ilişki pratiklerinde bu aşkın izlerini aramaya çalıştıklarını belirtmektedirler.

11. Alıntı (K11, erkek, 43 yaşında, heteroseksüel)

61 K: Aslında benzerdi yani hani şey değildi hani başlangıçları çok aynıydı benzerdi birbirinden çok ayırabileceğim duygular yaşamadım kişiler farklıydı ama duygular hemen hemen aynıydı ama tabi bunun şiddeti yani yoğunluğu ya da az yoğun olması farklıydı yani hani derler ya insanın hayatında unutamadığı bi tane aşk olurmuş tabi ki böyle bir duygu herkes için olduğu gibi benim için de oldu hiç unutamadığım oldu tabi ki aslında hiçbirini unutmuyosunuz da bi tanesindeki o yoğun paylaşım etki ya da sizin onda bıraktığınız etki farklı oluyo benim için de öyleydi farklı uı olan kişi ii tabi ki daha unutulmuyor yani

Yukarıdaki alıntıda, katılımcı yaşanan kişiler değişse bile aşkta hissedilen duyguların benzediğini sadece şiddeti ve yoğunluğunun farklılaştığını söyledikten sonra unutamadığı aşktan söz etmektedir. “İnsanın hayatında unutamadığı bir tane aşk olurmuş” söylemiyle herkesin unutamadığı bir aşk yaşadığı varsayımını dile getirmektedir. Hiçbir aşkın unutulmadığını fakat bir tanesinin etkisinin diğerlerinden farklı olduğunu konuşmanın devamında ifade etmektedir.

12. Alıntı (K5, erkek, 21 yaşında, gey)

57 K: Çok savruluyor belki de herkes herkes renkler ve zevkler tartışılmaz farklıdır ama şeye inanırım ben ister hetero olsun ister trans ister gey gerçekten bi kere sever birisinden hoşlanırsın aşık olursun bu devam eder kaç zaman sürdüğü bi şey oluyo bi karşı taraf hissetmese bile sen hissediyosun ondan sonra diğer ilişkilerin diğer tanıştığın kişiler vesaire hep onun klonu olmaya çalışıyo onu yaratmaya çalışırsın mesela onun karakteri bile olmasa görüntüsü mesela onun mesela sertliği olsun ee kibar bi düşünce tarzı vardır o olsun o yüzden birisi gider ve diğerleri hep ona benzetilmeye çalışılır.

Yukarıdaki alıntıda görüldüğü üzere, K5 ilk aşk yaşadığı kişiye ilişkin özelliklerin diğer aşk ilişkilerinde de aradığını, ilk ilişkideki kişiye benzetilmeye çalışıldığını söylemektedir. Bunu da “klon” metaforunu kullanarak yapmaktadır.

Aşağıdaki alıntılarda (Alıntı 13 ve 14) katılımcılar “referans alınan aşk” repertuarını ilk aşk deneyimleri üzerinden anlatmaktadırlar. İlk aşk deneyimlerinde yaşadıklarını, yaşlarının küçük olmasına, ilişki konusunda deneyimsiz olmalarına ve kendilerini yeterince tanımamalarına bağlamaktadırlar. Bazı katılımcıların konuşmalarında ilk aşk deneyimi unutulmaz olarak görülmekte ve sonraki ilişkilerde ilk aşk deneyimlerinin etkisinin olduğunu söylemektedirler. Örneğin aşağıdaki alıntıda, katılımcı yaşadığı ilişkide karşı tarafı tanıyamamasını yaşının küçük olmasıyla, deneyiminin olmamasıyla ilişkilendirerek açıklamaktadır. Konuşmanın devamında zamanla aşka bakış açısının değiştiğini ve bu aşk deneyiminin etkisiyle daha temkinli yaklaştığını, hislerini kontrol etmeye çalıştığını dile getirmektedir.

13. Alıntı (K13, erkek, 24 yaşında, heteroseksüel)

10 K: Ben daha önce böyle bi şey geçti başımdan yani birinden etkilenmişim aşık olmuşum böyle kısa bi süre sürdü çünkü hani bi süre sonra fark ettim çünkü her şey karşılıklı ilerliyodu ama daha baskın ilerliyomuşum bu onu sıktı ya da ben yanlış bi şey yaptım ya da o benden bi şeyler almak için benimle birlikteydi ama hiç o yüzünü göstermemişti sonradan anladım işte sonra o ilişkiden sonra biraz da yaşım küçüktü belki de yaşla alakalıydı bilmiyorum çünkü daha hiç bi şey görmemişim daha sonra biraz daha değişti bakış açım ilişkiye ya da aşka daha çok temkinli yaklaşmaya başladım bu sefer de hani aslında belki çok şey hissediyorum ama onu hep altta saklıyorum üste çıkartamıyorum

14. Alıntı (K1, kadın, 29 yaş, lezbiyen)

36 K: Sonrakiler bu kadar şey değildi yani bu kadar benim için yıpratıcı ve zarar veren olmadı en çok bu hani yıpratmıştı belki ilk deneyimim diye bilmiyorum (...)

74 K: E yani şu an kendimi o döneme nazaran daha iyi tanıdığımı düşünüyorum. Ne isteyip ne istemediğimi daha iyi biliyorum 19 yaşındaki halime göre o anlamda etkili olduğunu düşünüyorum birisiyle bi ilişkiye başlamadan önce ben böyle istemem hani neler istemediğimi baştan ve hani nasıl bi insan olduğumu nasıl insanlarla daha iyi anlayabileceğimi nasıl sevebildiğimi görebiliyorum o döneme göre

Yukarıdaki alıntıda, 10. alıntıda K13'ün konuşmasına benzer bir şekilde katılımcı, ilk ilişki deneyiminin yıpratıcı etkisini deneyimsiz oluşuna ve yaşının küçük olmasına bağlayarak açıklamaktadır. K13 sonraki ilişkilerinde temkinli olmak ve hislerini kontrol etmek üzere bir pratik oluştururken, K1 zamanla kendini tanıma ve ilişki beklentilerinin farkında olmasıyla ilgili açıklama yapmaktadır. Böylelikle ilk ilişkisine başvurarak şu anki ilişkilerini kendini tanıma ve beklentilerini bilme konusunda etkin olduğu söylemiyle ifade etmektedir.

4.1.3. Stratejiye Dayanan Aşk

Katılımcıların romantik aşk üzerine konuşurken, toplumsal cinsiyet normlarının yüklediği roller ve kültürel örüntüler çerçevesinde partnerlerinden bazı davranışlar beklediklerini ya da kendilerinden beklenen davranışları karşılıklı olacak şekilde yaptığını söylemektedirler. Bu durum “pazarlama, oyun, maç ve yarışma” gibi ifadelerle karşımıza çıkmaktadır. Bazı katılımcılar kendini de dahil ederek, kadınlar ve erkeklere ilişkin belirli kabullerle davrandıklarını belirten şekilde konuşmaktadırlar. Yani kadınlardan ve erkeklerden beklenen davranışların örtük bir biçimde ya da açık bir biçimde ilişkideki varlığı katılımcıların konuşmalarında görülmektedir. Örneğin aşağıdaki alıntıda, katılımcı erkeklerin kadınlardan farklı olduğunu vurgulayarak, sevgilisinin kendisini arkadaşlarıyla veya ailesiyle tanıştırma isteğini kendine duyulan saygı ve birlikte mutlu olma isteğinin işareti olarak gördüğünü söylemektedir. Konuşmanın ilerleyen bölümünde, okuduğu kitabın kendini etkilediğini, erkeklerin gelecek planlarından rahatsız olacağı kabulüyle, bu konularda espri yapmaktan vazgeçtiğini ve geleceğe ilişkin paylaşımlarda bulunmamak için çaba sarf ettiğini ifade etmektedir. Katılımcının “suskunluğu koruyarak anlaşılmayı

beklemek” ve “kartları açık oynamak” şeklindeki ifadeleri aşkı bir tür strateji gibi inşa ettiğini göstermektedir.

14. Alıntı (K2, 25 yaşında, kadın, heteroseksüel)

82 K: Evet Kızlar böyle değil erkekler daha çok ee etkisi altında kalcakları için eğer benimle arkadaşını tanıştırmak istiyorsa ya da ailesini tanıştırmak istiyorsa o zaman düşünürüm evet demek ki bu kişi ee bana saygı duyuyo benimle mutlu olmak istiyoy

177 A: Bu ee karşı tarafta rahatsızlık mı yaratıyo evlilik beklentin olduğu düşüncesi

178 K: Evet beklenti olduğu düşüncesi birkaç kere başıma geldi bu yüzden rahatsız etti aslında yani ee Sinan Cananın bi kitabı var aslında erkekler ne söyler kadınlar ne anlar diye çok güzel bi kitaptı orda da fark etmişim ve o kitabı okuduktan sonra biraz daha algım değişti o yüzden erkeklere karşı bir şey paylaştığım zaman bunu ee geleceğe yansıtmamaya gayret ediyorum daha çok hani bazen şunu düşünüyodum işte evlendiğimiz zaman işte mobilyalarımızı nasıl alabiliriz ya da kır düğünümü olsun hep böyle espri yapmak adına bunu söylüyodum ama artık bunu u biraz daha azalttım daha çok akışta kalmayı çünkü erkekler şimdiki anın tadını çıkarmayı iyi biliyorlar ama biz kadınlar daha çok hep geleceğe yönelik planlar yaptığımız için bu onları sıkabiliyo ya da eyvah napıcaz biz ilerleyen zamanlarda diye düşündükleri için bu hep sürekli korkutuyo bu yüzden de daha çok akışta kalmamız gerektiğini düşünüyorum

244 K: (...) öyle söyleyebilirim karşımdaki insanların benim anlamalarını bekliyorum eğer ben çok konuşsam bu sefer kartlarımı açık oynamış oluyorum bu yüzden de onların beni anlamasını bekliyorum ha bu belki biraz ee tartışılan bi nokta ama ben daha çok suskunum yani suskunluğu temsil ediyorum

Aşağıdaki alıntıda görüldüğü üzere K7, sevgilisinin nasıl ve hangi davranışlardan etkileneceğini açıklarken, kadınlara ilişkin genel varsayımlardan hareket ederek konuşmaktadır. 91. sıra alıştır sevgilisinin konuşmasında söylediği anlamın dışında örtük anlamlar olduğunu ve bu anlamları fark ettiğini açıklamaktadır.

15. Alıntı (K7, erkek, 27, heteroseksüel)

83 K: Hediye ikinci planda kalıyo da hani bulunduğun organizasyon o biraz daha şey onun hazırladığının üstüne çıkması gerekiyo

84 A: İyi bi şey mi olmalı

85 K: Kızlar hani böyle şeylere daha çok dikkat ediyoy

90 A: Nasıl

91 K: Yani şöyle biri evlenme teklifi yapıyo hani atıyorum geziyosunuz işte dışardasınız bakmışın işte bi tane grup toplanmış pankartlar açılıyo vesaire işte hemen seni dürtüyo bak diyo millet nasıl yapıyo diye ama diyo bu çok sıradan diyo demek istiyoy ki ben böyle bi şey istemiyorum

Aşağıdaki alıntıda K14, aşk ilişkisinin başlangıcını kadın ve erkeklerin pazarlamacı olduğu aylar olarak tanımlamaktadır. İlerleyen konuşmalarda, kendisinin aşk deneyimlerinden yola çıkarak tecrübeli erkeklerin bir kadının ne yaptığını anlayabileceği söyleyerek aşkı ‘pazarlama’ söylemiyle açıklamaktadır. 158. ve 226. sıra alışlarda referans alınan aşk repertuarı net bir biçimde görülmektedir. Bunu katılımcı “kendi oyunlarına karşılık verme” söylemi ve “ilişkide iyi olma konusunda yarışma” ifadeleriyle dile getirmektedir.

16. Alıntı (K14, kadın, 28 yaşında, heteroseksüel)

37 K: Yani herkes yediğine içtiğine dikkat ediyö davranışlarına dikkat ediyö giyimine kuşamina dikkat ediyö hani bi kaç ay boyunca makyajsız görmesinin bi imkanı var mı bi erkeğin bi kadını ilk o hemen dış görünüş olarak tamamen daha çok dikkat ediyö işte kendini pazarladığın aylar pazarlamacı olarak düşünelim

38 A: Hem erkek hem kadın mı

39 K: İki tarafta yapıyö kesinlikle yapıyö yapmayanını görmezsin bi yerden sonra hani şöyle söyliyim ilişkilerde özellikle ben hayatımın bi döneminde kısa süreli süreli ilişki çok yaşadım bağlanmaktan korktuğum bi dönemdi her şeyin yalan olduğunu düşündüğüm bi dönemdi çok fazla kişiyle görüşmeye başlıyosun o artık erkek sana onu neden dedi neden öyle öyle baktı nereye dikkat ediyö her şeyi anlıyosun erkeğin bakışlarından konuşmasından e bi yerden sonra tecrübeli bi erkek bi kadının ne yaptığını anlıyodur büyük ihtimalle zaten hani yani ama pazarlama bence aşk

158 K: Şöyle bi şey var karşı tarafın benden zeki olması her zaman hoşuma gider aslında ilişkilerde biraz da yarışma var hani ne kadar iyi olduğun konusunda yani sen bi tarafta iyisin diğer tarafta onun iyi olduğunu kabul ediyosun yani aslında bu yarışma güzel ama yarışırken rakip olmadığını bilip herkesin iyi özellikleriyle o ilişkiden zevk alabilmek çok önemli

226 K: (...)yani karşıdaki adamın senin gibi açık olması rahat olması senin oyunlarına karşılık verebiliyor olabilmesi yani ne bileyim o sempatiklik senin dürüstlüğüne karşı onun dürüstlüğü senin verdiği şeyleri çok açık ve net vermesi seni sen olarak kabul etmesi senin onu o şekilde kabul etmene sebep oluyo

17. Alıntı (K8, kadın, 32 yaşında, heteroseksüel)

75 K: Aynen karşı taraftan ve bunu görebilmek de önemli bi şey hani diğer türlü sen de inada bindiriyosun çünkü karşı tarafta hayır ben de o zaman inat yapıcam çünkü o böyle inadını yapmıştı diyosun hani rövanş gibi oluyo bi yerde bu böyle bi şey değil ama böyle bi şey olmamalı bi de şey var u aklıma gelmişken söyleyim karşılıklı ilişkide sanki böyle maç gibi algılanan çok ilişki var

A: Nasıl

76 K: Mesela şöyle söyliyim ee statü olarak para olarak atıyorum veya işte farklı özellikler güzellik dış görünüş olarak atıyorum ki erkek biraz daha üstün olsun kadın biraz daha aşağıda olsun ve bu sezdirilsin birbirlerine muhtaç gibi olsun onlar ve bu şekilde de birbirlerine kenetlensinler bence şöyle bi ilişki en başta yanlış zaten olmaması gereken bi şey zaten yani ki bu zamana kadar bu tarz ilişkilerim de oldu o

kastettiğim o dokuz aylık sevmediğim ilişkimde de benzer bi şey oldu şöyle bi şey oldu benim kendimde gözlemediğim(...)

Yukarıdaki alıntıda katılımcı, ilişki içindeki inatlaşmayı bir “rövanş” olarak değerlendirmekte ve “maç gibi ilişkiler” olduğunu konuşmaktadır. Kadınların ve erkeklerin üstünlük elde etmek için yapılandıkları ilişkilerinden bahsederek kendisinin de benzer bir ilişki yaşadığını söylemektedir. Üstünlük elde etmek için yapılan bu eylemleri “maç gibi” kavramıyla açıklamaktadır.

4.1.4. Bilinmezlikten Beslenen Aşk

Katılımcılar, aşka ilişkin konuşmalarında “ keşfetme süreci ” söylemini kullanmaktadırlar. Bu sürecin varlığının aşkın sürdürülebilirliğini sağladığını konuşmalarında farklı biçimlerde açıklamaktadırlar. Örneğin aşağıdaki alıntıda katılımcı, partnerinin kendini geliştirmemesi ve yeni kimlikler edinmemesiyle keşfedilecek bir şeyin kalmayacağını söylemektedir. Biliniyor olmayla birlikte ilişkinin gizeminin yok olacağını bu durumun romantik ilişkiyi çok etkileyeceğini belirtmektedir.

18. Alıntı (K6, kadın, 43 yaşında, heteroseksüel)

161 K :Ama ben senin dediğin biliyorum tanıdım dediğin anlarda çünkü değişmiyorsa değişim içinde değilse yenilemiyorsa kendini geliştirmiyorsa ee keşfedilecek bi şey kalmıyodur olduğu yerde farklı kimlikler edinmiyorsa hep aynı kimlik anne kimliği ve eş kimliği veya çalışıyorsa bi kadın erkek ya da iş kimliğinin varsa onun dışında hiç bi şey katmıyorsa kendi kimliklerine e zaten bi süre sonra biliyorsun tanyosun birbirini

162 A: Evet

163 K: o kimliklerinde birbirini

164 A: Bu ilişki tükenmeye mi gidiyo yani

165 K: Tükenmeye gidebilir diye düşünüyorum

166 A: Tanıdıkça mı

167 K: Biliniyor olmak zaten gizemi yok ediyo ve o zaman işte gizem zaten romantik ilişkiyi çok etkileyen bi şey

19. Alıntı (K11, erkek, 43 yaşında, heteroseksüel)

42 K: Yani aslında biraz aşk keşfetme süreci diye düşünüyorum ben hani bilmediğin tanımadığın bi insanı keşfetmek onun her yönünü öğrenmeye çalışmak belki de en mahrem duygularını düşüncelerini öğrenmek bunu öğrendiğinde bundan belki de dolaylı bi keyif almak çünkü sen onu bildiğin vakit belki de hiç kimsenin bilmediği onun yalnızca kendi benliğine ait olan duygu ve düşünceleri de öğrenerek belki de kendini özel

hissetme duygusu da bu işin içine giriyor bunu kimse bilmiyor ama kimsenin bilmediği duyguları paylaşıyo uu bakış açısı ya da duygusuyla kendini biraz farklı hissetmekle başlıyo herhalde uu diye düşünüyorum yani o yüzden o önemli bi kriter yani kendini biraz da diğer kişilerden çevresindeki o kişinin aşık olduğu kişinin çevresindeki diğer kişilerden kendini farklı bi noktaya taşımak da olabilir aslında ben onun için özeliğim biriciğim benim yerim farklı duygusu da biraz aşkın için de var veya diğer insanlardan ayıran en temel ve direk fark bu kendini de onunla keşfetmek ama tabi bunu da yaparken kendinin de belki keşfedilmesine izin vermek

96 A: Hemen kendini açmamak mı

97 K: Yok şöyle bi şey aslında hemen kendinizi açabilirsiniz bi gün de bi hayat hikayenizi anlatmazsınız ama hayatınızın bi kısmını anlatırsınız hani konuşurken söylemişim ya karşı tarafla da biraz keşfetme keşfedilme ilişkisi siz ee her şeyi bi anda karşı tarafa anlatırsanız her şeyinizle bi anda karşı tarafla paylaşırsanız karşı tarafın ee belki sizden öğrenebileceği belki sizde keşfedeceği bi şey kalmayabilir

Yukarıdaki alıntıda katılımcı aşkı tanımlarken keşfetme süreci olduğunu, karşı tarafı keşfetmek kadar keşfedilmeye de izin vermek gerektiğini söylemektedir. Keşfetme sürecinin korunması gerektiğini, 97. sıra alıştırta hayat hikayesine dair anlatımları kısmi olarak ve zamana yayarak bahsetme ile sağladığını açık bir şekilde ifade edilmektedir. K11, keşfetme sürecini anlatırken partnerinin açılmasını kimsenin bilmediği “en mahrem duygu ve düşünceleri” öğrenmenin kendisini özel ve farklı hissettirdiğini bu yüzden önemli bir kriter olarak açıklamaya çalışmaktadır.

20. Alıntı (K3, erkek, 24 yaşında heteroseksüel)

31 K :Neden? İşte gözlemlediğim kadarıyla, sadece bu tarz duygular, duyguların yönlendirmesiyle hareket eden insanlar bi yerden sonra bu duyguların yaşattığı hisler veya bu davranışların yaşattığı hisler, duygular monotonlaşıyo ve rutin hale geliyo, yani karşımdaki bana hep aynı şeyleri hissedip, hep aynı şeyi düşünüp, hep aynı şeyleri yaparsan bi yerden sonra heyecan duyamıyorsun hani ve tahmin edilebilir hale geliyo ilişki: Fakat öte yandan insan gündelik hayatı var, her insanın kendine ait bi kişisel alanı, kişisel hayatı var ve buna saygı duymadan sürekli yan yana bu duyguları sürekli yaşamak adına bi birliktelik yaşamayı istemek, bi yerden sonra ilişkiyi yıpratıyo.

76 K: Evet evet kesinlikle. Belki de işte o aslında tehlikeli bir durum bu. Keşfediyosun, bağlanıyorsun demek istemiyorum ya bağımlı bağlanıyorsun ya bağımlı hale gelmiyorsun da bağlanıyorsun fakat keşif bittikten sonra napacağını bilmiyorsun hani aydaki astronot gibi, aya geliyorsun keşfediyosun, e tamam şimdi ne yapıcım şimdi

81 K: Üniversite öğrencisiyken öyle olmuyo zaten hani Çünkü zaman tamam Paran az ama Zamanın bol ve enerjin var birçok şeyi yapabiliyorsun, yapıyorsun. ben öyle bir insan değilim ama o öyleydi Hareketli bir insandı yerinde durmayan bir insandı ve ben sürekli onu keşfedebiliyodum o işle güçle çok uğraştığı için benim böyle sınırlı durumumu keşfedecek vakti olmuyodu. Aslında biraz işimize geldi

diyebilirim O da beni yavaş, Ben benim onu keşfetmemden daha yavaş keşfettiği için birbirimizi tüketmemiz uzun sürdü diyebilirim ama iş rutine binince de tüketme işlemi gerçekleşti ve bir yerden sonra tıkanı ilişki öyle

Yukarıdaki alıntıda katılımcı keşfetme sürecinin bitimini “aydaki astronot” metaforuyla anlatmaktadır. İlişkideki duyguların ve davranışların monotonlaştığını ve rutinleştiğini aynı şeyleri hissetme ve yaşamayla birlikte ilişkinin tahmin edilebilir hale dönüştüğünü söylemektedir. Kendi ilişkisinde sevgilisini keşfetmeye çalıştığını fakat kendisinin keşfettiği kadar sevgilisinin onu keşfedemediğini ifade ederek bilinmezlikten beslenen aşk repertuarı içinden konuşmaktadır. İlişkinin tükenme sürecini ise rutinleşmeyle yani 31. sıra alıftaki ilişkinin tahmin edilebilir hale gelmesiyle ilişkilendirmektedir.

Aşağıdaki 21. alıntıda K1, kendisini ve ilişkisini tanımak için yeni bir ilişkilene biçimi olarak tanımladığı açık ilişki biçimini deneyimlemek istediğini söylemektedir. İlişkiye zarar verme ihtimali ve baş etme konusundaki kaygısını ifade etmesine rağmen açık ilişkiyi pratik etmek istediğini söylemektedir. Sonuçlarını kestiremeyeceği bir durum olarak açık ilişki ilgisini çekmektedir. 22. Alıntı’da ise K14 açık ilişki tanımını kullanmadan, K1’e benzer şekilde partneriyle ‘heyecan’ yaşama ihtiyacı ile birbirlerinden haberli olarak ilişki yaşamak istediğini belirtmektedir. K1’e benzer şekilde, K14’ün konuşmalarında da bu ilişkinin yaratacağı sorunlar olabileceği ifade edilmektedir.

21. Alıntı (K1, kadın, 29 yaşında, lezbiyen)

76 K: Yani bi de şey diye de düşünüyorum toplumsal boyutu da var bence hani yani o zaman çevremde aşk böyle yaşıyordu arkadaşlarım böyle yaşıyordu gördüğüm televizyonda işte dizilerde erişebildiğim şeylerde aşklar böyleydi ama sonra hani şey oldu bence birazcık toplumsal bi değişim de oldu daha farklı şeylere erişebildim ben en azından herkes için öyle mi bilmiyorum ama sanki hani ben bu ilişkiyi 2009 yılında yaşamıştım yani şimdi işte 2015 de daha farklı bence dünya değişti ve farklı tip insanlara ve farklı tip ilişkilene melere erişebiliyoruz böyle insanlarda var başka türlü ilişkilerde var yani hani mesela açık ilişki denen bi şey var be 19 yaşında açık ilişki denen bi şey bilmiyodum ama hani artık işte 25 yaşında bunu öğrendim mesela ve hani açık ilişki denen bi şey var ve insanlar buna rıza gösteriyor yani hani toplumsal yani da var bence yani hani öğrendim farklı yaşanan şeyler öğrendim ve buna göre de hani aslında tek bi çeşit ilişki tipi de yok hani ee benim ne istediğime ne aradığıma göre bi şey bulabilirim yani illa olması gerekeni yapmaktan ziyade bir sürü çeşitli ilişkilene biçimleri var ve hani

95 A: o nasıl bakıyor

96 K: O anlıyo beni ve hani o da aslında böyle düşünüyör ama sadece bunun pratiği bunu yaşadığımız zaman nasıl olacak ilişkimize zarar verme ihtimali var ve bunun üstesinden gelebilir miyiz

100 K: Şey anlamında da aslında kendimi tanımak isterim o birisiyle buluştu ve hani bi akşam bi şeyler içtiler ve sonra eve geldiler bunu nasıl yaşadım bilmiyorum

100 K: Şey anlamında da aslında kendimi tanımak isterim o birisiyle buluştu ve hani bi akşam bi şeyler içtiler ve sonra eve geldiler bunu nasıl yaşadım bilmiyorum

22. Alıntı (K14, kadın, 28 yaşında, heteroseksüel)

246 K: Dizginlemen gerekiyor oraya geliyosun burda sadakat olmadan olmuyo ya ya da dediğim gibi hiç çaktırmayacaksın çok çok çok kartlarını iyi oynayacaksın hiç çaktırmaman gerekiyor bu da çok zor yani sadakat çok önemli erkekleri bilmem ama kadınlar bu konuda altıncı hisleri çok kuvvetlidir ben aldatıldım mı hissederim bi kere aldatıldım ve hissettim o an ispatlayamıyosun ama hissediyosun var bi şey var adını koyamadığın bi şey var hissediyor insan o duygusal boş vermişliği hissediyor karşı tarafta sadakat önemli dedim ya duygularına gem vurmak zorundasın sadakat olmadan çık u ya da şöyle yapmak gerekiyo bu ilişkiyi tamam ben sana izin veriyorum bu hafta sonu git takil gez istediğin heyecanı yaşa ama ben sana izin vericem sen bana izin vereceksin karşılıklı olursa iki tarafta birbirine izin veriyosa iki günlük bi heyecan yaşarsın ama bu Türkiye koşullarında zor bi şey ama hani o şekilde olabilirdi iki tarafın da birbirlerinden haberli bi şekilde yapması olabilirdi mesela izlediğim Amerikan dizilerinde bunu görüyorum evli çift işte birbirlerinin işte sevgilileri var falan filan tanışıyorlar ama kısa süreceğini biliyorlar ilişkilerinin ama bizim yetiştirildiğimiz şartlarda bu bizi yorar yani yapabiliyosan aslında iki günlük bi şeyler de yapmak lazım bu da beraber olduğun ilişkiyi sorgulamak demek

‘Bilinmezlikten beslenen aşk’ repertuarında katılımcılar çoğunlukla partneriyle birbirlerini keşfetme süreci, tahmin edilebilir olmama üzerinden konuşurken; 21 ve 22. alıntılardaki katılımcılar, ilişkinin heyecanını ve aşkın içindeki bilinmezlik/keşfedilme sürecini korumayı dolaylı bir şekilde açık ilişki biçimi üzerinden konuştukları görülmektedir.

4.1.5. Bireyi Etkileyen Aşk

Bu repertuarda katılımcılar, aşkı ‘işlevsellik, üretkenlik ve mutluluk’ üzerinden konuşmaktadırlar. Bazı katılımcılar için aşk işlevselliği azaltan bazıları için ise arttıran bir etken olarak ifade edilmektedir. Mutluluk ve üretkenlik hali için aşağıda yer alan alıntılardaki katılımcılar benzer konuşmalar yapmışlardır. Örneğin aşağıdaki alıntıda K1, aşkı “enerji sarf ettiren bir şey”

olarak açıklamakta ve işlevselliği bozduğunu söylemekte ve “sevgiden farklı olarak aşk” repertuarından konuşarak üretkenliğin olması için aşkın sevgiye dönüşmesi gerektiğini söylemektedir. 84. sıra alıştırta evde mutlu ve güvende olan çocuk metaforuyla sağlıklı ilişkinin içinde daha üretken olunacağına dair açıklama yapmaktadır.

23. Alıntı (K1, kadın, 29 yaşında lezbiyen)

68 K: *Dönüşmeli zaten bence yani hani şey gibi de geliyo devamlı aşık olarak yaşayamayız hani çünkü çok enerji sarf ettiren bi şey hayatta yapmamız gereken şeyler de var çalışıyoruz hani bi anlamda işlevselliğini de azaltan bi şey o yüzden hayat devam ediyö ve sürekli aşık olarak yaşayamayız. O anlamda sevgi aşlında hani seni diğer alanlarda daha üretken kılıyo hani o anlamda dönüşmeli*

84 K: *İşte hani şey yani ee böyle bi hayat arkadaşı olduğı zaman yani seni güvende hissettiren anlayışlı gerçekten de diğer alanlarda işlevsel ve üretken olduğumu hissediyorum yani ee hatta arkadaşlarımla da çok konuşuyorduk bu konuları da şey diye örnek vermiştik hani şey olur ya bi çocuk evde sorunları varsa derste de başarısızdır ama evde daha mutlu ve güvende olan bi çocuk derslerinde daha başarılı olur öyle gibi aşlında yani biraz böyle hani sağlıklı bi ilişkin varsa daha üretken olabilirsin illa olursun demiyeyim de daha üretken olabilirsin mesela atıyorum ben seramikle ve resimle ilgileniyorum hani daha çok ona şey yapabiliyorum kendimi verebiliyorum ve hani ee başka alanlarda kendimi geliştirebiliyorum gibi.*

Aşağıdaki alıntılarda K5 ve K4 konuşmalarında aşkın üretkenliği sağladığını söylemektedirler. K5 kendisini “aşk insanı” olarak tanımlayarak üretkenlik ve düşünmenin aşkla mümkün olacağını ifade etmiştir. K4 aşık olduğu dönemde daha rahat şiir yazabildiğini, daha mutlu ve huzurlu olduğunu ifade etmektedir.

24. Alıntı (K5, erkek, 21 yaşında, gey)

59 K: (...) *bende kendime şey dedim aşk insanıyım dedim aşık olmadan ben bi şey üretemem bi şey düşünemem.*

25. Alıntı (K4, kadın, 25 yaşında lezbiyen)

16K: *Ya ben aşkı çok özgün yaşıyorum kişiden bağımsız bi aşk halim yok mesela 4-5 yıl önce çok böyle yoğun hissettiğim bi aşk halinin içersindeydim mesela o çok farklı geçmişti hiç bi zaman ona benzer bi aşk aşık olma hali deneyimlemedim mesela şu an 3 yıldır bi kız arkadaşım var onunla çok başka şekilde deneyimliyorum yani o kişiden çok bağımsız gelişmiyor bende hikaye ama aşık olduğunda K4' e ne olur diyosan bana mesela onun belli spesifik şeyleri var mesela daha rahat şiir yazabildiğim bi döneme giriyö en azından yükseldiği tavana vurduğu dönemde daha*

yoğun geçiyo gün ışığını ısını daha çok hissettiğim bi hale bürünebiliyor daha mutlu uyanabiliyorum huzurluyum mesela (...)

26. Alıntı (K7, erkek, 27 yaşında, heteroseksüel)

18 K: *İyi gidiyosa hani ee şöyle diyim mesela ben çalışıyorum iş hayatından örnek veriyim kendini işe daha çok veriyosun ee aklın bi yerde kalmıyor karşındakinde kalmıyor aynı anda işini de aşkı da bi yerde götürebiliyosun ama kötü gidiyosa bu sefer işte de aksamalar olabiliyor gelen müşteride çok memnun kalmıyor ya da sen çok memnun edemiyosun ya da senin üstlerin bi şey söylediğinde sen farklı bi şey algılayabiliyosun hani kendini oraya yönlendiremiyosun*

Yukarıdaki alıntıda katılımcı aşk ilişkisinin iyi gitmesi durumunda işlevselliğini sağladığını, kötü gitmesi durumunda işyerinde müşterilerle, üstleriyle olan ilişkisinde problemler yaşadığını işlevselliğinde aksamalar olduğunu belirtmektedir. Kendini işe verme, işe yönlenebilme konusunda zorlandığını ve zihninin ilişkisiyle meşgul olduğunu söyleyerek aşkı işlevsellik üzerinden konuşmaktadır.

27. Alıntı (K10, erkek, 21 yaşında, gey)

4 K: *Ya şöyle bi yandan hani çok sıkıntıları olabiliyor ya bu tabi aşkla alakalı değil aslında yani o partnerinle alakalı yaşadığın bi şey aşk ee böyle durup dururken aklıma geliyo aşık olduğum mutlu hissettiriyo ya da bi iş yaparken aklıma geliyo böyle daha enerjik oluyorum böyle etkiliyo beni ya aslında işimde günlük hayatımda her alanda beni çok etkileyen bi şey*

Yukarıdaki alıntıda görüldüğü üzere katılımcı, aşık olduğunu düşündüğünde kendini mutlu hissettiğini, bir işle uğraşırken kendini daha enerjik hissettiğini söylemektedir. Aşık olmanın günlük hayatta ve iş hayatında kendisini çok etkilediğini ifade ederek aşkı mutluluk ve işlevsellik üzerinden inşa etmektedir.

4.1.6. İhtiyaç Olarak Aşk

Bu repertuarda aşk, bir ihtiyaç olarak açıklanmaktadır. Katılımcılar bu ihtiyacı farklı şekillerde tanımlamaktadır. Bazı katılımcılar bu anlamlandırmayı “yalnızlık, boşluk” duyguları üzerinden yaparken, bazıları ise “açlık” üzerinden

yapmaktadır. Örneğin aşağıdaki 31. ve 32. alıntılarda, katılımcılar açık bir şekilde bunu ifade etmektedirler.

31. Alıntı (K14, kadın, 28 yaş, heteroseksüel)

168 K: Hissetmek yetmiyor çoğu zaman bunu duyman da gerekiyo duygusal bi açlık ihtiyaç bence aşk bi ihtiyaç mı kesinlikle kesinlikle en büyük ihtiyaçlardan biri bence yani elli altmış yaşına gelsen de ihtiyaç ya

32. Alıntı (K11, erkek, 43 yaşında, heteroseksüel)

4 K11: Sevmek ve sevilme, insanın herhalde ee en ilkel ama en çok da aradığı ihtiyaç duyduğu bi duygu diye düşünüyorum çünkü hayata bakarsan herkes sevmek ve sevilme istiyoo ee çok temel bi ihtiyaç gibi çünkü kime soracak olursanız sevmek mi ya da sevilme mi istersiniz deseler herhalde herkes buna sevmek de sevilme de diye cevap verir diye düşünüyorum uu bu yönüyle biraz da aşkın ben ihtiyaç olduğunu düşünüyorum çünkü sevgi ee insanları mutlu edecek en temel en birincil duygu bizi mutlu edecek başka şeylerde var hayatta ama herhalde sevilme ve sevmek en temel anlamda herkesi iyi hissettirecek herkesin ee hissettiğinde keyif alacağı bi duygu diye düşünüyorum o yüzden ee bence biraz da bu kısmı var yani

5 A: Aşık olmak bi ihtiyaç diyosun yani

6 K11: Evet bence bi ihtiyaç aşık olmak çünkü u insanlar ihtiyacın ötesinde sevilmedikleri vakit karşı taraftan sevgi görmedikleri vakit bunun eksikliğini hissediyodur diye düşünüyorum ben kendi hayatımda hissediyorum birisini yani birisini sevmezsem ya da sevilmediği hissedersen e bu bi rahatsızlık vermiyor ama bunun eksikliği de ufaktan ufaktan insanı kötü hissettiriyo

Aşağıdaki alıntıda, katılımcı aşık olmadığı zaman, içinde hissettiği boşluk ve yalnızlık duygusundan bahsediyor. Aşık olduğunda ise içindeki bu boşluğun dolduğunu, aşkın bunu “tamamladığını” ve böylece yalnız hissetmediğini söyleyerek aşkı bir tür ihtiyaç olarak inşa etmektedir.

33. Alıntı (K10, erkek, 21 yaşında, gey)

18 K10: Başka başka bunun üzerine düşünmemiştim düşünmekte şu anda mutluluk verdi bana düşünmekte güzel bi şey aslında aşk nedir diye imm aşk yani aşk deyince böyle hani içi kıpır kıpır oluyo en azından yalnız hissetmiyorum kendimi böyle bi ee aşık olmadığım zaman bi boşluğa düşüyorum yani boşluğa düşüyorum derken boşluk var bi ve bu boşluğun dolmasını istiyorum aşk bunu tamamlıyo mesela imm

34. Alıntı (K9, kadın, 28 yaşında, biseksüel)

8 K9: Benimsemek galiba dediğim gibi çünkü hatırlıyorum bi gün sahilde yürüyoduk ve ben Çanakkale' ye dönecektim o zaman elini tuttum ve zaman orda dursun istedim ama öylesine bi dursun duygusu değil ve

öylesine dursun ve bu adam içime girsin bana ait bi şey olsun istedim. O zamanı çok özliyorum yıllar bunu öldürüyor çünkü

9 A: Hı hı sana ait bi şey olsun

10 K9: evet ya uzaklaşmasın hiçbir zaman ve o şekilde yaşasın o an sahip olduğum açlıkla yaşasın. Çünkü o an açlıktı. Açtım yani aç doğru kelime

11 A :Ona hissettiğin duygular mı

12 K9: Ona doymamıştım ona hissettiklerime o duygulara doymamıştım benim için böyle

13 A: Senin için aşk....' ya karşı zaman dursun isteği geçirilen zamanın bitmemesi başka neler koyarsın bu tanımın içine

14 K9: Gerçekten başka bi şey koyamam çünkü tarif etmesi bence çok güç hani paylaşamama duygusu falan değil kıskançlık falan değil işte o açlık kesinlikle açlık doğru bi kavram ya

Yukarıdaki katılımcı, sürekli tekrarlayan bir biçimde aşkın 'açlık' olduğunu söylemekte, hissettiği duyguların coşkunu "o an hissettiğim açlıkla yaşasın" şeklinde ifade etmektedir. 8. sıra alıştırta "bu adam içime girsin, bana ait bir şey olsun istedim" diyerek bütünleşme ya da tamamlanmaya yönelik bir vurgu yapmaktadır.

4.1.7. Heteroseksüel Olmayan Aşk

Eşcinsel katılımcıların aşk hakkındaki konuşmalarında, heteroseksüel katılımcılardan farklı olarak, "heteroseksüel olmayan" bir aşk ve/veya ilişki biçimine dair açıklamalarla da karşılaşılıyor. Buna göre, eşcinsel katılımcıların aşka dair konuşmalarına kaynaklık eden bir "heteroseksüel olmayan aşk" repertuarı olduğunu söyleyebiliriz. Bu repertuarda, eşcinsellerde aşk oranının daha düşük olduğu, flörtleşmenin heteroseksüel ilişkilerdeki gibi yaşanmadığı, eşcinseller arasındaki aşkın hâkim kültürün dışında bir aşk biçimi olduğu, eşcinsel ilişkilerde de toplumsal cinsiyete ilişkin rollerin etkilerinin olduğu yönünde anlamlandırmalar ve açıklamalar söz konusudur.

Aşağıdaki alıntıda, katılımcı K5 aşk oranının geyler arasında az olduğunu söylemektedir. 113. sıra alıştırta bir aşk yaşadktan sonra tekrar böyle bir aşk yaşamının zor olduğunu, tek gecelik ilişkiler yaşamak durumunda olduğunu, toplumun gey bireylerden beklediği tarzda ihtiyaçlarını gidermek üzere hareket ettiklerini söylemektedir.

28. Alıntı (K5, erkek, 21 yaşında, gey)

4 K: Ve ee geyler ve cinsi yönelimi farklı olan insanlarda aşk oranı gerçekten çok az ve çok düşük tabi ki Türkiye Cumhuriyetin de değil de farklı ülkelerde farklı şekilde ee aşık olanlar evlenenler geyler de vardır

ama bu Türkiye 'de Türkiye çapında az ve belki de imkansızdı ee çünkü hep birilerini istersin birileriyle zaman geçirmek hayatında olmasını istersin bi süre bu olsa bile illaki bu daha sonralar aldatma işte başka birilerine yönelme gibi şeyler yaratıyo negatifikler işte karşı tarafa doğru gitmeler arttığı için ne yazık ki bu o kadar mümkün olmuyo

113 K: İlişkinin devamı açısından dediğim gibi aslında bu geylerin gerçekten şu anki toplumda Türkiye Cumhuriyeti' de e algılanması birlikteliğin aşkın mesela arkadaşlarımda hep şöyle bi şey vardır bi birliktelik yaşadık bi aşk geçirdik bundan sonra olamaz artık hayatıma tek gecelik devam etmek zorundayım veya ee biz yine birlikte olalım iki sene üç sene veya yaşlanana kadar birlikteliği düşünüyorlar ama hep demin de söylediğim gibi eskisini hiç bi şekilde yerini veremiyö ben aslında şu an o yüzden böyle düşünüyorum hem kendi düşüncemde hem arkadaşlarımda bi çok arkadaşım böyle düşünüyö

114 A: Sanki şey gibi hani böyle yaşaması imkansız bi şey var ve ben bunu yaşamışım daha da yani bundan başka bi şey yaşayamam gibi bi bakışın var çok güzel bi şeydi bunu yaşadım ve bi daha da yaşayamam gibi bi düşünce

115 K: Çünkü bu bak normal kadın erkek ilişkisinde çok farklıdır çünkü illaki kadın erkek ilişkisinde aşık olunur hep diğerlerini aratır çünkü hetero arkadaşlarımda çok fazla benim duyduğum duymuşluğum vardır ama gey bireylerde çok aşırı farklıdır çünkü bi kere hayatına birisini aldığı zaman çünkü birileri kanıtlanmış bi şey vardır sen böylesindir böyle hayatına devam etmek zorundasın ve toplumun onu düşündüğü tarzla hareket ediyolar bu da çok fazla yanlış bi şey ama ne yazık ki böyle o da bi kere geldiği için bundan sonra giremez hayatıma ya yalnız başıma ya tek gecelik ya işte sadece bazı ihtiyaçlarını gidermek için bu ilgi olur sevgi olur birliktelik cinsellik olur bu açıdan ilerliyorlar

Aşağıdaki alıntıda; katılımcı konuşmasında, heteroseksüel ilişkilerdeki flörtleşme dönemini yaşamak istediğini fakat eşcinsel ilişkilerde bunun pek de mümkün olmadığını, özellikle cinselliği deneyimlemeden flörtleşmeyi yaşamak istediğini anlatmaktadır. Bu beklentisinin karşılıklı olmadığına değinerek, cinselliğin erken yaşanmasını taviz vermesi gereken bir durum olarak tanımlamaktadır. Eşcinsellerin hakim kültürün dışında kalması nedeniyle ilişkilerini yeniden ve tek başlarına inşa ettiklerini söylemektedir. Heteroseksüel ilişkilerde var olan ilişki örüntülerini kolaylaştırıcı olarak görmekle birlikte eşcinsel ilişkilerde böyle bir durumun olmadığını, üreme motivasyonu ve toplumsal destek olmaması ve farklı zorlukları içermesine 'rağmen' yaşanan ilişki sürecini heteroseksüel ilişkiler üzerinden değerlendirerek eşcinsel aşkın daha samimi olduğu şeklinde yorumlamaktadır. Heteroseksüel ilişkilerin kültürün ve toplumsal düzenin de desteklediği ilişkiyi koruyan ve kolaylaştıran birçok dayanağının olduğunu belirtirken, cinsellik deneyiminin eşcinsel

ilişkilerde erken deneyimlendiğine dair varsayımının etrafında eşcinsel aşkı konumlandığı görülmektedir.

29. Alıntı (K15, erkek, 29 yaşında, gey)

66 K: Ama hani bu süreci kendin tek başına inşa etmekte bi o kadar ee zor hem de çok pratik etme imkanın da yokken mesela şeye çok imrenirim heteroseksüel ilişkilerdeki flört dönemi bence hani çok sağlıklı ve verimli bi süreç flörtleşmek yani hani bu ee hani eşcinsel olarak çok mümkün değil o flört süreci yani cinselliğin ilişkiye katılmamış olması ee burda tabi şeye karşılaşıyorsunuz hani senin beklentin ve karşıdakinin beklentisi çakışıyor ve burda hani taviz verilmesi gereken bi durum oluyor hani ee hani bu cinsellikle de ilgili olabilir u hani cinselliği ilişkinin erken bi döneminde ee yaşamakla ilgili u tabi bu bi yandan herhangi bi sosyal norma dahil olmadığı için eşcinseller daha hani şey bi yerde de kalıyo kültür hakim kültür dışında da kalıyo hani içinde yaşadığın kültür dışında u bi gerçeklikte ilişkini kurgulamaya çalışıyorsunuz ee hani kültürün ruhsal olarak seni güvende tutan bi yanı da var ee hani hem tahmin edilebilirlik açısından u hem hani o sosyal destek mekanizmaları olarak ee hani burda da daha kendi kendinle kalıyorsunuz

64 K: Oldukça oldukça var yani hani bi yandan şey üzerinden daha hani yönelimimi keşfetmemin ilk dönemlerini düşündüğümde ee hani kendi ilişki biçimini inşa etmek hani heteroseksüel olsaydım bu bu kadar üzerine düşünülecek bi mesele olmayacaktı çünkü hali hazırda birileri düşünmüş bi şeyleri daha sağlıklı teglemiş ne bileyim hani bunun içine şey de giriyor nişan süreci daha böyle formal süreçlerde giriyor orda hani aslında bu hayatı kolaylaştıran bi şey sosyolojik olarak ee çünkü her çift en baştan Amerikayı keşfetmiyo ee hani belli bi süreç paterni var ve tabi ki de bu patern oldukça aterkil bi yandan da ee hani bu bu sürecin tamamen dışına çıkmış oldum zaten

72 K: Ee cinsellik yoğun bi paylaşım ama u bi noktada ben bunun bi ruhsal sorumluluk olarak da hani yaşanması gerektiği kanaatindeyim e karşı tarafı yeterince tanımadan bunu yaşadığında bu riski göze almış oluyosun hani ruhsal olarak hani buna hazır olup olmadığını hani bu teorik olarak da çok cevap verebileceğin bi şey değil hani doğrudan bozucu ya da yapıcı diyemem iki ilişkimde de ee cinselliği hani birbirimizi çok derin bi şekilde tanımadan yaşamıştım ee yani hani bi şekilde birbirimizi tanıma motivasyonu eşlik etti hani etmeyebilirdi hani eşlik ettiği için oldu aslında cinsellik olduğu için de değil yani hani orda işin şey bi boyutu var hani evet cinselliğin cinselliği bu kadar kutsamayı da doğru bulmuyorum ee ama hani tamamen de hani yüzeyselleştirmek de hani bana çok ruhsal olarak sağlıklı gelmiyo hani iksinin ortası bi şey ee ama işte hani kültürel olarak bunun bi karşılığı olmadığı için ikisinin ortasının ee hani çok bireysel bi deneyime ve keşfe dönüşüyo hani özellikle de lgbt bireyler için şeyi ekleyebilirim eşcinsel aşkı bi noktada daha u hani samimi şu açıdan buluyorum ee şimdi heteroseksüel aşkın bi üreme motivasyonu var ve hani ciddi bi toplumsal destek de var buna yönelik ve hani senin karşılaştığın bi sürü avantaj da var tabi evlilik hakkı ve çift olma üzerinden işte çiftlere özel indirimler otelde kalabilmek refakatçi olabilmek cezaevinde bile hani bi görüş imkanı sağlanması vesaire hani toplumun seferber olduğu bi şey var u heteroseksüel ilişkide ki aşk da hani diyelim ki bi ayrılık süreci olduğunda aileler devreye girer barıştırmaya çalışır vesaire ama eşcinsel bi aşk da bunların hepsine rağmen yani bu saydıklarımın hepsi bi rağmen

dönüşüyo hani o kabul görme ya da hani o sosyal onama u bunların ee hepsinin dışında kalarak bu aşka sahip çıkma ve sürdürmek söz konusu ben bi çok heteroseksüel ilişki hani anne babanın desteklememesi gibi bi sebeple bile bitebiliyo

Aşağıdaki alıntıda katılımcı, konuşmalarında toplumsal cinsiyet algısının eşcinsel ilişkilere de yansıdığını belirtmektedir. İlişki içinde bunu partneriyle yeniden yapılandırmaya çalıştıklarını söylemektedir. Heteroseksüel ilişki yaşayan kadın arkadaşlarının, iki kadının birlikteliğinde toplumsal cinsiyetin etkisinden arınmış bir ilişki yaşamaları gerektiğine dair beklentilerinin olduğunu söylemektedir. Burada toplumsal cinsiyet etkisi olarak belirtilen durum toplumun eşcinsel ilişki içerisinde de kadın ve erkek rollerine yönelik beklentileridir. İlerleyen konuşmalarda, ilişkisinde, geleneksel toplumsal düzenin bu cinsiyet rollerinden beklentisinin kendi ilişkisinde de olduğunu ve bunu zamanla feminist bilinç kazanarak değiştirmeye çalıştığını dile getirmektedir.

30. Alıntı (K4, kadın, 25 yaşında, lezbiyen)

117 K: Tabii tabii böyle bi şey var ve sen bi kadın olarak bunu reddediyosun hep şunu söylüyolar di bi gün bi erkekten hoşlanırsan ne olur hoşlanmış olurum diyorum yani napıyım bütün hayatımı kaldırıp çöpe atacak halim yok e insanlar otuz sene evli kalıyolar sonradan ayrılıyolar tüm hayatlarını çöpe mi atıyolar ona o şekilde bakmıyosun da bana niye bu şekilde bakıyosun hani mesela bi ortama girdiğimizde hep şey yapıyo kadınlarla böyle olmuyodur ama di mi sen hani erkek arkadaşları olan kadın arkadaşlar hetero ilişkiler yaşayan kadın arkadaşlar tabii siz şanslısınız şey zannediyo insanlar bi ilişkinin iki öznesi de kadın olduğunda orda hiç bi toplumsal cinsiyete dair sorunlar falan olmuyo zannediyor öyle değil halbuki mesela en çok sorulan sorulardan biri hanginiz erkek rolüdesiniz orada bile bi erkek rolü ariyo insanlar mesela bunu anlatana kadar biz çok çektik hayır arkadaş kimse erkek falan değil bi erkek istesem zaten onunla birlikte olurum ben aksine bi kadınla beraberim ve bunu deneyimliyorum niye illa onu yaftalayıp yapışturuyosun böyle bi şey yok kimse erkek rolünde değil mesela aktif misin pasif misin sorusu pasiflik turnak içinde o eril dilde veren kişi olmak böyle kurguluyo insanlar alınacak verilecek bi şey yok ortada ya biz sevgi ilişkisi aşk ilişkisi yürütüyoruz niye biri bi şeyi alsın bi şeyi versin ya da niye sadece bunun üstünden tanımlansın yani biz böyle toplumsal cinsiyet kodlarından müthiş azade falan hiç bi alerjimizin olmadığı hiç bi travmamızın olmadığı tipolojimizin olmadığı bi ilişki sürdürmüyoruz aksine aksine yani bu bi bardaksa bunun içindeki süt şeker bilmem ne hepimiz bunun içersindeyiz yani hepimiz bu eril dünyanın içersindeyiz hepimiz etkiledi biz de oralarda geldik hiç kimse annesinin karnından doğduğu gibi feminist cinsiyetsiz bi dünyada büyümedi tabiki bizimde alerjilerimiz var toplumsal kodlarımız var ama mesela bunu fark ediyoruz o feminist bilincinde verdiği şeyle dikkat etmeye çalışıyoruz işte dekolte denir memeleri görüldüğü zaman ilk

başlarda mesela o bana müdahale ediyodu ben ona müdahale ediyodum falan dedik yani dur böyle olmuyo senin bedenin senin kararın hikayesinin oturması lazım nasıl istiyosan seni rahatsız eden bi şey yoksa beni de yok o alanlar bizim mesela birbirimizin üzerinde tahakküm kurduğumuz alan değil artık karışmıyoruz birbirimize ya da ne bileyim işte ağda bacakların çıkmış kılın tüyün çıkmış hiç önemsedığımız şeyler değil kendi bedenimize saygımız var tüyümüz çıkabilen bi şey vücuduma dair ve utanmıyorum ama bunları oturturana kadar tabi biz de çok süreçlerden geçtik olması gereken oymuş



5. BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu çalışmada, Türkiye’de yaşamakta olan farklı cinsel yönelimlerden bireylerin romantik aşka ilişkin söylemlerine kaynaklık eden açıklayıcı repertuarların analiz edilmesi amaçlanmıştır. Öncelikle bu çalışmada ortaya konulan bulguların romantik aşka ilişkin tüm söylemleri kapsamadığını, her sosyal bağlam için geçerli olmadığını belirtmek gerekir. Bu açıdan elde edilen bulgular, çalışmaya katılan katılımcıların açıklamalarına ve söylemlerine kaynaklık eden açıklayıcı repertuarlara dayanmaktadır. Açıklayıcı repertuarlar kültürel bağlamsallığa sahiptir ve bireylerin zihinlerinde oluşturdukları şeyler değildir. Aynı dili, aynı kültürü paylaşan bireyler benzer bir söylem alanı içinde konuşurlar (Arkonaç, 2017, s. 180). Aynı açıklamalara başvurmasalar bile bu açıklamalardaki söylem kaynakları birbirine benzer niteliktedir. Buradan hareketle bu çalışmanın sonuçları çalışmaya katılan katılımcıların söylemlerini sergiliyor olmakla birlikte, Türkiye’de yaşayan bireylerin romantik aşka ilişkin benzer söylemsel kaynakları kullandığı söylenebilir. Çalışmadan elde edilen sonuçlar, bu açıdan romantik aşka ilişkin ulaşılabilir ve yaygın söylemsel kaynaklara dair genel değerlendirmeler yapabilmeyi sağlamaktadır.

Analiz sonucunda, katılımcıların romantik aşka ilişkin söylemlerine kaynaklık eden yedi farklı repertuar görülmüştü. Bu repertuarlar “sevgiden farklı olarak aşk”, “referans alınan aşk”, “stratejiye dayanan aşk”, “bilinmezlikten beslenen aşk”, “bireyi etkileyen aşk”, “ihtiyaç olarak aşk” ve “heteroseksüel olmayan aşk”tır.

“Sevgiden farklı olarak aşk” repertuarında katılımcılar aşkı, sevgi ile bazen açık bazen de örtük bir biçimde kıyaslayarak inşa etmektedirler. Bu repertuarın aşkla ilgili söylemlere kaynaklık eden *baskın* bir repertuar olduğu söylenebilir. Katılımcıların aşkı “geçici, yalan, bencil, basit, insanın kendini eğlendirme biçimi” vb. olarak tanımladıkları görülmektedir. Aşkın kalıcı olmadığına dair söylemler, onun güvenilmez ve riskli bir alan olarak görülmesine neden olmaktadır. Kalıcılığı ve ilişkinin geleceğine dair verdiği güvenle sevginin aşktan ayrıştırıldığı, adeta aralarına çizgi çekildiği görülmektedir. Bir yandan aşkın hali hazırda deneyimleniyor olması, öte yandan

ise belirsizlik ve güven vermeyen söylemlerle besleniyor olması, onu katılımcıların kalıcı ve güvenli olarak işaretledikleri sevgiyle karşılaştırmalarına dayanarak oluşturmaktadır. Aşk; öfke, mutluluk, korku, vb. duygular gibi yalnızca bir duygu olarak yaşanmıyor. Bu açıdan aşk birçok duyguyla omuz omuza giden bir eylem, bir varoluş biçimi olarak da görülebilir. Katılımcıların konuşmalarında görüldüğü üzere aşk, toplumsal cinsiyet, benlik, kültür, zaman gibi farklı düzlemlerde iç içe geçen karmaşık bir yapıya sahip. Bu açıdan onu anlaşılabilir kılmak, geçiciliğinin ve belirsizliğinin kaygan zeminini tanımlamak için sevgi kullanılmaktadır. Diğer yandan, bazı katılımcıların aşkı sevgi ile karşılaştırarak daha risksiz bir mecraya taşıma isteği, aşkın kişiyi olası hayal kırıklıklarından koruyan saygı ve bağlılıkla beslenen bir sevgiye doğru evrilmesi gerektiğine dair söylemlerde kendini göstermektedir (bkz. Alıntı 6 ve 7). Mitchell'ın (2010) insanların bir yandan tutarlılık, istikrar, sevgi ve şefkat duyguları sayesinde güvende hissetmeye ihtiyaçları varken diğer yandan da merak, heyecan, bilinmezlik ve aşık olmaya neden olan tutkulu arzular arasında birbiriyle çelişir isteklere sahip olduğu yönündeki açıklaması, aşkı sevgi söylemiyle zapt etme girişimini aydınlatacak bir açıklama olarak görülebilir (s. 48).

“Referans alınan aşk” repertuarında katılımcıların çoğunlukla ilk aşk olmak üzere, yaşadıkları ilişkilerinden bir tanesi farklı ve özel olarak konumlandıkları, sonrasında yaşadıkları ilişkileri adeta bu aşkın deneyimleri rehberliğinde sürdürdükleri görülmektedir. Buradaki unutulmaz aşk söyleminin toplumda yaygın söylemlerden “biri olan aşk tektir” inancından beslendiğini söyleyebiliriz (Gizir, 2013). Katılımcıların zamanla aşka ilişkin düşüncelerinde ve beklentilerinde değişiklik olduğu, özellikle ilk aşka dair anlatımlarında yaşlarının küçük olmasını ve tecrübesiz olmalarından dolayı yaşadıkları hayal kırıklıklarını mazur gösterme çabasında oldukları söylenebilir. Bununla birlikte katılımcıların genellikle ilk aşk olmak üzere yaşadıkları bir aşkı farklı ve özel bir yerde konumlandıkları da görülmektedir. Bazı katılımcılar, deneyimlerine bağlı olarak daha temkinli ve kontrollü bir aşk yaşama yönünde hareket ettiklerini söylerken, bazı katılımcılarsa yaşadığı bu aşka dair izleri bulma çabasıyla yeni ilişkileri yaşadıklarını söylemektedirler. Bu tablo çoğunlukla ilk aşk olmak üzere unutulmaz aşk söyleminin katılımcıların aşka dair anlamlandırmalarına kaynaklık ettiğini göstermektedir.

“Stratejiye dayanan aşk” repertuarının kaynaklık ettiği açıklamalarda, aşk “kartları açık oynamak, pazarlama, maç” gibi tanımlarla karşımıza çıkmaktadır. Bu repertuarın hakim kültürün ataerkil ve heteronormatif söylemlerinden beslendiği düşünülebilir. Katılımcılar erkek ve kadınlara ait geleneksel rollere ilişkin kalıplaşmış davranış biçimlerini göreceklərini varsaymaktadırlar (bkz. Alıntı-14). Bu geleneksel rollere ilişkin toplumsal cinsiyetin partnerleriyle ilişkilerinde bu varsayımlardan hareketle öznellikten uzak, kişisel deneyimleri göz ardı eden, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin gölgesinde, karşılıklı hamlelerin olduğu bir oyun olarak anlamlandırmaya çalışmaktadırlar. Aşağıdaki alıntıda katılımcı bu anlamlandırmayı yaparken okuduğu kitaptan etkilendiğini belirtmektedir. “Stratejiye dayanan aşk” repertuarının popüler kültüründen beslenen bir yönünün de olduğu, aşkı bir oyun ve strateji olarak sunulan birçok kitap aracılığıyla görülebilir. Bu kaynaklarda genellikle kadın ve erkek dünyalarını kutuplaştıran, toplumsal cinsiyet rolleri üzerinden aşkı strateji ve oyuna dönüştüren içerikler sunmaktadır. Kişilere doyurucu, mutlu ilişkiler geliştirmeyi birtakım teknikler ve ipuçları aracılığıyla vaad eden, rehber olma iddiasında olan, aşka dair endişe ve sorunlara çözümler sunan kitaplar olarak pazarlanmaktadır. İçeriklerinde Erkeğe nasıl "seni seviyorum" dedirtirsiniz? Hangi erkeğe "yatırım" yapmalı? Karşı cinsten puan kazanmak, karşı cins nasıl isteklendirilir. Kadınlar ne ister? Erkekler ne bekler? Erkekler mağaralarına çekilir, kadınlar konuşur, erkeğin beyni nasıl yıkanır? Aşkın büyüsünü canlı tutmak, yalnız kalmama dersleri gibi başlıklar altında aşk ve ilişkiler üzerine yazılar yer almaktadır. “Erkekler Mars’tan, Kadınlar Venüs’ten”, “Ve kadınlar Ve Erkekler”, “Aşk Oyunları Kılavuzu” gibi kitaplar örnek olarak gösterilebilir (Gray, 1999, s. 37, 184, 273; Uçkan, 2007, s. 23, 26; Çoşkundeniz, 2010, s. 15, 41). Çağımızda aşkın da satın alınabilecek, stratejilerle sarmalanan bir tüketim objesi gibi algılanmasını, çevrimiçi arkadaşlık siteleri, mobil uygulamalar, popüler Amerikan dizileri aracılığıyla oluşturulan kimlikler ve etkileri insan ilişkileriyle tüketim ürünleri arasındaki benzerliği düşündürmektedir (Demirel ve Yeğen, 2015).

Aşkı oyun olarak anlamlandırmaya çabasında ilişkiyi koruma, partnerin beklentilerini karşılama, partnerini anlayabiliyor olma gibi farklı motivasyonların eşlik edebileceği düşünülebilir. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin beklentinin, partnerin öyle davranacağını ya da düşünceğini

varsaymanın “sevgiden farklı olarak aşk” repertuarında açıklandığı şekliyle geçici, basit ve güven vermeyen “aşkı”, güvenli alana çekme veya güvenli alandan konuşma çabasına kaynaklık ettiği söylenebilir.

“Bilinmezlikten beslenen aşk” repertuarında katılımcılar, aşkı, “bilinmezlik ve “keşfetme” üzerinden inşa etmektedirler. Johnson’a (2001) göre romantik aşk bir bilmeceye benzemektedir (s. 182). Katılımcıların konuşmalarına baktığımızda, esasında bu bilmeceyi pek de çözülmek istenmediğine dair açıklamalarla karşılaşmaktayız. Aşk bir keşif süreci olarak açıklanırken “monotonlaşma, gizem, heyecan” gibi kelimelerin sıklıkla kullanıldığını görmekteyiz. Aşkın sürdürülebilmesi, gizemini ve heyecanını kaybetmemesi bu keşif sürecinin devamlılığı ile ilişkilendirilmektedir. Yani keşif sürecinin bitmesi ilişkiyi monotonluğa götürecektir, partnerlerin heyecanını kaybetmesine neden olacak dolayısıyla ilişkiyi tüketen bir sürecin başlangıcı olacaktır. Aşağıdaki katılımcının konuşmasında kullandığı metaforun bu repertuara ilişkin tipik bir ifade olduğu söylenebilir:

76 K: Evet evet kesinlikle. Belki de işte o aslında tehlikeli bir durum bu. Keşfediyosun, bağılanıyorsun demek istemiyorum ya bağımlı bağılanıyorsun ya bağımlı hale gelmiyorsun da bağılanıyorsun fakat keşif bittikten sonra napacağını bilmiyorsun hani aydaki astronot gibi, aya geliyorsun keşfediyosun, e tamam şimdi ne yapıcam şimdi

Romantik ilişkide partnerlerin kendilerini yenilemesi, birbirlerinden öğrenecek şeylerinin olması, kendilerine ilişkin açılma sürecini geciktirmeleri gibi ilişki içindeki beklentilerin bu repertuar çevresinde şekillendiğini söylemek mümkündür. Bununla birlikte dolaylı ve örtük anlamlarla bazı katılımcıların “açık ilişki” biçiminden bahsettikleri de görülmektedir. Açık ilişkilenebilirliğe dair fikirlerin, çevrelerinde bu ilişki biçimini yaşayan bireylerin deneyimlerinden ve Amerikan dizilerinden oluştuğu görülmektedir. Açık ilişki biçiminin getireceği sonuçlar ve bununla baş edip edemeyeceğine dair endişelere rağmen katılımcılar böyle bir ilişkiyi pratik etme isteğine sahip olduklarını söylemektedirler. Tam da bu noktada bu tür açıklamaların “bilinmezlikten beslenen” aşk repertuarına dayandığı söylenebilir. Çünkü açık ilişkiyi deneyimlemek isteyen katılımcılar, mevcut ilişkilerinin heyecanını yitirdiğini, monotonlaşmaya başladığını söylemekte, ilişkilerine *keşfedilecek yeni bir alan* yaratmaya çalışmaktadırlar. Bu noktada böyle bir ilişkilenebilirliğe dair, hem mevcut ilişkinin bilinmezliğini

koruma hem de partnerlerinin tepkilerinin kestirilemezliğiyle ilişkiye heyecan katma gibi ikili bir işlev göreceğini düşündükleri söylenebilir. Aynı zamanda, kendi baş etme becerilerini de sınamalarını sağlayan yeni bir kanal olarak anlamlandırıldığı da görülmektedir (bkz. Alıntı 21).

“Bireyi etkileyen aşk” repertuarı kapsamındaki açıklamalara bakıldığında, romantik aşkın kimi katılımcılar için işlevselliği azaltan kimi katılımcılar içinse işlevsel olmayı sağlayan bir anlama sahip olduğu görülmektedir. Bununla birlikte katılımcılar üretkenlik ve mutluluk açısından da aşkı açıklamaya çalışmışlardır. Bazı katılımcılar için aşk işlevselliğin önünde bir engel olarak değerlendirilirken bazı katılımcılar ise üretkenliği sağlayan ve mutluluk veren bir şey olarak açıklamıştır. Bu durum tabii ki katılımcıların partneriyle iletişimi ve ilişkideki doyumuyla alakalı olduğu kadar, romantik aşkın “mutluluk, üretkenlik, işlevsellik” üzerinden inşa edildiğini de göstermektedir. Bazı katılımcılar, aşkın işlevselliği ve üretkenliği arttırmasına yönelik açıklamalarını, “sevgiden farklı olarak aşk” söylemiyle ilişkilendirerek yapmaktadırlar.

Aşka dair konuşmalarda karşımıza çıkan bir diğer açıklama biçimi ise aşkı “ihtiyaç” olarak tanımlamaktır. Bu tür açıklamalarda, aşk, kişiyi yalnızlıktan kurtaran, boşluk duygularını gideren, sevme-sevilmeye dair bir tür ihtiyaç ve hatta hissedilen bir tür “açlık” olarak inşa edilmektedir. Öncelikle bazı araştırmacıların aşka dair tanımlarına göz attığımızda; diğerinin iç dünyasına yerleşme ve mutlulukla iç içe geçme özlemi, yani “bir olma” hali, benliği genişletmenin bir yolu olduğu, kaynağını olumlu duygulardan alabildiği gibi yetersizlik gibi olumsuz duygulardan da aldığı ve aşık olmadan önce kişilerin ruhsal durumunda hoşnutsuzluk, yoksunluk ve yalnızlık duygularının olduğu, kişinin genellikle nedeni bilinmeyen üzüntü ve tedirginlik hissettiği ifade edilmektedir (Atalay, 2004; Reik, 2006, s. 48; Hasanoğlu, 2016, s. 49; Aron & Aron, 1996). Johnson (2001) ise romantik aşkı, yalnızca bir aşk biçimi olarak değil, içinde inanç, ideal, tavır ve beklenti gibi bütün bir psikolojik paket olarak tanımlamaktadır. Bu tanımlar ışığında romantik aşkın duygusal bir ihtiyaç olarak düşünüldüğünü, bununla birlikte tüketim kültürünün pompaladığı aşk temsilleriyle de bir “gereklilik” olarak inşa edildiğini söylemek mümkündür. Özellikle Aybars’ın (2019) aşkla özdeşleşen sevgililer gününü incelediği çalışmasında, tüketim kültürü içinde aşkın nasıl yaşanmasını gerektiğinin de

belirlenir hale geldiğinden ve oluşturulan reklam ve medya imajlarının kültürel pratiklerdeki etkilerinden bahsetmektedir. İnşa edilen bir kavram olarak romantik aşk birçok argümanla beslenirken, kültürel pratiklerin içine gereklilik olarak da yerleştirilmekte ve bireylerin anlam dünyalarını şekillendirmektedir. Katılımcıların boşlukta hissetme, duygusal bir açlık, ihtiyaç duyduğu bir duygu ve hatta örtük bir biçimde cinselliği de içine alan tanımlamaları bu açıklamalar ışığında yorumlanabilir.

Eşcinsel katılımcıların aşka dair konuşmalarında, heteroseksüel katılımcılardan farklı olarak, eşcinseller arasındaki aşk ve ilişki biçimlerinin heteroseksüeller arasındaki aşktan farklılığı hakkında açıklamalar yaptıkları görülmektedir. “Heteroseksüel olmayan aşk” söylemi olarak adlandırabileceğimiz bu söylemde, katılımcılar eşcinseller arasındaki aşkın heteroseksüel ilişkilerden farkını açıklamaya çalışırken bir yandan da eşcinsel aşkı heteroseksüel aşk üzerinden inşa etmiş olmaktadır. Bununla birlikte, söz konusu katılımcıların belirtilen şekilde *kıyaslama* içeren açıklamalar yapmasında, görüşme esnasında kendilerine yöneltilen “Cinsel yöneliminizin aşkla ilgili düşüncelerinize bir etkisi var mı?” sorusunun etkisinin olabileceğini göz önünde bulundurmak gerekmektedir.

Eşcinseller arasındaki aşkı heteroseksüel ilişkiler ile kıyaslarken eşcinsellerde aşk oranının daha düşük olduğu söylemi eşcinsel katılımcıların konuşmalarında görülmektedir. Bu durumu büyük oranda flörtleşme sürecinin heteroseksüellerdeki gibi yaşanmıyor olmasına bağlamaktadırlar. Daha önce de aktarıldığı gibi, Thorne (2019) Amerika’da ancak eşcinsel evliliğin yasal olarak tanınmasından sonra bilimsel araştırmalarda da baskın heteronormatif bakış açısının belirli oranlarda değiştiğini vurgulamaktadır. Eşcinsel evliliğin Türkiye’de henüz yasal olarak tanınmamış olması, eşcinseller arasındaki aşk/ilişki biçimlerini ele alan araştırmaların olmayışı, eşcinselliğe yönelik içselleştirilmiş kalıpyargılar ve aşka dair yaygın heteronormatif kalıplar, eşcinsel katılımcıların açıklamalarını heteroseksüel aşk üzerinden oluşturmasını açıklayabilir.

Eşcinsel katılımcıların açıklamalarına bakıldığında, “heteroseksüel ilişkilerdeki flörtleşme sürecinin cinsellikten uzak olduğu, buna karşın eşcinseller arasındaki aşkta cinselliğin erken pratik edildiği” yönünde bir söylem de karşımıza çıkmaktadır. Buna göre, eril tahakküm ve heteronormatif aşk

temsilleriyle örölü bir toplumsal düzenin içinde, eşcinsellerin kendilerine alternatif bir aşk söylemi üretmeye çalıştıkları söylenebilir. Egemen heteronormatif söylemlerin ve kültürel olarak inşa edilmiş heteroseksüel aşktan farklı olarak, “heteroseksüel olmayan/eşcinsel aşk” bazı eşcinsel katılımcılar tarafından tüm zorluklara “rağmen” yürütölen “daha samimi” bir aşk olarak inşa edilmektedir. Bu açıdan eşcinsel aşk, sadece bir aşk türü olarak kalmayıp heteronormatif aşk söylemlerine ve bakış açılarına karşı inşa edilmeye çalışılan, eşitlik üzerine kurulu bir toplumsal yapının da eşğinde durmaktadır. Eşcinsel aşkı bu yönüyle özgün, mücadelecı ve cesur bir sınır aşma pratiğı olarak değerlendirebiliriz.

Toplumsal alanda özellikle “cinsel aktivite” ile ilişkilendirilen eşcinsellere yönelik bu kalıpyargının, tek gecelik ilişkiler yaşayan eşcinseller tarafından pekiştirildiğıne dair bir açıklama da bu repertuarda göze çarpmaktadır. Bu tür bir açıklama, esasında “cinselliğın henüz deneyimlenmediğı flörtleşme” isteğı ile örtüşen bir söylem olmakla birlikte, hakim kültürde mevcut olan eşcinsel ilişki klişelerinden sıyrılarak bu düzlemin dışında bir anlam inşa etmeye de imkân vermektedir (bkz. Alıntı-28 ve 29).

“Heteroseksüel olmayan aşk” repertuarında dikkati çeken bulgulardan bir diğeri de hem toplumun hem de ilişki içindeki partnerlerin kadın ve erkek rollerine ilişkin beklentilerini içeren açıklamalarıdır. Tıpkı heteroseksüel ilişkilerde olduğı gibi eşcinsel ilişkilerde de bu tür cinsiyet rollerinin beklendiğı görölmektedir. Bu beklenti iki şekilde ortaya çıkmaktadır: Birincisi toplumun eşcinsel bireylerden cinsiyet rolü beklentisi, ikincisi de partnerlerin birbirinden cinsiyet rolü beklentisidir. Her ikisi de eşcinseller arasındaki aşkı inşa ederken partnerleri heteronormatif bakış açısıyla mücadele etmeye zorlamaktadır. Ayrıca eşcinseller arasındaki aşkın cinsellikle ilişkilendirilmesi bakımından aşkın ilişki içerisinde daha az deneyimlendiğıne yönelik söylemler de bulunmaktadır. Eşcinsel katılımcılardan bazıları “heteroseksüel ilişkilerdeki flörtleşme” sürecini yaşamak istediklerini belirtmişlerdir. Ancak eşcinsel ilişkilere dair toplumsal kalıpyargılar ve bunların eşcinseller tarafından da içselleştirilmesi, eşcinseller arasında flörtleşmeye pek imkan tanımamaktadır. Yani katılımcılar eşcinseller arasındaki aşkın, daha çok cinsel ilişki pratiğıyle başlamakta olduğı, bu durumdan memnun olmadıkları ve yeniden inşa edilmesi gerektiğıne ilişkin açıklamalar yapmışlardır.

Sonuç olarak katılımcıların söylemlerine ilişkin genel bir değerlendirme yapıldığında; romantik aşkın farklı söylemsel bağlamlarda farklı biçimlerde kurulduğu söylenebilir. Romantik aşk, egemen kültürün ataerkil düzeni içinde, toplumsal cinsiyet normlarının, heteronormatif söylemlerin ve popüler kültürün pompaladığı aşk temsilleriyle ve öznel deneyimlerle yoğurulurken tek bir düzlemde onu tanımlamaya çalışmak mümkün görünmemektedir.

Çalışmaya katılan farklı cinsel yönelimlerden bireylerin söylemlerinde romantik aşka ilişkin belirli düzeyde ortaklaşılın bir anlam dünyası olmakla birlikte, “heteroseksüel olmayan aşk” söylemi açısından durum farklılaşmaktadır. Eşcinsel katılımcıların, heteroseksüellerden farklı olarak, bu söylemle aşkı egemen kültürün içinden sıyrılarak inşa etme çabası içinde oldukları söylenebilir. Bu açıdan romantik aşkı, kültürel temsillerden ve toplumsal normlardan kaçan bir sınır aşma pratiği olarak değerlendirebileceğimiz gibi, tüm bu temsiller ve normların içindeki söylemlerden geçerek alternatif söylemler inşa etme çabasında olduğunu da söyleyebiliriz. Ortaya çıkan tabloda; eşcinseller arasındaki aşkın, heteroseksüel aşka göre halihazırda bulunan aşk temsilleri ve ilişki pratikleri açısından sınırlı kaynaklara sahip olduğu görülürken, eşcinsel aşk ile ilgili keşfedilmemiş belirsiz bir alan ortaya çıkmaktadır. Bu belirsizlikle birlikte Türkiye’de eşcinsel evliliğin yasal olmaması, ilişkinin pratiğindeki engeller, partnerlerin tüm bu zorluklara karşı birliktelikleri, eşcinsel aşkı “daha samimi” olarak değerlendirmelerine neden olmaktadır. Böylece heteroseksüel olmayan/eşcinsel aşk, söz konusu belirsizliği bozma ve hakim konumdaki heteroseksüel aşktan sıyrılma çabasında olan mücadeleciler bir tavırla inşa edilmeye çalışıyor diyebiliriz.

5.1. Sınırlılıklar

Çanakkale’de yaşayan 21-43 yaşlarındaki 15 katılımcı ile gerçekleştirilen bu çalışma katılımcı grubun söylemlerini ve bunlara kaynaklık eden açıklayıcı repertuarları ortaya koymaktadır. Araştırmanın dayandığı sosyal inşacı teoriden hareketle, çalışma sonuçlarının kapsayıcı ve genelleştirici bir şekilde Türkiye’de yaşayan tüm bireyleri kapsadığı öne sürülemez. Fakat etkileşimin gerçekleştiği ortaklaşılın kültür ve zaman diliminde yaşayan bireyler için ulaşılabilir kaynakların benzer olduğunu söylenebilir. Bu açıdan

bakıldığında çalışmadan elde edilen sonuçlar romantik aşka dair bazı genel değerlendirmeler yapmayı mümkün kılmaktadır.

5.2. Öneriler

1) Bu çalışma güncel aşk söylemlerini görebilmek için 21-43 yaş aralığındaki genç yetişkinlerle yapılmıştır. Benzer çalışmalar farklı yaş dönemlerindeki yetişkinlerle de yapılabilir.

2) Benzer bir çalışmanın çocuklarla da yapılması, masallarda ve çizgi filmlerde geçen romantik aşk temsillerini nasıl anlamlandırdıkları, romantik aşka ve toplumsal cinsiyete ilişkin şemaları görebilmeyi sağlaması açısından faydalı olabilir.

3) Bu çalışma Çanakkale’de yaşayan farklı cinsel yönelimlerden bireylerin romantik aşk söylemlerini içermektedir. Bu açıdan mekânsal ve kültürel bağlamsallığı olduğunu varsayarak, büyük şehirlerde ve kırsal alanlarda benzer bir çalışmanın yürütülmesi farklı söylemsel kaynaklara ulaşabilmeyi mümkün kılabilir.

4) Bu çalışma yarı-yapılandırılmış 15 bireysel görüşmeyle gerçekleştirilmiştir. Romantik aşkın farklı boyutlarını etkileşimsel olarak görebilmek için odak grupları ile çalışma yapılabilir.

5) Mevcut araştırmaların büyük oranda heteroseksüel ilişkiler ve aşk kavramları üzerinden şekillendiği görülmektedir. Bu açıdan, bu çalışmada ortaya çıkan “heteroseksüel olmayan aşk” söylemine ilişkin daha kapsamlı araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Açıkkel, M. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Aşk Biçimleriyle Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelemesi. *Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arkonaç, S. (2017). Psikolojide Söz ve Anlam Analizi Niteliksel Duruş. 1. Baskı. İstanbul: Hiperyayın.
- Aron, A., Dutton, D. G., Aron, E. N., & Iverson, A. (1989). Experiences of Falling in Love. *Journal of Social and Personal Relationships*. *Journal of Social Personal and Relationships* 6(3) doi:10.1177/0265407589063001, 243-257.
- Aron, E. N., & Aron, A. (1996). Love and Expansion of The Self: The State of The Model. *Personal Relationships*, 3, 45-58.
- Aronson, E., Wilson, T. D., & Akert, R. M. (2010). Sosyal Psikoloji. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Atalay, D. (2004). Aşkın Kaynağı. *Türk Psikoloji Bülteni*, 32, s. 108-110.
- Aybars, Ö. M. (2019). “Yaşam ve Anlam Dünyaları Yeniden Kurulmuşken”. Aşkın Halleri. T. Durna ve N. Durna (drl.). 1. Baskı. Ankara: Um:ag Vakfı Yayınları.
- Aygül, Z. (2013). Türkiyeli Erkeklerin Karşılıklı Gündelik Konuşmalarda 'Erkek Olmak' Üzerine Anlam Kuruluşlarının İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ayvaz, S. (2017). Aşkın Tüketim Kültürü Üzerinden Yeniden Anlamlandırılması. *İlef Dergisi*, 4(1), 149-170.
- Badiou, A. (2011). Aşka Övgü, O. Türkay (çev.). 1. Baskı. İstanbul: Can Yayınları.
- Baugman, C. L. & Derow, M. (2017). The Aftermath of Romantic Betrayal: What's love got to do with it?. *Current Psychology*. 36.3, 504-515. Doi: 10.1007/s1244-016-9438-y.
- Bayhan, P.& Işıtan, S. (2010). Ergenlik Döneminde İlişkiler: Akran ve Romantik İlişkilere Genel Bakış. *Aile ve Toplum*, 5(20). 33-34.

- Beall, A. E. & Sternberg, R. J. (1995). The social Construction of Love. *Journal of Social and Personal Relationships* 12(3) doi:10.1177/0265407595123006, 417-438.
- Becker, E. (1997). *The Denial of Death*. New York: Free Press Paperbacks.
- Botton, A. (2005). *Aşk Üzerine*. 7. Baskı. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss: Vol. 1. Attachment*. New York: Basic Books.
- Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 511-524. (Söz konusu bilgiyi Hazan ve Shaver, Bowlby'nin kitabından aktarmaktadır).
- Boyden, T., Carroll, J. S., & Maier, R. A. (1984). Similarity and attraction in homosexual males: the effects of age and masculinity-femininity. *Sex Roles*. 939-948.
- Burr, V. (2012). *Sosyal İnçacılık*. S Arkanoc (çev.). 2. Baskı. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Buss, D. M., & Barnes, M. (1986). Preferences in Human Mate Selection. *Journal of Personality and Social Psychology*. 50(3), 559-570.
- Buston, P. M., & Emlen, S. T. (2003). Cognitive Processes Underlying Human Mate Choice: The Relationship Between Self-Perception and Mate Preference in Western Society. *Proceedings of the National Academy of Sciences*. 100 (15),doi: 10.1073/pnas.1533220100, 8805-8810.
- Büyükşahin, A. (2004). Lee'nin Çok Boyutlu Aşk Biçimleri. *Türk Psikoloji Bülteni*. 32, 118-120.
- Büyükşahin, A. & Hovardaoğlu, S. (2004). Çiftlerin Aşka İlişkin Tutumlarının Lee'nin Çok Boyutlu Aşk Biçimleri kapsamında incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*. 59-72.
- Byrne, D. & Nelson, D. (1965). Attraction as a Linear Function of Proportion of Positive Reinforcements. *Journal Of Personality and Social Psychology*.1, 659-663.
- Campbell, W. K., Sedikides C, & Bosson, J. K.(1994). Romantic involvement, self-discrepancy and Psychological well-being: A Preliminary Investigation. *Personal Relationships*. 399-404. Doi: 10. 1111/J. 1475-6811.1994.tb00073.x.

- Centers, R. (1972). The Completion Hypothesis And The Compensatory Dynamic in Interseksual Attraction And Love. Published as a Separate and in. *The Journal of Psychology*. 82, 111-126.
- Contreras, R., Hendrick, S. S., & Clyde, H. (1996). Perspectives On Marital Love And Satisfaction In Mexican and Anglo Couples. *Journal Of Counseling and Development*. 74, doi: 10.1002/j.1556.6676.1996.tb01887.x, 408-415.
- Coşkundeniz, M. (2010). *Ve Kadınlar Ve Erkekler Ve Aşk*. 2. Baskı. İstanbul: Destek Yayınları.
- Cunningham, M. R. (1986). Measuring the Physical in Physical Attractiveness: Quasi-Experiments on the Sociobiology of Female Facial Beauty. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50, 925-935.
- Cunningham, M. R., Roberts, A. R., Barbee, A. P., Druen, P. B., & Huan Wu, C. (1995). "Their Ideas of Beauty Are, on the Whole, the Same as Ours": Consistency and Variability in the Cross-Cultural Perception of Female Physical Attractiveness. *Journal of Personality and Social Psychology*. 68, 261-279.
- Curtis, R. C., & Miller, K. (1986). Believing Another Likes or Dislikes You: Behaviors Making the Beliefs come true. *Journal of Personality and social Psychology*. 51, 284-290.
- Çelik, H., & Ekşi, H. (2008). Söylem Analizi. *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. 99-117.
- DeLamater, J. D., & Janet, H. S. (1998). Essentialism vs. Social Constructionism in the Study of Human Sexuality. *The Journal of Sex Research*. 35(1), 10-18.
- Demirel, S., & Yegen, C. (2015). Tüketim, Postmodernizm ve Kapitalizm Örgüsü. *İlef Dergisi*. 115-138.
- Dibek, B. Ç. (2018). İlişkiler(d)e müşteri olmak: Gençlerin Sola Kaydırılan Kimlikleri. *Psikoloji ve Toplum*. (29).
- Dion, K. L. & Dion, K. K. (1993). Gender And Ethnocultural Comparisons In Styles Of Love. *Psychology of Women Quarterly*. 463-473.
- Doherty, W. R. Hatfield, E., Thompson, K., & Choo, P. (1994). Cultural and ethnic influences on love and attachment. *Personal Relationships*. 391-398.

- Driscoll, R. Davis, K. E., & Lipetz, M. E. (1972). Parental İnterference and Romantic Love: The Romeo and Juliet Effect. *Journal of Personality and Social Psychology*. 24(1), 1-10.
- Dutton, D. & Aron, A. P. (1974). Some Evidence for Heightened Sexual Attraction Under Conditions of High Anxiety. *Journal of Personality Psychology*. 30, 501-517.
- Eagly, A. H. & Wood, W. (1999). The Origins Of Sex Differences in Human Behavior: Evolved Dispositions Versus Social Roles. *American Psychologist*. 408-423.
- Ellialtı, T. (2012). Evlilik Öncesi Cinsellik, Bekaret ve Beden Değişimi: Kadınların " Aşk" Üzerinden Cinsel Ahlak Mücadelesi. *Cogito*. 70-71.
- Ercan, H. (2008). Genç Yetişkinlerin Aşk Biçemleri ve Benlik Tipleri. *Yayınlanmış Doktora Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Feingold, A. (1990). Gender Differences in Effects of Physical Attractiveness on Romantic Attraction: A Comparison Across Five Research Paradigms. *Journal of Personality and Social Psychology*. 59 (5),981-993. Doi: 10.1037/0022-3514.59.5.981.
- Fromm, E. (1995). Sevme Sanatı. 10. Basım. İstanbul: Payel Yayınevi.
- Gangestad, S. W. (1993). Sexual Selection and Physical Attractiveness. *Human Nature*,4(3),205-235. Doi:10.1007/bf02692200.
- Gerrig, R., & Zimbardo, P. (2015). Psikoloji ve Yaşam Psikolojiye Giriş. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Gizir, C. A. (2013). Üniversite Öğrencilerinin İlişki İnaçlarının Cinsiyet ve Romantik İlişki Yaşama Durumlarına göre İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*. 38, 170, 373-383.
- Goodwin. (1990). Sex Differences Among Partner Preferences: Are the Sexes Really Very Similar? . *Sex Roles*. 23, 501-513.
- Gray, J. (2018). Erkekler Mars'tan Kadınlar Venüs'ten. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Hasanoğlu, A. (2016). Aşkın Halleri. 1. Baskı. İstanbul: Doğan Egmont Yayıncılık.

- Hazan, C. & Shaver, P. (1987). Romantic Love Conceptualized as an Attachment Proces. *Journal of Personality and Social Psychology*. 52, 511-524.
- Hazan, C. & Shaver, P. (1990). Love and work; An Attachment-theoretical perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*. 59, 270-280.
- Hendrick, S. S. (2016). Yakın İlişkiler Psikolojisi. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Jankowiak, W. R., & Fischer, E. F. (1992). A Cross-Cultural Perspective On Romantic Love. *Ethnology*. 31(2), 149-155.
- Jin, W., Xiang, Y., & Lei, M. (2017). The Deeper the Love, *The Deeper the Hate*. *Frontiers in Psychology*. 8:1940. Doi:10.3389/psyg.2017.01940.
- Johnson, R. A. (2001). Biz Romantik Aşkın Psikolojisi. İstanbul: Okyanus Yayınları.
- Karandashev, V. (2015). A Cultural Perspective on Romantic Love. *Social Psychology and Culture*. 5(4). Doi: 10.9707/2307-0919.1135.
- Kephart, W. M. (1967). Some Correlates of Romantic Love. *Journal of Marriage and The Family*. 470-474.
- Krich, A. (2005). Çocuk Bakımı ve Sevginin Gelişmesi. Bowlby içinde, Aşkın Anatomisi (93-102). Çev: M. Harmancı. İstanbul: Say Yayınları.
- Küçükarslan, M., & Gizir, C. A. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişki İnançlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 148-159.
- Langlois, J. H. & Roggman, L. A. (1990). Attractive Face are Only Avarage. *Psychological Science*. 1, 115-121.
- Laurie, T., & Stark, H. (2017). Love's Lessons. *Journal of the Theoretical Humanities*. 69-79. Doi: 10.1080/0969725X.2017.1406048.
- Lee, J. A. (1977). A Typology of Styles of Loving. *Personality and Social Psychology Bulletin*. 3, 173-182. Doi: 10.1177/014616727700300204.
- Lutz-Zois, C. J., Bradley, A. C., Mihalik, J. L., & Moorman-Eaves, E. R. (2006). Perceived Similarity and Relationship Success Among Dating Couples: An İdiographic Aproach. *Journal of Social and Personal Relationships*, 865-880.
- May, R. (2017). Aşk ve İrade. Y. Namer (çev.).İstanbul: Okyanus Yayınları.

- McPherson, M., Smith-Lovin, L., & Cook, J. M. (2001). Birds Of A Feather: Homophily İn Social Networks. *Annual Review of Sociology*. 27. 415-444.
- Medora, N. P., Larson, J. H., Hortaçsu, N., & Dave, P. (2002). Perceived Attitudes Towards Romanticism; A Cross-cultural Study of American, Asian-Indian, and Turkish Young Adults. *Journal of Comparative Family Studies*. 33, 155-178.
- Mitchell, A. S. (2010). Aşk Sürebilir mi? C. Alpan (çev.) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Montgomery, M. J., & Gwendolyn, T. S. (1998). Love and Dating Experience in Early and Middle. *Journal of Adolescence* . 21, 677-689.
- Montoya, M. R., Horton, R. S., & Kirchner, J. (2008). Is Actual Similarity Necessary for Attraction? A Meta- Analysis of Actual and Perceived Similarity. *Journal of Social and Personal Relationships*, 25(6), 889-922 . Doi: 10.1177/0265407508096700.
- Morin, S. (1977). Heterosexual bias in psychological research on lesbianism and male homosexuality. *American Psychologist*. 629-637.
- Neto, F. (1994). Love Styles Among Portuguese Students. *The Journal of Psychology*, 128(5), 613-616. Doi: 10.1080/00223980.1994.9914.919.
- Noller, P. (1996). What is this thing called love? Defining the love that supports marriage and family. *Personal Relationships*, 3(1), 97-115. Doi: 10.1111/j.1475-6811.1996.tb00106.x.
- Okutan, N. & Büyükşahin, A. S. (2011). Eşcinsellere Yönelik Tutumlar, Cinsiyetçilik ve Romantik İlişkilerle İlgili Kalıp yargılar: Yetişkin Bağlanma Biçimleri Açısından Bir Değerlendirme 14(27). *Türk Psikoloji Yazıları*, 69-77.
- Okutan, N., & Sunal, A. B. (2010). Romantik İlişkilerde Bağlanım: Dindarlık Algısı ve Romantik İlişkilerle İlgili Kalıpyargılar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 80-88.
- Orta, N., & Ekici, A. (2017). Filmlerde Üretilen Eril Dünya: Romantik Komedilerde İdealize Edilen Evlilik ve Kadının Konumu. Konya: *Selçuk İletişim Dergisi*. 10 (1), 296-319.
- Pines, A. M. (2003). Aşk ve Kıskançlık. C. Yonsel (çev.) 1. Baskı. İstanbul: Okuyan Us Yayınları.

- Pines, A. M. (2017). *Aşık Olmak*. M. Engin (çev.) 6. Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Plamondon, A. & Lachance-Grzela, M. (2018). What if they are right? Network appraisal, expectations, and relationship maintenance behaviors. *Personal Relationships*. 25, 190-204. Doi: 10.1111/pere.12236.
- Potter, J. Wetherell, M. (1995). "Discourse Analysis", *Rethinking Methods in Psychology*, J. A. Smith, R. Harré ve L.V. Langenhove (Ed.), London, Sage, 80-92.
- Rebholz, A. (2019). "Uluslararası Aşk: Almanya' ya Evlilik Göçü Bağlamında Kadın ve Erkek Benliklerinin Yeniden İnşası", *Aşkın Halleri*. T. Durna ve N. Durna (drl.). Ankara: um:ag Vakfı Yayınları.
- Regan, P. C., & Berscheid, E. (1997). Gender Differences in Characteristics Desired in a Potential Sexual and Marriage Partner. *Journal of Psychology & Human Sexuality* 9(1), 25-37. doi:10.1300/J056v09n01_02.
- Reik, T. (2006). *Aşk ve Şehvet Üzerine Romantik ve Cinsel Duyguların Psikanalizi*. A. Kılıçlıoğlu (çev.). 1. Baskı. İstanbul: Say Yayınları.
- Reşitoğlu, H. Ü. (2017). 'Maskenin Arkasındaki Sır' Düğün ve Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği *Mediterranean Journal of Humanities*,7(1), 367-382. Doi: 10.13114/MJH.2017.342.
- Richardson, D. N., Medvin, N., & Hammock, G. (1988). Love Styles, Relationship Experience, and Sensation Seeking: A test Of Validity. *Personality and Individual*. 9, 645-661.
- Ridgeway, C. L., & Correll, S. J. (2004). Gender System A Theoretical Perspective on Gender Beliefs and Social Relations. *Gender and Society*. 18, 510-531. Doi:10.1177/0891243204265269,
- Rothbaum, F., & Tsang, P. Y. (1998). Lovesongs In The United States And China: On The Nature Of Romantic Love. *Journal Of Cross-Cultural Psychology*. 29, 306-319.
- Rubin, Z. (1970). Measurement of Romantic Love. *Journal of Personality and Social Psychology*. 265-273.
- Schafer, G. (2008). Romantic Love in Heterosexual Relationships: Women's Experiences. *Journal Social Science*. 187-197.

- Sergios, P. A, & Cody, j. (1985). Physical attractiveness and social assertiveness skill in male homosexual dating behavior and partner selection. *Journal of Social Psychology*. 505-514.
- Sezgin, S. (2013). Popüler Medyada Metalaşmış Aşk Anlatılarının Söylemsel Analizi. *Yayınlanmış Yüksek lisans tezi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Shakespeare, W. & Çev: Aksu, B. (2015). 1. Baskı. Romeo ve Juliet. İstanbul: Felsefe Kulübü Yayınları.
- Smith, J. E. Valdorf, A. V. & Trembath, D. L. (1990). "Single White Male Looking for Thin, Very Attractive...". *Sex Roles*. 23 (11-12), Doi:10.1007/bf00286255, 675-685.
- Sprecher, S., Aron, A., Hatfield, E., Cortese, A., Potapova, E., & Levitskaya, A. (1994). Love: American Style, Russian Style and Japanese Style. *Personal Relationships*. 1, 349-369. Doi:10.1111/J.1475-6811.1994.tb00070.x .
- Stavropoulos, V., Mastrothodoros, S., Burleigh, T. L., Papadopoulou, N., & Gomez, R. (2018). Avoidant Romantic Attachment in Adolescence: Gender, Excessive İnternet use and Romantic Relationship Engagement Effects. *Plos One*. 13(7), 1-22. Doi: 10.1371/0201176.
- Sternberg, R. J. (1986). A Triangular theory of love. *Psychological Review*, 119-135.
- Sternberg, R. J. (2000). Aşk Bir Öyküdür. 1. Baskı. İstanbul: Say Yayınları.
- Şah, U. (2013, 12 02). viraverita.org. ViraVerita: <https://viraverita.org/yazilar/anaakim-psikolojiden-soylemsel-psikolojiye-birey-ozne-ve-faillik-adresinden-alindi>. (10.05.2019)
- Şah, U. (2016). Psikolojinin Çeşitli Alanlarında Çalışan Psikologların Cinsiyete, Toplumsal Cinsiyete ve Queer Kuramına İlişkin Söylemleri. *Yayınlanmış Doktora Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Terry, J. (1999). An American Obsession: Science, Medicine and Homosexuality in Modern Society. Chicago, IL: University of Chicago Press. 3

- Thorne, S.R. Hegarty, P. Hepper, E.G.(2019). Equality in theory: From a Heteronormative to an Inclusive Psychology of Romantic Love. *Theory & Psychology*. 1-18. Doi: 10.1177/0959354319826725.
- Tufan, E. A. & Yaluğ, İ. (2010). “Aşk” Fenomeni ve Sevgi İlişkilerinin Nörobiyolojisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 2(4), 443-456.
- Uçkan, İ. (2007). Aşk Oyunları Kılavuzu. İstanbul: Artemis Yayınları.
- Uğurlu, O., & Şakiroğlu, M. (2013). Aşkın Psikolojisi. 2. Baskı. İstanbul: Postiga Yayınları.
- Uştuk, O. (2016). Aşk Örüntüleri üzerine bir anlatı analizi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 16 (3), 59-70. Doi:10.18037/ausbd.390344,
- West, C. & Zimmerman, D. H. (1987). Doing Gender. *Gender and Society*,1(2),125-151. Doi: 10.1177/0891243287001002002.
- Wiggings, S. & Potter, J. (2008). Discursive Psychology. London: The Sage Handbook of Qualitative Research in Psychology.
- Wilson, G. D. & McLaughlin, C. (2002). Aşk Bilimi. İstanbul: Çitlembik Yayınları.
- Yalınay, D. (2012). 1990 Sonrası Hollywood Sineması Romantik Aşk Filmlerinde Aşk Söylemi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Yamada, M. (2017). Decline of real love and rise of virtual love: Love in Asia. *International Journal of Japanese Sociology*, 26, 6-12. Doi: 10.1111/ijjs.12066.
- Yılmaz, N. K. (2014). Badiou: Aşkın Yeniden İcadı. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 2 (8). 436-444.
- Zajonc, R. B. (1968). Attitudinal Effects Of Mere Exposure. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1-27.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

ADI VE SOYADI: Pınar Yavuz

DOĞUM YERİ VE TARİHİ: Ankara/ 26.11.1980

MEDENİ HALİ: Evli

E-MAİL: pinarvavuz17@hotmail.com

EĞİTİM BİLGİLERİ

LİSE: Ankara Bahçelievler Deneme Lisesi

LİSANS: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi/ Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı

Başlama Tarihi/ Mezuniyet Tarihi: 09.09.1997/29.06.2001

İŞ TECRÜBESİ

Kurum Adı: Milli Eğitim Bakanlığı

Pozisyon: Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmen

Başlama Tarihi: 19.09.2001

Ayrılma Tarihi: Devam ediyor